

Overskuddsflytting ved internprismanipulasjon i norske flernasjonale foretak

Sigrun Aker Nordeng og Anne Ragnhild Hersleth Sanderud

Veileder: Jarle Møen

Masteroppgave i finansiell økonomi og samfunnsøkonomi

NORGES HANDELSHØYSKOLE

Denne utredningen er gjennomført som et ledd i masterstudiet i økonomi og administrasjon ved Norges Handelshøyskole og godkjent som sådan. Godkjenningen innebærer ikke at høyskolen inntår for de metoder som er anvendt, de resultater som er fremkommet eller de konklusjoner som er trukket i arbeidet.

Sammendrag

Denne oppgaven har som formål å avdekke omfanget og drivere for overskuddsflytting gjennom internprismanipulasjon blant norske flernasjonale foretak.

Vi tar utgangspunkt i studien til Balsvik et al. fra 2009 som studerer denne formen for skatteunndragelse på norske data og finner kvalitativt de samme resultatene; Å gå fra å være et norskeid foretak uten aktivitet i utlandet til å etablere et datterselskap ute er forbundet med et fall i profittmarginen på 1,24 prosentpoeng. Dette er konsistent med en hypotese om netto overskuddsflytting ut av Norge.

Vi utvider analysen ved å inkludere informasjon om hvilke selskaper som har selskapsinterne transaksjoner. Dersom det estimerte fallet i lønnsomheten skyldes internprismanipulasjon ville vi antatt at det var selskapene med interne transaksjoner som var årsaken. Vi finner ikke støtte for denne hypotesen. Våre analyser gir likevel indikasjoner på at norske flernasjonale selskaper med interne transaksjoner flytter overskudd både inn og ut av Norge, avhengig av skatteraten til datterselskapet i utlandet. Blant annet finner vi at flernasjonale selskaper har lavere lønnsomhet i år hvor de har interne transaksjoner og datterselskap i land med skatteparadis-karakteristika som Irland, Sveits og Singapore, enn hva de ellers pleier å ha. Resultatene er noe derimot noe sprikende, og delvis basert på svært få observasjoner. Det er behov for ytterligere forskning og bedre datagrunnlag for å kunne fastslå omfanget av denne praksisen med sikkerhet.

Forord

Denne utredningen er et resultat av det selvstendige, skriftlige arbeidet på masterstudiet ved Norges Handelshøyskole (NHH). Oppgaven er skrevet innenfor fagområdene samfunnsøkonomi og finansiell økonomi og som en del av stipendordningen i skatteøkonomi av NHH, Samfunn- og Næringslivsforskning (SNF) og Skatteetaten.

Skatteunndragelse er vanskelig å oppdage og kan ha store konsekvenser for et lands skatteinntekt. Hvert år unndras store beløp i skatt som følge av overskuddsflytting blant flernasjonale selskaper. I høst har problematikken fått økt oppmerksomhet som følge av avsløringene om at store flernasjonale selskaper som Starbucks, Google og Microsoft betaler minimalt med skatt internasjonalt. Problematikken er mer aktuell enn noensinne i en verden der flernasjonale foretak spiller en stadig viktigere rolle, og der teknikkene for skatteunndragelse blir stadig mer komplekse. Å kunne bidra til å belyse en så viktig tematikk føles meningsfullt og har vært en inspirasjon gjennom hele oppgaveprosessen. Skatteøkonomi har også vist seg å være et felt der vår tverrfaglige bakgrunn har kommet til sin rett, og vi har kunnet utfylle hverandre på flere områder.

Vi vil rette en stor takk til vår veileder Jarle Møen som har gitt en oss gode innspill og konstruktive tilbakemeldinger gjennom hele skriveprosessen.

Norges Handelshøyskole

Oslo, 19.12.2012

Sigrun Aker Nordeng

Anne Ragnhild Hersleth Sanderud

Innholdsfortegnelse

SAMMENDRAG.....	2
FORORD.....	3
1. INNLEDNING.....	7
2. LITTERATUR.....	11
2.1 DIREKTE METODER.....	11
2.2 INDIREKTE METODER.....	12
2.2.1 <i>Internasjonal litteratur</i>	13
2.2.2 <i>Europeisk litteratur</i>	15
2.2.3 <i>Norsk litteratur</i>	16
2.3 AVSLUTTENDE BEMERKNINGER.....	19
3. DATA.....	22
3.1 UTENLANDSOPPGAVEN (SSB).....	22
3.2 REGNSKAPSSTATISTIKK (BRØNNØYSUNDREGISTERET).....	23
3.3 SIFON-REGISTERET (SSB).....	23
3.4 SKATTERATER FOR OECD (OECD).....	23
4. DATABEHANDLING.....	24
4.1 DEFINISJON AV FLERNASJONALE SELSKAPER.....	24
4.2 UTVALG.....	25
4.3 LØNNSOMHETSMÅL.....	29
4.4 KONTROLLVARIABLER.....	30
4.5 OPPSUMMERENDE STATISTIKK.....	31
5. EN ANALYSE AV OVERSKUDDSFLYTTING BASERT PÅ PROFITTDIFFERANSE MELLOMNASJONALE OG FLERNASJONALE FORETA K I NORGE.....	33
5.1 METODE.....	33
5.2 RESULTATER.....	37
5.3 ROBUSTHETSANALYSE.....	41

5.4	VIDERE UTVALG.....	42
6.	DESKRIPTIV STATISTIKK.....	44
6.1	NORSKE FLERNASJONALE SELSKAPER.....	44
6.2	INTERNE TRANSAKSJONER.....	49
7.	EN ANALYSE AV OVERSKUDDSFLYTTING BASERT PÅ PROFITTDIFFERANSE MELLOMS SELSKAPER MED OG UTEN INTERNE TRANSAKSJONER.....	54
7.1	METODE.....	54
7.2	RESULTATER.....	55
7.3	ROBUSTHETSANALYSER.....	57
8.	EN ANALYSE AV OVERSKUDDSFLYTTING BASERT PÅ PROFITTDIFFERANSE MELLOMS SELSKAPER MED OG UTEN DATTERSELSKAP ILAVSKATTLAND.....	58
8.1	METODE.....	58
8.2	RESULTATER.....	60
8.3	ROBUSTHETSANALYSER.....	61
9.	EN ANALYSE AV OVERSKUDDSFLYTTING BASERT PÅ PROFITTDIFFERANSE MELLOM MOR- OG DATTERSELSKAP.....	62
9.1	METODE.....	62
9.2	RESULTATER.....	65
9.3	ROBUSHETSANALYSER.....	66
10.	EN ANALYSE AV OVERSKUDDSFLYTTING BASERT PÅ GEOGRAFISK Plassering AV DATTERSELSKAP.....	67
10.1	METODE.....	67
10.2	RESULTATER.....	71
10.3	ENDOGENITETSPROBLEMER.....	82
10.4	ROBUSHETSANALYSER.....	83
10.5	OPPSUMMERING.....	84
11.	AVSLUTNING.....	85
11.1	FREMTIDIG FORSKNING.....	87

FIGUROVERSIKT	89
TABELLOVERSIKT	90
LITTERATURLISTE	91
APPENDIKS	94
STATA DO-FILER	95

1. Innledning

“You're either running the business badly or there is a fiddle going on.”

- Austin Mitchell (Labour Party) til finansdirektøren i Starbucks (Bergin, 2012a)

Sitatet ovenfor er hentet fra en høring i det britiske parlamentet 12. november i år. En synlig stresset finansdirektør for Starbucks-konsernet blir grillet av parlamentsmedlem Austin Mitchell, og resten av komitéen for offentlige regnskap, om hvordan selskapet han leder kan ha hatt 735 filialer og 1,2 milliarder pund i omsetning i Storbritannia de tre siste årene – uten å ha betalt én eneste krone i bedriftsbeskatning inn til den slunkne britiske statskassen.

Høringen fulgte en avslørende artikkelserie fra nyhetsbyrået Reuters om skatteplanlegging i store internasjonale foretak. Etter fire måneders gravearbeid fant journalistene i Reuters frem til skattetall for en rekke av de største flernasjonale selskaper som opererer i Storbritannia (Bergin, 2012b). Blant dem: Google, Microsoft - og Starbucks. Alle rapporterer de om skyhøye omsetningstall, og uforholdsmessige lave skattekostnader. Særlig har Starbucks fått hard medfart i kjølvannet av denne saken. Artikkelen avslørte at Starbucks kun har vært i skatteposisjon én gang de siste 15 årene i Storbritannia. Likevel har toppledere i Starbucks fortalt investorer at de har en driftsmargin på omlag 15 prosent. Dette har skapt sterke reaksjoner blant publikum i Storbritannia. Noen grupper har gått så langt at de har annonsert at de vil aksjonere mot kjeden ved å okkupere enkelte kafeer.

Hvordan kan disse selskapene være profitable og samtidig ikke ha skattbart overskudd? Starbucks er et godt eksempel på hvordan multinasjonale foretak kan redusere skattebyrden i høyskattland, som Storbritannia, ved å utnytte ulike skatteregimer og flytte overskudd mellom filialer og land. Dette eksempelet illustrerer også de to mest omtalte måtene å flytte overskudd på i internasjonal litteratur. Den ene metoden baserer seg på at konsernet tar opp intern gjeld slik at selskaper i høyskattland får betydelig gjeld til selskaper i lavskattland. Dermed vil selskapet i høyskattlandet få høye rentefradrag og redusere det skattbare overskuddet, mens selskaper i lavskattland får tilsvarende høyere skattbart overskudd. Dette kalles tynn kapitalisering, og er – innenfor visse rammer - lovlig.

Den andre metoden kalles internprismanipulasjon. I henhold til OECDs mønsterskatteavtale skal varer og tjenester som handles innenfor samme konsern prises på samme måte som om selskapet solgte varen eller tjenesten til en uavhengig part. Dette omtales ofte som «armlengdesprinsippet». Dette prinsippet skal sikre at selskapsoverskudd blir fordelt skattemessig riktig mellom ulike land. For å minimere den samlede skattekostnaden faller derimot noen selskaper for fristelsen av å overprise varer og tjenester som selges til høyskattland, og underprise varer og tjenester som selges til lavskattland. Dette er ulovlig. Vår oppgave vil fokusere på internprisingsmanipulasjon som metode for overskuddsflytting.

Ikke-standardiserte produkter og immaterielle eiendeler er ofte størrelser som selskaper bevisst velger å feilprise (Harris, Morck, Slemrod og Yeung, 1993). Starbucks sitt datterselskap i Storbritannia må for eksempel betale skyhøye royalty-utgifter for å benytte seg av Starbucks sitt varemerke og konsepter. Dette er transaksjoner som både er firmaspesifikke og ikke-standardiserte av natur. Slike priser er vanskelig for skattemyndighetene å etterprøve siden det ikke finnes sammenlignbare priser på det åpne markedet. Det er derfor vanskelig for britiske myndigheter å påstå at Starbucks sine royalty-kostnadene på seks prosent av omsetningen er høyere enn gjeldende markedspris («armlengdesprisen»). Britiske myndigheter har likevel klart å presse disse kostnadene ned til et fire prosent nivå (BBC, 2012). Dette kan tyde på at kostnadene var overpriset i utgangspunktet. Reuters finner at Starbucks UK betaler royalty-utgiftene til et annet datterselskap i Nederland, som igjen betaler noe av inntektene videre til et datterselskap i Sveits. I Sveits kan skatt på inntekter fra royalties være så lav som to prosent.

Reuters finner videre at Starbucks i Storbritannia kjøper kaffebønner fra et datterselskap i Sveits. Kaffebønnene blir brent i Nederland før bønnene fraktes til England. Salg av råvarer som kaffebønner blir beskattet med 24 prosent i Nederland og med rundt fem prosent i Sveits (Bergin, 2012b). Det bør derfor ikke komme som en overraskelse at selskapet i Nederland har en uforholdsmessig lav profitt i forhold til omsetning - med 154 millioner euro i inntekter og en årlig profitt på omlag 1,6 millioner euro.

I begge disse tilfellene reduseres den skattbare inntekten i «høyskattland» som Storbritannia, og økes i land med lav skatterate, som Sveits. Slik reduseres konsernets samlede skattebyrde. Det er viktig å understreke at ingen i denne omgang har hevdet at Starbucks har gjort noe ulovlig - selv om flere har beskrevet metodene for å være «umoralske» (BBC, 2012). Starbucks-eksempelet illustrerer likevel hvor omfattende skatteplanleggingen kan være blant flernasjonale foretak, hvor store summer det kan dreie seg om, og hvor vanskelig det kan være for skattemyndighetene å avgjøre om prisene er riktig satt. Eksempelet gir også et

innblikk i en ny skattevirkelighet der skatteparadiser ikke nødvendigvis bare er eksotiske stillehavsoyer, men vestlige land som Sveits, Nederland og USA. Skattemyndighetene i Storbritannia har ved to ulike anledninger de siste tre årene undersøkt Starbucks sine internprisingsmetoder. Konklusjonen fra disse undersøkelsene har vært at de ikke har ressurser til å fortsette etterforskningen (Bergin, 2012a). Den seneste utviklingen i saken er at Starbucks frivillig har gått med på å betale 20 millioner pund mer i skatt i Storbritannia årlig (Houlder, Pickard og Stacey, 2012).

Skatteunndragelse som følge av internprismanipulasjon kan være av betydelige proporsjoner. Allerede rundt årtusenskiftet utgjorde handel innenfor multinasjonale selskaper 60 prosent av verdenshandelen. I Norge kommer omkring 10 til 15 prosent av selskapsskattebasen fra utenlandskeide foretak og omkring 20 prosent fra norske selskaper med datterselskaper i utlandet (Balsvik et al. 2009). Dermed kan også det potensielle tapet i Norge være betydelig. En forskningsgruppe fra Norges Handelshøyskole bestående av Ragnhild Balsvik, Jarle Møen, Julia Tropina og Sissel Jensen estimerte i sin studie «Kunnskapsstatus for hva økonomisk forskning har avdekket om flernasjonale selskapers internprising i Norge» fra 2009 at skatteunndragelsen i Norge som følge av internprismanipulasjon potensielt kan utgjøre så mye som 30 prosent av det potensielle skatteprovenyet fra flernasjonale foretak (Balsvik et al. 2009).

I Norge har internprising fått økt fokus de siste årene. Blant annet har Skatteetaten siden 2009 publisert egne årlige rapporter om arbeidet med å avsløre internprismanipulasjon blant norske flernasjonale foretak. I rapporten for 2011 opplyser Skatteetaten at de har 64 årsverk som arbeider med internprisingsproblematikk. Selskaper som har blitt domfelt i Norge som følge av internprismanipulasjon inkluderer blant annet kjente navn som StatoilHydro og Accenture International (Skattedirektoratet, 2012 og 2011). I 2009 uttalte Skatteetaten til Bergens Tidende (BT) at de hadde funnet triksing med priser og fakturaer mellom nærstående selskap for 6,6 milliarder kroner fordelt på omkring 50 saker i 2008 (Bergens Tidende, 2009): «Flytting av overskudd fra selskap i land med høy skattesats til land med lav skattesats er utbredt [i Norge]» uttalte fagdirektør i Økokrim Geir Kjetil Finneide til BT i den forbindelse.

Problematikken knyttet til overskuddsflytting blant flernasjonale foretak er høyaktuell. Den omtalte kontroversen i Storbritannia illustrerer nettopp hvor store summer som potensielt kan ha blitt unndratt som følge av overskuddsflytting. Eksempelet belyser også hvor kompliserte disse skattestrukturene kan være, og hvor vanskelig det er for myndighetene å avgjøre om selskapene holder seg til den gjeldende lovgivingen. Det er lite som skulle tilsi at

denne problematikken vil bli *mindre* aktuell i tiden fremover. Flernasjonale foretak utgjør en stadig viktigere brikke i det internasjonale markedet – også i Norge. Det blir derfor viktig for norske skattemyndigheter å henge med i utviklingen og ha kunnskap om mekanismene som driver overskuddsflytting. Slik kan de konsentrere etterforskningen til de selskapene og bransjene som har størst mulighet og insentiv til å bedrive internprismanipulasjon. Vi vet at internprisingsmanipulasjon foregår i Norge, men størrelsen på omfanget er vanskelig å anslå. I Norge er forskningen på dette området fortsatt relativt begrenset (Balsvik et al., 2009), og vi håper i så måte at vår oppgave kan bidra til å belyse disse forholdene i større grad.

Resten av oppgaven er disponert som følger: Kapittel 2 gir en oversikt over internasjonal og norsk forskning på internprismanipulasjon. I kapittel 3 og 4 gjør vi rede for datagrunnlaget vi vil benytte i oppgaven. I kapittel 5 tar vi utgangspunkt i Balsvik et al. (2009) sin analyse av overskuddsflytting blant flernasjonale foretak i Norge for å avgjøre om vi finner tilsvarende sammenhenger med vårt datasett. I kapittel 6 inkluderer vi en deskriptiv analyse av norske flernasjonale foretak. I kapittel 7-10 analyserer vi internprismanipulasjon blant norske flernasjonale foretak med interne transaksjoner ved å utnytte informasjon om datterselskapenes geografiske plassering og lønnsomhet.

2. Litteratur

Vi vil i dette kapitlet først presentere en oversikt over internasjonal forskning som har blitt gjort på overskuddsflytting via internprismanipulasjon, og deretter gjøre grundig rede for tilsvarende forskning gjort med norske data. Avslutningsvis vil vi greie ut om hvordan vår oppgave kan være med på å belyse denne forskningen på en ny måte.

Kvantitativ forskning på overskuddsflytting ved bruk av internprismanipulasjon kan grovt deles inn i to: forskning som benytter «direkte metoder» og forskning som benytter «indirekte metoder». Vi omtaler først hvordan forskere kan benytte direkte metoder for å avdekke internprismanipulasjon. På grunn av manglende tilgang til relevant prisdata er omfanget av denne type forskning begrenset, og fokuset i denne litteraturgjennomgangen vil derfor ligge på bruk av indirekte metoder for å avdekke internprismanipulasjon. Dette er også metoden vi selv benytter i vår analyse.

2.1 Direkte metoder

«Direkte metoder» for å avdekke internprismanipulasjon baserer seg på en sammenligning av priser på interne transaksjoner i flernasjonale selskaper med tilsvarende transaksjoner mellom uavhengige parter. OECDs «armlengdesprinsipp» slår fast at disse transaksjonene skal prises likt. Dersom man kan påvise et prisavvik, og deretter sammenstille dette prisavviket med skattesatsene det flernasjonale selskapet står ovenfor, er dette en sterk indikasjon på at selskapet bevisst manipulerer internprisene.

For å kunne gjennomføre en slik direkte prissammenligning er man avhengig å ha tolldata på om handelen er med et nærstående selskap eller et uavhengig selskap. Slik prisdata er sjeldent tilgjengelig for forskning, og det er derfor en begrenset forskning på dette området. I Norge har ikke forskere tilgang til slik prisdata per dags dato.

I USA derimot, krever myndighetene at selskaper oppgir i toldeklarasjonsskjemaet hvorvidt varen som eksporteres eller importeres skal til et beslektet selskap eller ikke. I tillegg må de oppgi informasjon om blant annet varens verdi og kvantitet, eksportørens identitet og shipping-metode. Bakgrunnen for dette omfattende dokumentasjonskravet er et langvarig fokus på internprisingsproblematikk fra amerikanske myndigheters side (Balsvik et al., 2009).

Bernard, Jensen og Scott (2006) benytter seg av denne tollinformasjonen for årene 1993 – 1999 i sin analyse av amerikanske flernasjonale foretak. De matcher prisen som tas av henholdsvis nærstående og uavhengige foretak for samme produkt, i samme land og med samme transportmetode, og finner at den gjennomsnittlige «armlengdesprisen» er 43 prosent høyere enn prisen mellom nærstående parter. Deretter undersøker de hvordan prisgapet endres som følge av endringer i skatteraten til destinasjonslandet. De finner klare sammenhenger på at en reduksjon i skatteraten i utlandet er med på å øke prisgapet ytterligere, og tilsvarende: at en økning i skatteraten ute er med på å redusere prisgapet. Dette er en sterk indikasjon på internprismanipulasjon.

Videre finner de at prisgapet er særlig stort for differensierte varer som det er vanskeligere å finne gode sammenlignbare priser på i det åpne markedet - for eksempel transaksjoner i patenter og FoU-tjenester. For disse varene er prisgapet på 66,7 prosent mot 8,8 prosent for råvarer. Dette forsterker mistanken om at flernasjonale selskaper utnytter at skattemyndighetene har vanskeligere for å kontrollere prisene på varer og tjenester der de mangler sammenlignbare priser.

2.2 Indirekte metoder

«Indirekte metoder» ser på regnskapstall som påvirkes av internpriser i stedet for internprisene direkte. Fordi skattbart overskudd er den størrelsen selskapene har til hensikt å påvirke ved overskuddsflytting, er det gjerne denne størrelsen forskere tar utgangspunkt i. Fremgangsmåten blir derfor å sammenligne skattbart overskudd mellom sammenlignbare nasjonale og flernasjonale selskaper. Tanken er at ved å ta utgangspunkt i disse gruppene vil man i prinsippet sammenligne en gruppe med observasjoner der selskapene *ikke* har insentiv til internprismanipulasjon, mot en gruppe med selskaper som *har* insentiv til internprismanipulasjon. Finner man en signifikant forskjell i overskudd mellom disse to gruppene, vil dette kunne være et «første tegn» på internprismanipulasjon.

Kritikken som ofte rettes mot «indirekte metoder» er at man aldri med sikkerhet kan si at forskjellene i profitabilitet skyldes manipulerede internpriser, og ikke andre forhold. For å påvise at profitabilitetsforskjellen skyldes overskuddsflytting, blir utfordringen for forskere å kontrollere for andre forhold som påvirker lønnsomheten og som samtidig varierer systematisk med hvorvidt man er flernasjonal eller ikke. Likevel vil det alltid kunne være uobserverbare forhold som man ikke kan kontrollere for. «Indirekte metoder» vil derfor alltid kun være en *indikasjon* på hvorvidt det foregår internprismanipulasjon blant de

flernasjonale foretakene i utvalget eller ikke. Ved å kontrollere for skatteforskjeller og/eller forhold ved selskapet som gjør det enklere for dem å manipulere internprisene, vil derimot mistanken bli ytterligere forsterket.

Fordelen med slike «indirekte metoder» er at man unngår et problematisk aspekt ved «direkte metoder»: Noen transaksjoner er så firmaspesifikke at det ikke vil finnes sammenlignbare transaksjoner med andre uavhengige parter. Det er blant annet slike typer transaksjoner man mistenker at selskaper har insentiv til å manipulere prisene til, ettersom det er vanskelig for skattemyndighetene å etterprøve prisene.

2.2.1 Internasjonal litteratur

Grubert, Goodspeed og Swenson (1993) er en av de tidligste studiene som sammenligner profitabiliteten mellom nasjonale og flernasjonale foretak. De finner at utenlandskeide selskaper i USA rapporterer vesentlig lavere lønnsomhet enn nasjonale amerikanske selskaper. Ved å teste med en rekke ulike kontrollvariabler finner forfatterne at minst 50 prosent av lønnsomhetsforskjellen ikke kan forklares av systematiske observerbare forskjeller mellom de to gruppene. De konkluderer derfor med at opp til 50 prosent av lønnsomhetsforskjellen kan skyldes internprismanipulasjon. Grubert (1997) utvider samme analyse og nedjusterer den uforklarte delen av lønnsomhetsforskjellen som kan skyldes internprismanipulasjon til 25 prosent etter å ha inkludert flere kontrollvariabler.

Harris, Morck, Slemrod og Yeung (1993)

Harris, Morck, Slemrod og Yeung (1993) tar analysen et skritt videre ved å utnytte informasjon om lokaliseringen av datterselskapene til amerikanske flernasjonale selskaper, for å avgjøre om de har et potensiale for å bedrive overskuddsflytting. De tar utgangspunkt i et utvalg av 200 amerikanske industribedrifter i perioden 1984 til 1988, og finner at dersom et amerikansk selskap har datterselskap i et lavskattland, som f.eks. Irland, betaler selskapet mindre i skatt over omsetning i USA. Tilsvarende finner de at effekten av å ha et datterselskap i et høyskattland, som f.eks. Japan, er at selskapet betaler mer i skatt i forhold til omsetning i USA.

Forfatterne skiller videre ut selskaper de mener har «høy fleksibilitet» for overskuddsflytting: selskaper med høye rentekostnader, høye markedsføringskostnader og/eller FoU-kostnader. De to sistnevnte størrelsene fungerer som en proxy for beholdning av immaterielle eiendeler. De antar at det er lettere å manipulere prisene til disse eiendelene. Forfatterne finner at resultatene er drevet av selskaper med «høy fleksibilitet» for

overskuddsflytting. Denne metoden vil vi benytte og bygge videre på i den empiriske analysen senere i oppgaven.

Klassen, Lang og Wolfson (1993)

Klassen, Lang og Wolfson (1993) undersøker hvorvidt det kan ha foregått geografisk overskuddsflytting fra og til USA i perioden 1984-1990. Dette var en periode der mange land gjennomførte endringer i bedriftsbeskatningen, blant annet økte USA sin bedriftsskatterate betraktelig i 1986. Klassen et al. utvider tidligere forskning på flere måter. For det første fokuserer de på *endringer* i rapportert lønnsomhet som følge av *endringer* i bedriftsbeskatning. Dette gjør at de har mulighet til å se på hvordan selskaper tilpasser seg endringer i skatteraten for å redusere samlet skattebyrde. Videre utnytter forfatterne informasjon om lønnsomheten til datterselskapet i utlandet for å teste om en reduksjon i profitabilitet i USA samsvarer med en tilsvarende økning i profitabilitet i utlandet, og motsatt: hvorvidt en økning i profitabiliteten i USA samsvarer med en tilsvarende økning i profitabiliteten i datterselskapet ute. For å kontrollere for underliggende forskjeller i de lokale økonomiene, inkluderer de to kontrollgrupper bestående av nasjonale amerikanske selskaper og ikke-amerikanske selskaper.

Forfatterne finner resultater som er konsistente med hypotesen om geografisk overskuddsflytting. Blant annet tyder resultatene på at det foregikk overskuddsflytting *til* USA fra Canada, og *fra* USA til Europa, i 1985 og 1986. Dette er i tråd med hypotesen ettersom Canada økte og Europa reduserte bedriftsbeskatningen i denne perioden. Devereux (2006) kritiserer imidlertid Klassen et al. for å bruke for få kontrollvariabler, og mener derfor at man ikke kan utelukke at resultatene drives av andre faktorer enn skattemotivert overskuddsflytting.

Jacob (1996)

Jacob (1996) utvider studien til Harris et al. (1993). Mens Harris et al. argumenterte for at selskaper med høye rentekostnader og stor beholdning immaterielle eiendeler hadde «høy fleksibilitet» til å bedrive overskuddsflytting, argumenterer Jacob (1996) for at selskaper med store volum interne transaksjoner kombinert med store skattedifferanser mellom mor- og datterselskap, er de selskapene med størst insentiv og mulighet for å bedrive overskuddsflytting via internprismanipulasjon.

Jacob (1996) anerkjenner at resultatene fra studiene til Harris et al. (1993) og Klassen (1993) er konsistente med skattemotivert overskuddsflytting, men argumenterer for at resultatene også kan skyldes at foretak velger å plassere de mest profitable delene av bedriften til

lavskattland eller endre den geografiske distribusjonen av virksomheten som en respons på skatteendringer. Ved å inkorporere størrelsen på interne transaksjoner som en del av analysen hevder han å ha sterkere indikasjoner på at resultatene han finner skyldes internprismanipulasjon.

Jacob (1996) undersøker først hvorvidt det er en sammenheng mellom størrelsen på de selskapsinterne transaksjonene og hvor mye konsernet betaler i global skatt. Han finner at selskaper med store volum selskapsinterne transaksjoner betaler mindre i skatt på global basis. Det kan derfor se ut som om disse foretakene reduserer sin samlede skattebyrde ved bruk av internprismanipulasjon. Ved å endre avhengig variabel til betalt skatt i USA, finner han resultater som underbygger tidligere funn på at det foregikk skattemotivert overskuddsflytting ved bruk av internprismanipulasjon i USA i perioden 1982-84 og 1986-88, i respons til skattereformen i USA i 1986. Han finner at størrelsen på overskuddsflyttingen påvirkes av tilstedeværelsen av og størrelsen på interntransaksjonene, konsistent med hypotesen om overskuddsflytting via internprismanipulasjon.

Fordi store prisendringer vil kunne vekke oppmerksomhet når skattemyndighetene kontrollerer selskaper, vil det være vanskelig for selskaper med små volum interne transaksjoner å vinne mye på internprismanipulasjon. Er derimot størrelsen på de interne transaksjonene store nok, og skattedifferanser omfattende nok, vil selv en liten endring i internprisene kunne ha stor påvirkning på skattbar inntekt, argumenterer Jacob. Han introduserer derfor skattedifferanse mellom mor- og datter som en forklaringsvariabel og bruker lønnsomhetsdifferansen mellom morselskap og datterselskaper i utlandet som avhengig variabel. Med dette finner Jacob (1996) signifikante resultater på at selskaper med store volum interne transaksjoner og store forskjeller i skatteraten mellom regionene, rapporterer om større profittforskjeller enn bransjenormen. Vi vil benytte samme modell som Jacob (1996) i vår empiriske analyse.

2.2.2 Europeisk litteratur

Mye av den tidlige empiriske litteraturen på overskuddsflytting er gjort på amerikanske data. De senere årene er det imidlertid publisert flere studier som tar utgangspunkt i europeiske data. Weichenrieder publiserte i 2009 en studie basert på tyske data. For direkte utenlandskeide datterselskap, tyder resultatene på at en ti prosentpoeng økning i morselskapets skatterate fører til et halvt prosentpoengs økning i det tyske datterselskapets lønnsomhet. Huizinga og Laeven (2005) og Dischinger (2007) bruker europeisk selskapsinformasjon fra Amadeusdatabasen. Begge studier finner indikasjoner på at det

foregår overskuddsflytting. Huizinga og Laeven (2005) viser at det har foregått overskuddsflytting blant europeiske flernasjonale selskaper ved å forklare lønnsomhetsforskjeller med forskjeller i skatteratene. Dischinger (2007) finner resultater som tyder på at det foregikk overskuddsflytting i Europa i perioden 1995-2005. Han finner en signifikant negativ effekt på datterselskapets lønnsomhet dersom skattesatsen i morselskapet øker relativt til datterselskapets skatterate. Resultatene tyder på at netto overskuddsflytting går ut av EU-området og at størrelsen på overskuddsflyttingen øker med mors eierandel i datterselskapet.

2.2.3 Norsk litteratur

Balsvik, Jensen, Møen og Tropina (2009)

Internasjonal litteratur vil ikke nødvendigvis si noe om det foregår netto overskuddsflytting til eller fra Norge. Siden det både finnes land med høyere og lavere bedriftsbeskatning enn Norge, finnes det selskaper med insentiv til å flytte overskudd både inn og ut av Norge. SNF-rapport nr. 11/09 av Balsvik, Jensen, Møen og Tropina (2009) er det mest omfattende forsøket de seneste årene på å identifisere internprismanipulasjon ved bruk av norske data. Studien benytter to ulike metoder for å avgjøre om det foregår overskuddsflytting ved bruk av internpriser blant flernasjonale selskaper som opererer i Norge.

Den første analysen baserer seg på en artikkel av Langli og Saudagaran fra 2004 – den første publiserte forskningsartikkelen på dette området på norske data (Balsvik et al. 2009). Ved å benytte en indirekte metode for å avdekke internprismanipulasjon basert på forskjell i rapportert profitabilitet i hjemlandet mellom norskeide og utenlandskeide foretak, følger de i fotsporene til blant annet Grubert et al. (1993). Med et utvalg av nasjonale og flernasjonale foretak innenfor industri og varehandel finner de en betinget profittendifferanse mellom norskeide og utenlandskeide foretak på 2,57 prosent.

Balsvik et al. (2009) utvider Langli og Saudagarns analyse blant annet ved å inkludere ni nye årganger med data og flere bransjer. Forfatterne påpeker dessuten at norske flernasjonale foretak med datterselskap i utlandet har insentiv til internprismanipulasjon på lik linje med utenlandskeide flernasjonale foretak, og trekker derfor denne gruppen ut av kontrollgruppen og inn i behandlingsgruppen. En annen viktig forbedring fra Langli og Saudagarans artikkel er at forfatterne utnytter at datasettet er på paneldata-form. Moderne paneldatateknikker kan gi mer presise estimater dersom det er faste uobserverbare foretaksspesifikke faktorer som påvirker profitabiliteten og samtidig er korrelert med multinasjonalitet. Det er grunn til å tro at dette er tilfellet. For eksempel tilsier økonomisk teori flernasjonale foretak har bedre

kvalitet på ledelse, teknologi, markedsrett og beliggenhet enn nasjonale foretak. Stemmer dette, vil vanlig minste kvadrats metode (OLS) gi skjeve estimater.

Ved å kontrollere for faste uobserverbare effekter finner Balsvik et al. en negativ profitabilitetseffekt forbundet med å gå fra å være nasjonal til å bli flernasjonalt på 1,7 prosentpoeng. For norske flernasjonale foretak finner de en negativ profitabilitetseffekt på 1,14 prosentpoeng - dette tilsvarer et lønnsomhetsfall på rundt 20 prosent.

Balsvik et al. (2009) gjør videre en analyse hvor de undersøker sammenhengen mellom konserninterne eksport- og importverdier og bilaterale skattedifferanser. Dataene de bruker er hentet fra Utenlandsoppgaven i årene 1999-2004 og tar kun utgangspunkt i flernasjonale selskaper med datterselskaper innenfor OECD. Dermed sikrer de at alle transaksjoner i prinsippet er underlagt OECD's regler for prissetting av bedriftsinterne transaksjoner. De definerer eksport som interne transaksjoner fra mor til datter og import som interne transaksjoner til mor fra datter. I deres modell er eksport-/import-/nettoeksportverdi avhengig variabel, og skattedifferansen mellom mor og datter er forklaringsvariabel.

Mens deres forrige analyse kun så på nettoeffektene av overskuddsflyttingen, tillater denne analysen skille mellom overskuddsflytting til Norge fra høyskattland, og fra Norge til lavskattland. Hypotesen deres er at når skatten i Norge er høyere enn i utlandet, vil en økning i skattedifferansen føre til at konserner som manipulerer internprisene øker importverdien til morselskapet fra det utenlandske datterselskapet. Effekten på morselskapets eksport til det utenlandske datterselskapet er usikker ettersom pris- og kvantumeffekten trekker i forskjellige retninger.

Motsatte resonnementer gjelder dersom skatten i Norge er lavere enn for det utenlandske datterselskapet. Hvis skattedifferansen øker vil eksportverdien fra morselskapet reduseres, mens effekten på importverdien vil være usikker. Når skattedifferansen øker, vil alltid verdien av morselskapets nettoeksport til det utenlandske datterselskapet avta.

Resultatene viser at eksportverdien reduseres når skattedifferansen øker, og derfor i tråd med en hypotese om at norske flernasjonale selskaper bruker internpriser til å flytte overskudd. Resultatene for nettoeksport stemmer også med hypotesene, men for import finner de noe uklare resultater som til dels strider mot teorien.

Tropina (2010)

Tropina (2010) er et revidert forarbeid til SNF-rapport nr. 11/09, og store deler av hennes analyse er derfor omtalt i avsnittet ovenfor. Hun gjør derimot noen undersøkelser som ikke

er omtalt i SNF-rapporten. En av undersøkelsene peker seg ut som særlig relevant i forbindelse med vår oppgave: Etter å ha funnet en lønnsomhetsforskjell mellom nasjonale og flernasjonale foretak i Norge, benytter hun informasjon fra Utenlandsoppgaven og SIFON-registeret om den geografiske plasseringen av morselskapet og datterselskapet for å avgjøre om det er noen sammenheng mellom rapportert profitt i Norge og skattenivået i utlandet.

For de utenlandskeide flernasjonale foretakene undersøker hun om de selskapene som har morselskap i et land med høyere bedriftsbeskatning enn Norge har høyere profitabilitet i Norge enn de med morselskap i et land med lavere bedriftsbeskatning enn Norge. Her finner hun ingen signifikante resultater, selv om koeffisientverdiene peker i retning av skattemotivert overskuddsflytting. En åpenbar målefeil i dette tilfellet er at man ikke kjenner den fulle selskapsstrukturen til morselskapet i utlandet. Dette innebærer at selskaper som synes å ha insentiv til å flytte overskudd til Norge, i realiteten kan ha insentiv til å flytte overskudd til datterselskap i land med enda lavere bedriftsbeskatning enn Norge. Dette innebærer en sammenblanding av kontroll- og behandlingsgruppe som vil være med å trekke de estimerte koeffisientverdiene mot null.

For norskeide flernasjonale foretak har man derimot informasjon om mye av selskapsstrukturen. Med denne informasjonen som utgangspunkt velger Tropina å «rendyrke» insentivet for overskuddsflytting ved å begrense utvalget til de selskapene som kun har ett datterselskap i utlandet. Hun undersøker deretter hvorvidt selskaper med datterselskap i land med høyere skatterate enn Norge rapporterer om høyere lønnsomhet i Norge enn de med datterselskap i lavskattland. Også her uteblir de signifikante resultatene, selv om koeffisientverdiene har fortegn som stemmer overens med hypotesen om overskuddsflytting ved bruk av internpriser. Vi vil bygge videre på denne metoden i vår analyse.

Møller og Nordal (2012)

I tillegg til Langli og Saudagaran (2004) og Balsvik et al. (2009), finnes det en håndfull masteroppgaver der forfatterne på ulike måter forsøker å avgjøre hvorvidt det foregår internprismanipulasjon blant flernasjonale foretak i Norge¹. Siste ut i rekken er Møller og Nordal (2012) som leverte sin masteroppgave på NHH våren 2012 under veiledning av Jarle Møen. De tar utgangspunkt i metoden til Balsvik et al. (2009) i sin analyse av profittendifferanseforskjeller mellom nasjonale og flernasjonale foretak for årene 2001-2007.

¹ Blant annet Giske, Lundstein og Rimber (1996), Åmot og Guster (2000) og Mjelde og Minsås (2005)

Deretter legger de til informasjon fra SSBs FoU-undersøkelse for tidsperioden 2001–2009 der totalt 18 410 selskaper har besvart detaljerte spørsmål om forhold knyttet til forskning og utvikling for hvert år i hele perioden.

De utvider regresjonsligningen til å inkludere variabler for FoU og finner at blant utvalget av norske flernasjonale foretak som har besvart SSB-undersøkelsen er profitabiliteten lavere i år hvor selskapene er FoU-aktive enn i år der de ikke er FoU-aktive. Tilsvarende finner de at rapportert profitabilitet til FoU-aktive foretak er lavere i år hvor de er flernasjonale enn i år de er nasjonale. Disse resultatene stemmer overens med hypotesen om overskuddsflytting. De forkaster likevel resultatene i robusthetsanalysene ettersom resultatene i for stor grad avhenger av forutsetninger i utvalgsavgrensning og variabelkonstruksjon. De vil likevel ikke avvise at det foregår overskuddsflytting blant FoU-aktive flernasjonale foretak i Norge. De påpeker blant annet at datagrunnlaget deres er noe mangelfullt. De mangler for eksempel informasjon om norske selskapers eierandeler i utlandet, og det kan derfor være en fare for at de har feilklassifisert flernasjonale selskaper som nasjonale, og dermed sammenblandet kontroll- og behandlingsgruppen.

2.3 Avsluttende bemerkninger

Balsvik et al. (2009) sin analyse finner at flernasjonale foretak er mindre profitable enn nasjonale foretak i Norge. Dette er en indikasjon på at det kan foregå internprismanipulasjon blant norske flernasjonale foretak. Denne analysen er basert på en indirekte metode som innebærer at vi ikke kan slå fast med sikkerhet at profittforskjellen skyldes internprismanipulasjon. Det kan være at det er uobserverbare forhold ved flernasjonale foretak som har påvirkning på lønnsomheten som regresjonen ikke fanger opp, til tross for at bruk av moderne paneldatametoder vil redusere sannsynligheten for dette betraktelig. Hvis vi derimot kan vise at selskaper som typisk vil ha større insentiv og mulighet til å bedrive internprismanipulasjon driver denne profittforskjellen, vil resultatene være mer overbevisende.

Vår oppgave vil først og fremst fungere som en videreføring av resultatene til Balsvik et al. (2009) og Tropina (2010). Vi tar utgangspunkt i profittforskjellen mellom nasjonale og flernasjonale foretak som disse studiene har funnet, og bruker informasjon fra Utenlandsoppgaven til å avgjøre om det er sannsynlig at den estimerte profittforskjellen skyldes internprismanipulasjon. I gjennomgangen av tidligere forskning er det to artikler som forsøker på nettopp dette med norske data: Møller og Nordal (2012) tok, som oss,

utgangspunkt i profitt differansen mellom norske nasjonale og flernasjonale foretak, og testet hvorvidt differansen er drevet av selskaper med høy beholdning immaterielle eiendeler. De fant ingen signifikante resultater, men det er vanskelig å si om dette skyldes manglende datagrunnlag eller at disse selskapene ikke driver med utstrakt bruk av manipulasjon av internpriser. Tropina (2010) tok også utgangspunkt i den samme profitt differansen. I tillegg inkluderte hun en variabel som fanget opp om selskapet har datterselskap i et høyskattland eller ikke. Selv om koeffisientverdiene stemte overens med teorien om overskuddsflytting, fant heller ikke hun noen signifikante resultater for at dette er tilfellet.

Ingen av disse studiene utnytter imidlertid informasjonen om interne transaksjoner i sine analyser. En overordnet forutsetning for at man kan bedrive internprismanipulasjon er nettopp at man har interne transaksjoner mellom mor- og datterselskap. I vårt utvalg av norske flernasjonale foretak har kun i overkant av en tredjedel av foretakene interne transaksjoner i løpet av tidsperioden. I Tropinas analyse er det derfor en rekke selskaper i kontrollgruppen som ikke har mulighet til å bedrive internprismanipulasjon. En slik sammenblanding av kontroll- og behandlingsgruppe kan trekke koeffisientverdien mot null, og kan være en forklarende faktor for hvorfor Tropina (2010) ikke finner signifikante resultater.

Vi starter derfor vår oppgave med å bygge videre på «høyskatt-metoden» til Tropina (2010), men introduserer størrelsen på interne transaksjoner som et mål på at selskapet har insentiv til overskuddsflytting. Deretter tar vi analysen et steg videre: Dersom det foregår overskuddsflytting mellom to selskaper vil man forvente å se at når profitten i det ene selskapet øker, reduseres profitten i det nærstående selskapet. For å avgjøre om profitt differansen korrelerer med skattedifferansen med utlandet – og om denne sammenhengen er spesielt gjeldende for selskaper med interne transaksjoner – introduserer vi profitt differansen mellom mor- og datterselskap i modellen. Vi benytter her en versjon av regresjonsligningen til Jacob (1996).

Som nevnt innledningsvis, kan det finnes en rekke andre årsaker til at bedrifter vil ha insentiv til å flytte overskudd mellom datterselskap. Ønske om å redusere samlet skattebyrde er én faktor, men selskap tar også hensyn til en rekke andre faktorer når de skal ta et slikt valg - for eksempel politisk stabilitet, korrupsjonsrate, effektivitet i skatteinnkreving og mulighet til å «skjule» formuer i skatteparadis. Å se på skatteraten alene kan derfor bli misvisende, og avslutningsvis i oppgaven vil vi derfor se på om det er noen sammenheng mellom rapportert profittmargin i Norge og det å ha datterselskap i ulike land og regioner, på tilsvarende måte som Harris et al. (1993). Med denne metoden vil vi derfor kunne ta hensyn

til at noen land typisk «tiltrekker» seg overskudd, mens andre land – til tross for lav skatterate – ikke er ønskelig å flytte overskudd til, f.eks. på grunn av politisk risiko. Også i denne modellen vil vi undersøke om selskaper med interne transaksjoner følger et annet mønster enn de selskapene som ikke har det.

Mye av kritikken knyttet til de «indirekte metodene» for overskuddsflytting er at man aldri kan være helt sikker på hva profittdifferansen skyldes. I vår oppgave vil vi derimot undersøke om det er en sammenheng mellom lønnsomhet i Norge, skattedifferanse med utlandet og størrelsen på de interne transaksjonene. I tillegg vil vi benytte moderne paneldatametoder som kan sies å redusere faren for at det er andre uobserverbare forhold som ligger bak de observerbare sammenhengene. Dersom vi finner resultater som indikerer at det foregår internprismanipulasjon blir det desto vanskeligere å finne andre fornuftige forklaringer på at profittdifferansen ikke skylder overskuddsflytting. Slik sett kan oppgaven vår være med på å belyse tidligere litteratur på norske data på en ny måte.

3. Data

3.1 Utenlandsoppgaven (SSB)

Utenlandsoppgaven inneholder informasjon om selskaper som opererer i Norge og har datterselskap i utlandet i perioden 1990-2006. I dette datasettet finner vi informasjon om størrelsen på norske selskapers direkte og indirekte eierandeler i utenlandske foretak. Videre har vi informasjon om hvilket land selskapet opererer i og noen overordnede regnskapstall for den utenlandske filialen, blant annet resultat før skatt, betalt skatt og omsetning.

Utover dette inneholder datasettet informasjon om størrelsen på vare- og tjenestestrømmer mellom det norske og det utenlandske selskapet (vi vil omtale disse størrelsene som interne transaksjoner i resten av oppgaven). Det er fem kategorier med slike transaksjoner: transaksjoner med varer og anleggsmidler, FoU, kommisjoner/provisjoner, royalties/patenter og leie/leasing.

Fra og med regnskapsåret 2007 bortfaller Utenlandsoppgaven og blir erstattet med Internprisingsoppgaven. Denne dekker ikke SSBs statistikkbehov og det ble derfor innført en undersøkelse blant flernasjonale selskaper kalt «Investeringer i utlandet» som skal dekke de viktigste statistikkbehovene for SSB. Som følge av denne omleggingen har en rekke av variablene fra Utenlandsoppgaven falt ut av datasettet i perioden 2007 til 2009, blant annet rapporteringen av størrelsen på interne transaksjoner. En sammenstilling av datasettet fra «Investeringer i utlandet» opp mot datasettet hentet fra Utenlandsoppgaven viser dessuten at «Investeringer i utlandet» inneholder langt færre bedrifter enn Utenlandsoppgaven. I Utenlandsoppgaven for 2006 er det 1 232 bedrifter som har innrapportert at de har eierandeler i utlandet, mens det kun er 276 bedrifter som er oppgitt med eierandeler i «Investeringer i utlandet» for 2007. Det synes urimelig at antallet bedrifter med eierandel i utlandet har sunket så dramatisk, og vi antar at det derfor skyldes at færre har levert denne rapporten. Ved å inkludere data fra dette året i analysen vil de selskapene som ikke har levert denne oppgaven, men som fortsatt forekommer i Brønnøysundregisteret, feilaktig klassifiseres som nasjonale i 2007. Dette begrenser derfor utvalget vårt oppover til år 2006.

Vi har fått opplyst av veilederen vår at datasettet fra Utenlandsoppgaven som vi har fått tilgang til kun består av selskaper som har levert Utenlandsoppgaven elektronisk. Det kan derfor være at vi feilaktig klassifiserer selskaper som nasjonale i år der de egentlig er

flernasjonale, men ikke har levert Utenlandsoppgaven elektronisk. Denne problematikken adresserer vi senere i oppgaven.

3.2 Regnskapsstatistikk (Brønnøysundregisteret)

Datasettet inneholder årsregnskap for alle norske selskaper med rapporteringsplikt til Brønnøysundregisteret fra 1992 til 2009. Datasettet inneholder fullstendig regnskaps- og bransjeinformasjon. Vi har først bransjeinformasjon fra år 1993, så tidsperioden på vårt utvalg begrenses nedover på grunn av dette datasettet².

3.3 SIFON-registeret (SSB)

SIFON-registeret inneholder informasjon om utenlandske eieres direkte og indirekte eierandeler i norske selskaper. Med utgangspunkt i dette datasettet kan vi identifisere eierskapsstatus for norske selskaper, og kategorisere de etter hvorvidt de er utenlandskeid (FCC=1) eller norskeid (DCC=1). SIFON-datasettet vi har tilgang er for tidsperioden 1990 - 2007.

3.4 Skatterater for OECD (OECD)

Vi har innhentet informasjon om alle skatterater i OECD-området for tidsperioden (1993-2006) fra OECDs skattedatabase. Vi har valgt å ta utgangspunkt i datasettet «basic (non-targeted) corporate income tax». I dette datasettet er det listet opp tre ulike skatterater: nominell sentral selskapskatterate, nominell lokal selskapskatterate og en kombinert selskapskatterate bestående av summen av den sentrale og lokale skatteraten. Vi benytter oss av den kombinerte skatteraten i våre analyser fordi vi mener dette er det beste målet på bedriftenes skattebyrde i landet. Norge har ikke en spesielt høy nominell bedriftsskatterate i internasjonal kontekst, og det vil derfor både være selskaper som har insentiv til å flytte overskudd til Norge og selskaper som har insentiv til å flytte overskudd ut av Norge.

² Vi benytter regnskapsdata fra 1992 for å kunne justere resultat før skatt for endringer i utsatt skatt og skattefordeler i år 1993.

4. Databehandling

4.1 Definisjon av flernasjonale selskaper

Vi kategoriserer selskaper inn i fire ulike kategorier ut ifra om de er flernasjonale eller nasjonale, og hvorvidt de er utenlandskeid eller norskeid. Informasjon om nasjonaliteten til største eier finner vi i SIFON-registeret, mens vi finner informasjon om norske selskapers datterselskap i Utenlandsoppgaven.

	Norskeid foretak	Utenlandskeid foretak
Uten eierandel i utlandet	Norske (nasjonale)	Utenlandske flernasjonale
Med eierandel i utlandet	Norske flernasjonale	Utenlandske flernasjonale

- Et selskap er utenlandskeid (FMNC=1) dersom største utenlandske eierandel er majoritetseier i selskapet, det vil si at største utenlandske eier har *mer* enn 50 % eierandel i selskapet.
- Et selskap er flernasjonalt (MNC=1) dersom selskapet har *mer* enn 50 % eierandel (enten direkte eller indirekte) i et utenlandsk foretak (FDI=1) og/eller selskapets største utenlandske eier har *mer* enn 50 % eierandel i foretaket (FMNC=1). Denne variabelen skiller ikke mellom norskeide eller utenlandskeide flernasjonale.
- Et selskap er norsk flernasjonal (DMNC) dersom de er norskeide og flernasjonale. Et selskap er utenlandskeid flernasjonalt (FMNC) dersom det er utenlandskeid.

En svakhet ved vårt datasett er at vi ikke har mulighet til å skille ut selskaper i Norge som er datterselskaper av norske flernasjonale foretak, men som selv ikke har datterselskap i utlandet. Dette vil innebære at disse selskapene feilaktig klassifiseres som nasjonale.

Vi benytter kravet om 50 prosent eller mer i eierandel som kriterium for flernasjonalitet. Dette synes som en rimelig tilnærming ettersom eiere ikke har kontroll over hvordan overskuddet disponeres dersom de er minoritetseiere, og dette reduserer derfor incentivet til å flytte profitt mellom selskapene. Det er derimot ikke gitt at incentivet for overskuddsflytting først inntreffer ved eierskap på mer enn 50 prosent. For eksempel vil store minoritetseiere kunne ha kontroll over selskaper gitt at det øvrige eierskapet er spredd. På samme måte kan man se for seg at eiere kan motsette seg bruk av overskuddsflytting – og få gjennomslag - selv om de er i mindretall. Med vår definisjon av flernasjonalitet vil disse selskapene endre

opp i kontrollgruppen som selskaper som ikke har insentiv til overskuddsflytting. Dette ville innebære at vi underestimerer effekten av overskuddsflytting. Med mindre enn 100 prosent eierandel må man følgelig dele overskudd med andre eiere dersom man bedriver overskuddsflytting fra et foretak til et annet. Slik sett kunne man sett for seg at man skulle kreve 100 prosent eierskap for å være sikker på at selskapet har insentiv til overskuddsflytting.

Tropina (2012) undersøker disse sammenhengene og finner at det er en signifikant negativ profittabilitetseffekt assosiert med en overgang i eierskapsstatus til å bli utenlandskeid, både når nedre grense for eierandel er satt til 10 prosent og når den er satt til 50 prosent. For norske flernasjonale foretak finner hun ikke en tilsvarende signifikant negativ effekt ved å endre DMNC-status når nedre grense for eierandel er satt til 10 prosent - hele den negative effekten synes å skyldes selskaper med 50 prosent eierandel eller mer. Disse stemmer overens med hypotesen om at insentivet for overskuddsflytting til og fra Norge er størst med majoritetsiere i Norge.

4.2 Utvalg

I utvalgsprosessen følger vi samme fremgangsmåte som tidligere norsk forskning på området, blant annet Langli og Saudagaran (2004), Balsvik et al. (2009) og Møller og Nordal (2012).

Følgende utvalgsriterier er brukt:

- Kun selskaper med begrenset ansvar inkluderes i utvalget.
- Selskaper med realkapitalandel mindre enn null og større enn én utelates. Realkapitalandelen er beregnet som varige driftsmidler over sum eiendeler. Verdier under null og over én anses som ulogiske og ekskluderes derfor fra utvalget.
- Selskaper med total kapital under én million kroner anses som så små at de fjernes for å unngå støy.
- Observasjoner med negativ driftsinntekt eller gjennomsnittlig negativt salg ekskluderes.
- Vi fjerner selskaper som har en absolutt profittmargin større enn én. Profittmargin er her målt som skattbar inntekt over omsetning. Dette eksklusjonskriteriet gjør at de estimerte koeffisientene kan tolkes som endringer i prosentpoeng.

- Profittmargin brukes som avhengig variabel i regresjonene i oppgaven og beregnes som resultat før skatt over omsetning. Resultat før skatt justeres for utsatt skattekostnader og skattefordeler. Dersom absoluttverdien av justeringen er større enn 0,5 fjernes observasjonen.
- Selskaper med et forhold mellom langsiktig rentebærende gjeld mindre enn null og større enn tre utelates.
- Vi ekskluderer petroleumsbransjen ettersom denne bransjen har spesielle skatteregler, og selskapenes lønnsomhet i denne bransjen vil derfor ikke være å anse som representative. Observasjoner uten informasjon om bransje fjernes også ettersom vi ikke kan skille ut naturlige lønnsomhetsforskjeller mellom ulike bransjer uten denne informasjonen.
- I analysen vil vi benytte resultat før skatt over henholdsvis egenkapital og total kapital som alternative profitabilitetsmål. Slik kan vi avgjøre hvorvidt resultatene våre er konsistente også med andre lønnsomhetsmål som avhengig variabel. Vi fjerner derfor observasjoner som plasserer seg i de øverste og nederste 5 prosent av verdiene for disse variablene i vårt utvalg, slik at ikke ekstreme verdier driver resultatene våre³.

En del studier⁴ fjerner observasjoner for selskaper som har betalt skatt lik null fordi man antar at selskaper ikke har insentiv til å bedrive skatteplanlegging dersom de ikke er skatteposisjon. Vi velger å beholde disse observasjonene ettersom flernasjonale selskaper i teorien kan «skatteplanlegge» seg slik at det ender opp med null i betalt skatt. Balsvik et al. (2009) finner dessuten at flernasjonale foretak har mellom 10 og 15 prosent større sannsynlighet for å være i nullskatteposisjon.

Tabell 1 og 2 gir en oversikt over hvordan utvalgsriteriene vi innfører påvirker utvalget. Vi skiller mellom rensing som er «ønsket» i den forstand at den gir oss et bedre datagrunnlag å undersøke internprismanipulasjon på (tabell 1) og rensing som er «uønsket» fordi det skyldes mangler eller uregelmessigheter i datagrunnlaget som reduserer det potensielle datautvalget (tabell 2).

³ Dette innebærer å fjerne selskaper med justert resultat før skatt over egenkapital på større enn 295 % og mindre enn 73 % og selskaper med justert resultat før skatt over total kapital på større enn 44 % og mindre enn 18 %.

⁴ Blant annet Jacob (1996) og Harris (1993). De ser i utgangspunktet kun på selskaper med positiv betalbar skatt i USA. Harris inkluderer derimot disse observasjonene i en robusthetsanalyse, uten at dette endrer resultatene nevneverdig.

Det endelige utvalget vi står igjen med etter «ønsket» rensingen er 1 147 151 observasjoner, og deretter 742 878 observasjoner etter «uønsket» rensing. Dette utgjør 38,9 prosent av det opprinnelige utvalget.

Av disse observasjonene er 718 445 observasjoner av norske nasjonale selskaper, 5201 for norske flernasjonale selskaper og 19 232 for utenlandskeide flernasjonale selskaper i Norge. Eksklusjonskriteriet som hadde størst innvirkning på det endelige utvalget var kriteriet om at sum eiendeler skulle overstige én million kroner.

Tabell 1 - Ønsket rensing (1993-2006)

	DMNC	FMNC	DNC	Total
Førrensing	10 688	38 845	1 858 203	1 907 736 (100 %)
Selskaper med begrenset ansvar	10 503	38 235	1 759 696	1 808 434 (94,8 %)
Sum eiendeler > 1 mill kr	10 374	30 868	1 109 430	1 150 672 (60,3 %)
Utelater petroleumsbransjen	9 867	30 335	1 106 949	1 147 151 (60,1 %)
Utvalg etter rensing	9867 (92,3 %)	30 335 (78,1 %)	1 106 949 (59,6%)	1 147 151 (60,1%)

Tabell 2 – Uønsket rensing (1993-2006)

	DMNC	FMNC	DNC	Total
Før uønsket rensing	9 867 (92,3 %)	30 335 (78,1 %)	1 106 949 (59,6 %)	1 147 151 (60,1 %)
0 < Realkapitalandel < 1	9 861	30 265	1 104 430	1 144 556 (60,0 %)
Positiv driftsinntekt	9 160	28 674	1 055 909	1 093 743 (57,3 %)
Observasjoner som mangler profittmargin ⁵	8 263	26 275	971 669	1 006 207 (52,7 %)
Profittmargin < 1	6 276	24 572	888 024	918 878 (48,2 %)
(TI-resfs)/Omsetning < 0,5	5 791	24 133	862 928	892 852 (46,0 %)
0 < l.s.gjeld/ Sum eiendeler < 3	5 780	23 970	861 130	890 880 (46,7 %)
Fjerner uteliggere alt. profittmål	5 282	19 398	724 141	748 821 (39,2 %)
Observasjoner uten bransje	5 201	19 232	718 445	742 878 (38,9 %)
Endelig utvalg	5 201 (48,7 %)	19 232 (49,5 %)	718 445 (38,7 %)	742 878 (38,9 %)

⁵ Dette gjelder observasjoner som mangler enten omsetning (gjelder 84681 observasjoner) eller utsatt skattkostnad/-fordel (gjelder 2859 observasjoner) slik at vi ikke får beregnet profittmargin som er vår avhengige variabel i analysene.

4.3 Lønnsomhetsmål

Lønnsomhetsmålet vi benytter som avhengig variabel er skattbart overskudd justert for utsatt skatt og skalert med omsetning. Vi bruker samme fremgangsmåte som blant annet Balsvik et al. (2009) og Langli og Saudagaran (2004), Harris et al. (1993), Klassen et al. (1993) og Jacob (1996) for å beregne denne variabelen:

$$\text{Profittmargin} = \frac{TI_{i,t}}{OM_{i,t}}$$

$$TI_{i,t} = NIBT_{i,t} + (DTL_{i,t-1} - DTL_{i,t} + DTA_{i,t} - DTA_{i,t-1})/TR_{i,t}$$

$$\text{Hvis } TR_{i,t} > 0,6 \text{ settes } TR_{i,t} = 0,6 \text{ hvis } TR_{i,t} < 0,1 \text{ settes } TR_{i,t} = 0,1$$

$$\text{Hvis } resfs = 0 \text{ eller } resfs < 0 \text{ settes } TR_{i,t} = \text{medianskatt}_t$$

Der:

$$TR_{i,t} = \frac{TE_{i,t}}{NIBT_{i,t}} = \text{effektiv skatterate}$$

DTL (deferred tax liability) = utsatt skattekostnad

DTA (deferred tax asset) = utsatt skattefordel

TE (tax expense) = skattekostnad

OM_{i,t} = omsetning

I Balsvik et al. (2009) settes effektive skatteverdier større enn 60 prosent og mindre enn 10 prosent til medianskatten for det enkelte året. I Møller og Nordal (2012) setter de ekstreme skatteverdier til grenseverdier på 10 og 60 prosent⁶. Vi velger en middevei. For selskaper med ekstremt lave eller høye skatteverdier justerer vi skatteraten til grenseverdier ettersom det er naturlig å anta at den reelle effektive skatteraten ligger nærmere grenseverdiene enn medianverdien for det enkelte året. Dette gjelder 401 280 observasjoner eller 32 prosent av foretakene som har positivt resultat før skatt. For selskaper som har resultat før skatt mindre eller lik null har vi ikke noe grunnlag for å si noe om verdien på den effektive skatteraten for foretaket, og vi setter derfor skatteraten for disse foretakene lik medianskatten det året. Dette

⁶ En gjennomgang av do-filen til Møller og Nordal (2012) avslørte at observasjoner der skatteraten mangler, enten fordi resultat før skatt var mindre eller lik null eller fordi de manglet informasjon om årets skattekostnad, ved en feiltakelse ble satt til 60 prosent. Den effektive skatteraten brukes til å justere resultat før skatt for endringen i utsatte skattekostnader og skattefordeler. Dermed kan vi ikke si noe entydig om denne feilen påvirket disse foretakenes profittmargin negativt eller positivt, og hvilket utfall dette hadde for resultatene til Møller og Nordal (2012).

påvirker 693 126 observasjoner som har enten har null eller negativt resultat før skatt i utvalget.

I robusthetsanalysene benytter vi det justerte skattbare overskuddet skalert med henholdsvis egenkapital og totalkapital som avhengig variabel.

4.4 Kontrollvariabler

Vi inkluderer de samme kontrollvariablene som Balsvik et al. (2009) og Tropina (2010):

- *Årsdummyer* inkluderes for å ta hensyn til at det kan være ulike konjunkturer i ulike år.
- Vi inkluderer *bransjedummyer* (3-sifret NACE-koder) for å korrigere for at ulike bransjer kan ha ulik lønnsomhet. Totalt inkluderer vi dummyer for 230 bransjer.
- Vi inkluderer foretakets *realkapitalandel*, definert som realkapitalens andel av totale eiendeler⁷. Det kan være enklere for foretak å få ekstern finansering dersom de har varige driftsmidler de kan benytte som sikkerhet, samtidig kan det ha negativ påvirkning på skattbar inntekt fordi disse selskapene har høyere avskrivningsrater.
- *Gjeldsandel* inkluderes for å korrigere for at selskaper med ulik beholdning av gjeld kan ha ulik lønnsomhet. Denne størrelsen er særlig viktig å kontrollere for i regresjonen ettersom overskuddsflytting også kan skje via strategisk intern gjeldsplanlegging. Denne variabelen skiller ikke mellom intern og ekstern gjeld.
- I henhold til mikroøkonomisk teori vil større bedrifter dra nytte av stordriftsfordeler som øker deres lønnsomhet. Derfor innfører vi også fire *størrelse-dummyer* basert på foretakets omsetning.
- Vi innfører dessuten fire *alderskvintiler* for å korrigere for at foretakets alder kan ha påvirkning på foretakets lønnsomhet. *A priori* forventer vi å se at det er en positiv sammenheng mellom alder og lønnsomhet som følge av oppstartskostnader og som en konsekvens av at dårligere selskaper har større sannsynlighet for å gå konkurs

⁷ Etter 1999 benytter vi variabelen varige driftsmidler (fast eiendom, maskin/anlegg, løsøre, skip/rigger) som mål på realkapital. Før 1999 har vi kun informasjon om beholdning av fast eiendom og maskin/anlegg, men det forventes at øvrige varige driftsmidler i stor grad er «bakt inn» i disse variablene, og vi legger derfor disse to variablene til grunn for beregning av varige driftsmidler i foretaket.

tidligere enn gode selskaper. Dessuten vil man se for seg at eldre bedrifter kan mer om å drive effektivt og lønnsomt enn yngre selskaper.

4.5 Oppsummerende statistikk

Tabell 3 angir gjennomsnittet for de viktigste variablene vi vil bruke i analysen. Tallene i tabellen er oppgitt i hele tusen.

Tabell 3 – Gjennomsnittstabell (1993-2006)

	DMNC Gj.snitt	FMNC Gj.snitt	DNC Gj.snitt	Total Gj.snitt (St. avvik)
Skattbar inntekt (TI)	5 201	4 921	1 306	1 759 (37382)
Totalkapital	1 599 631	111 962	23 864	37 177 (1876808)
Omsetning	627 282	100 206	22 685	28 925 (306352)
Skattbar inntekt/ Omsetning	.0904	.0504	.1045	.1030 (.2149)
Skattbar inntekt / totalkapital	.0722	.0848	.0898	.0896 (.1141)
Skattbar inntekt/ egenkapital	.2515	.3769	.4467	.4435 (.5940)
Realkapitalandel	.1602	.1232	.3442	.3371 (.3316)
Gjeldsgrad	.2861	.1969	.1343	.2908(.3233)
Antall observasjoner	5 201 (0,7 %)	19 232 (2,6 %)	718 450 (96,7 %)	742 883 (100 %)

Tabell 3 viser at flernasjonale selskapene utgjør en relativt liten del av de totale utvalget; Norskeide flernasjonale selskaper utgjør 0,7 prosent og de utenlandskeide flernasjonale utgjør 2,6 prosent. Vi merker oss videre at flernasjonale foretak har atskillig høyere skattbar inntekt, totalkapital og omsetning enn de nasjonale selskapene. At disse gruppene skiller seg så betraktelig fra hverandre kan være grunn til bekymring. For å få et mest mulig presist estimat av effekten av internprismanipulasjon blant flernasjonale foretak ønsker vi fortrinnsvis å sammenligne mest mulig like selskaper, men som skiller seg med hensyn til hvorvidt de er flernasjonale eller ikke. Har vi selskaper som er svært ulike på en rekke ulike dimensjoner i kontroll- og behandlingsgruppen er det en fare for at koeffisientverdiene vi fanger opp er basert på andre forskjeller enn bruk av internprismanipulasjon, særlig dersom

disse faktorene er uobserverbare og derfor vanskelig å kontrollere for. Vi tar hensyn til denne problematikken senere i oppgaven ved å sammenligne profitabiliteten til selskaper som blir flernasjonale på et senere tidspunkt mot de som allerede er flernasjonale, for å få en mer representativ kontrollgruppe.

Fra tabell 3 observerer vi videre at både norskeide og utenlandskeide foretak har lavere profitabilitet enn nasjonale foretak. Denne profitabilitetsforskjellen mellom flernasjonale kan virke underlige i og med at økonomisk teori skulle tilsi at flernasjonale selskaper nettopp burde ha høyere lønnsomhet enn nasjonale foretak, men stemmer derimot godt med hypotesen om at disse selskapene har mulighet til å flytte overskudd ut av Norge. Lønnsomhetsforskjellene kan derfor være et tegn på overskuddsflytting og disse forskjellene vil bli analysert nærmere i de videre analysene.

Vi finner videre at profittmarginen til norskeide flernasjonale foretak skiller seg markant fra profittmarginen til utenlandskeide flernasjonale foretak. Norskeide flernasjonale foretak har nesten dobbelt så høy profittmargin i snitt som utenlandskeide flernasjonale foretak. I utgangspunktet kan det derfor virke som om norskeide foretak ikke bedriver med internprismanipulasjon i like utstrakt grad som flernasjonale foretak, men en slik konklusjon vil være forhastet siden vi har foreløpig ikke kontrollert for forhold som har effekt på lønnsomheten, men som skiller seg avhengig av eierskapsstatus. Blant annet ser vi at norskeide flernasjonale foretak er større enn utenlandskeide flernasjonale foretak, med seks ganger større omsetning og 1,5 millioner mer i gjennomsnittlig total kapital.

5. En analyse av overskuddsflytting basert på profittdifferanse mellom nasjonale og flernasjonale foretak i Norge

Vi vil starte den empiriske analysen ved å benytte en tilsvarende metode som Balsvik et al. (2009). I kapittel 7-10 vil vi deretter benytte ulike metoder for å avgjøre om det er sannsynlig at denne lønnsomhetsforskjellen skyldes bruk av internprismanipulasjon.

5.1 Metode

Som i Balsvik et al. (2009) tar vi utgangspunkt i følgende regresjonsligning:

$$\pi_{t,f} = \beta_0 + \beta_1 MNC_{t,f} + X_{t,f} + \gamma_t + \varepsilon_{t,f}$$

Der:

$\pi_{t,f}$ - Profittmarginen i Norge per foretak (f) og år (t).

$MNC_{t,f}$ - Dummyvariabel som tar verdien én dersom foretaket er flernasjonalt. Dersom det forekommer netto overskuddsflytting *ut* av Norge vil vi forvente en negativ koeffisient foran MNC. Antar man i stedet å finne netto overskuddsflytting *inn* i Norge vil man forvente å finne en positiv koeffisient foran MNC.

$X_{t,f}$ - Representerer en rekke kontrollvariabler som kan forklare lønnsomhetsforskjeller mellom flernasjonale og nasjonale selskaper som ikke skyldes internprismanipulasjon. Alle kontrollvariabler er blitt gjort rede for i delkapittel 4.4.

γ_t - Representerer årlige faste effekter og innebærer at konstantleddet tillates å variere for hvert enkelt år. Disse årsummyene vil fange opp noe av de tidsavhengige effekter som vedrører alle foretak, for eksempel felles konjunktoreffekter og endringer i regnskapspraksis.

ε_t - Feilleddet.

Ved bruk av OLS antar man at alle observasjoner er uavhengige. Dette er en problematisk antagelse ved bruk av paneldata ettersom man har gjentatte observasjoner av samme foretak over tid. Det vil derfor være en fare for at feilleddene ikke er uavhengige og vi kan dermed risikere å overvurdere presisjonen i koeffisientene (Balsvik et al., 2009). For å ta hensyn til

dette iligger vi en gruppestruktur på feilleddene innen samme foretak ved bruk av vanlig OLS. Dette resulterer gir en økning i standardavvikene.

Likevel vil vi kunne risikere at bruk av vanlig OLS gir skjeve koeffisienter dersom det er faste, uobserverbare, foretaksspesifikke effekter (heretter omtalt som faste effekter) i feilleddet som skiller seg avhengig av om selskapet er flernasjonalt eller ikke, og som samtidig varierer systematisk med profitabiliteten. Det er grunn til å tro at dette er tilfellet. Beslutningen om å bli flernasjonal er ofte illustrert gjennom OLI-rammeverket. OLI-rammeverket er et analyseverktøy som spesifiserer tre kriterier som gjør utenlandsinvesteringer mer sannsynlig (Dunning, 2000). Denne teorien predikerer at graden av utenlandsk aktivitet blant annet avhenger av hvorvidt det enkelte selskapet har en form for konkurransefortrinn relativt til andre selskaper. Jo større dette konkurransefortrinnet er, jo mer sannsynlig er det at selskapet vil bli flernasjonalt eller øke sine utenlandsinvesteringer, alt annet likt. Dette ville innebære at flernasjonale foretak i snitt er mer profitable enn nasjonale foretak uten slike konkurransefortrinn, som vil kunne føre til en positiv korrelasjon mellom feilleddet og dummyen for flernasjonalitet.

Tilsvarende vil beslutningen om å ta over et selskap kunne være styrt av produktiviteten til selskapet man ønsker å overta. Retningen på denne skjevheten er ikke gitt. Dersom selskaper driver med såkalt «cherry-picking» vil de typisk kjøpe opp selskaper som er produktive. Dette vil i så fall forårsake en positiv korrelasjon mellom feilleddet og dummyen for flernasjonalitet. Dersom selskapene i stedet ønsker å kjøpe opp mindre produktive selskaper, for eksempel med hensikt til å restrukturere dem, vil effekten bli motsatt.

Det er med andre ord er det en rekke forhold som kan forårsake endogenitetsproblemer ved vanlig OLS-regresjon. Dette tilsier at metoder der vi kontrollerer for faste effekter vil være å foretrekke i arbeidet med å avdekke internprismanipulasjon. Vi benytter derfor fast effekt-regresjon⁸. Konstantleddet vil nå også kunne variere for hvert enkelt foretak.

Regresjonsligningen der vi kontrollerer for faste effekter:

$$\pi_{t,f} = \beta_0 + \beta_1 MNC_{t,f} + X_{t,f} + \gamma_t + \alpha_f + \varepsilon_t$$

⁸ Hausman-testen for faste eller tilfeldige effekter slår fast at koeffisientene er signifikant forskjellige ved de to metodene. Vi forkaster derfor klart en nullhypotese om tilfeldige foretaksspesifikke effekter, og ser bort ifra tilfeldige effekter som en estimeringsmetode.

Ved å ta i bruk denne metoden kan vi eliminere uobserverbare foretaksspesifikke effekter som er stabile over tid (i likningen uttrykt som a_f). Mer presist blir gjennomsnittet til hvert foretak tatt ut av regresjonen. Dette betyr at verdien til variabelen blir differansen fra gjennomsnittet (Woolridge, 2009).

Det finnes også endogenitetsproblemer vi ikke kan kontrollere for, hverken med vanlig OLS eller ved fast effekt-regresjon. For det første kan det være oppstartskostnader forbundet med å gå fra å være nasjonal til flernasjonal. Dersom følgende kostnadene er høye nok vil man overvurdere bruken av internprismanipulasjon. Videre er det naturlig å anta at de som bytter status fra å være flernasjonale til nasjonale i stor grad består av «taperne» som ikke mestret den internasjonale konkurransen. Disse selskapene vil bidra til å redusere lønnsomheten blant de nasjonale selskapene, og dette kan føre til at vi undervurderer bruken av internprismanipulasjon.

Ved bruk av faste effekter vil kun foretak som endrer MNC-klassifisering i løpet av observasjonsperioden kunne identifisere lønnsomhetsforskjellen mellom nasjonale og flernasjonale selskaper. Antall foretak som foretak som skifter klassifisering i løpet av perioden er oppgitt i tabell 4.

Tabell 4 - Overgangsmatrise (1993-2006)

Skift	Antall
MNC → DNC	1093
DNC → MNC	2190
FMNC → DMNC	14
DMNC → FMNC	60
DNC → FMNC	1514
FMNC → DNC	699
DNC → DMNC	676
DMNC → DNC	394

Fra tabell 4 ser vi at to tredjedeler av skiftene i MNC-status fra nasjonal til flernasjonalt skyldes at utenlandske eiere kjøper opp norske foretak. Totalt er det 2 190 observasjoner av selskaper som går fra å være nasjonale til flernasjonale, 676 av disse overgangene er observasjoner av norskeide nasjonale selskaper.

Det er flere forhold som peker på at vi potensielt feilvurderer når det reelle skiftet i MNC-status inntreffer. Ettersom vi kun har informasjon om selskaper som leverer Utenlandsoppgaven elektronisk, vil vi oppfatte det som et skift i multinasjonal status når flernasjonale selskaper går over fra manuell til elektronisk registrering av Utenlandsoppgaven. Vi vet dessuten at det er stor variasjon i antallet foretak som leverer Utenlandsoppgaven, og det kan derfor være at vi feilaktig klassifiserer skift i multinasjonal status når selskapene i realiteten ikke har endret klassifisering i tidsperioden. Det kan også tenkes at det er noe treghet i rapporteringen av status-skifte. Fast effekt-regresjon er sensitiv med hensyn til målestøy. Har vi omfattende feilklassifisering av overgangstidspunkt vil vi kunne forskyve estimatet av MNC-koeffisienten mot null.

5.2 Resultater

Tabell 5 – Analyse av overskuddsflytting basert på profitt differanse mellom nasjonale og flernasjonale foretak i Norge (1993–2006)

	(1) POLS	(2) FE	(3) POLS	(4) FE	(5) POLS	(6) FE
MNC	-0.0150*** (0.002)	-0.0162*** (0.003)				
FMNC			-0.0217*** (0.002)	-0.0178*** (0.003)	-0.0215*** (0.002)	-0.0181*** (0.003)
DMNC					0.0087* (0.004)	-0.0124* (0.006)
Realkapitalandel	0.0211*** (0.002)	-0.0214*** (0.003)	0.0212*** (0.002)	-0.0214*** (0.003)	0.0213*** (0.002)	-0.0214*** (0.003)
Gjeldsgrad	-0.1729*** (0.002)	-0.1209*** (0.002)	-0.1731*** (0.002)	-0.1209*** (0.002)	-0.1731*** (0.002)	-0.1209*** (0.002)
Alder 2	0.0295*** (0.001)	0.0075*** (0.001)	0.0295*** (0.001)	0.0075*** (0.001)	0.0295*** (0.001)	0.0075*** (0.001)
Alder 3	0.0459*** (0.001)	0.0021 (0.001)	0.0458*** (0.001)	0.0021 (0.001)	0.0458*** (0.001)	0.0021 (0.001)
Alder 4	0.0598*** (0.001)	-0.0007 (0.002)	0.0596*** (0.001)	-0.0008 (0.002)	0.0595*** (0.001)	-0.0008 (0.002)
Størrelse 2	-0.0392*** (0.002)	.	-0.0392*** (0.002)	.	-0.0392*** (0.002)	.
Størrelse 3	-0.0665*** (0.002)	.	-0.0665*** (0.002)	.	-0.0665*** (0.002)	.
Størrelse 4	-0.0756*** (0.002)	.	-0.0755*** (0.002)	.	-0.0755*** (0.002)	.
Konstant	0.1437*** (0.023)	0.1010*** (0.001)	0.1437*** (0.023)	0.1009*** (0.001)	0.1437*** (0.023)	0.1010*** (0.001)
Årsdummyer	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Bransjedummyer	Ja	Nei	Ja	Nei	Ja	Nei
Justert R^2	0.197	0.036	0.197	0.036	0.197	0.036
Observasjoner	742883	742883	742883	742883	742883	742883

I parentes: robuste SE, justert for klustereffekter innen hvert enkelt selskap i POLS. Alle kontrollvariabler er inkludert, selv om de ikke alle er rapportert. Alle tall oppgitt i 1998-kroner. Vi bruker KPI-justering fra SSB.
*p < 0.10; **p < 0.05; ***p < 0.001

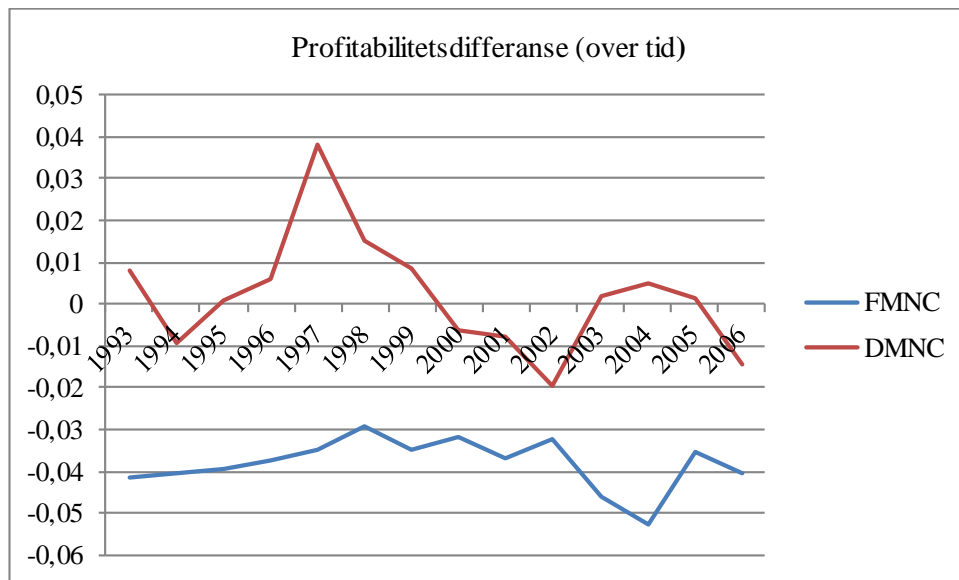
De estimerte resultatene er gitt i tabell 5. Utvalget består av 742 883 observasjoner, hvorav 5 201 er observasjoner av norskeide flernasjonale selskaper, 19 232 er observasjoner av utenlandskeide flernasjonale selskaper i Norge og 718 450 er observasjoner av nasjonale selskaper.

Resultatene er konsistente med resultatene til Balsvik et al. (2009). I kolonne 1 undersøker vi om flernasjonale foretak har en annen profitabilitet enn nasjonale foretak. Vi finner at flernasjonale foretak har en betinget lavere profitabilitet enn nasjonale foretak tilsvarende 1,5 prosentpoeng. Når vi inkluderer faste effekter i modellen finner vi at et skift i status fra nasjonal til flernasjonal er forbundet med en negativ lønnsomhetseffekt på 1,62 prosentpoeng. I kolonne 3 og 4 inkluderer vi norskeide flernasjonale foretak i kontrollgruppen. Vi finner at utenlandskeide selskaper har 2,17 prosentpoeng lavere lønnsomhet enn nasjonale selskaper og at det er en negativ lønnsomhetseffekt på 1,78 prosentpoeng forbundet med å bli kjøpt opp av utenlandske eiere.

I kolonne 5 finner vi at norskeide flernasjonale selskaper har marginalt høyere lønnsomhet enn nasjonale foretak ved bruk av vanlig OLS. Når vi korrigerer for faste, uobserverbare, foretaksspesifikke effekter (kolonne 6) blir derimot koeffisienten negativ. Tolkningen av denne koeffisienten er at i år hvor foretak har datterselskap i utlandet har de 1,24 prosentpoeng lavere profitabilitet enn hva de ellers pleier å ha. Siden absoluttverdien av koeffisienten er større når vi inkluderer faste effekter enn ved OLS, kan det tyde på at selskaper som velger å bli flernasjonale har uobserverbare kvaliteter ved seg som gjør de mer profitable enn de selskapene som forblir nasjonale – i tråd med OLI-rammeverket vi presenterte i delkapittel 5.1. Koeffisienten for FMNC er signifikant negativ både med OLS og når vi inkluderer faste effekter i modellen. Koeffisienten for FMNC har større absoluttverdi med OLS enn ved fast effekter. Dette er i tråd med teorien at utenlandske selskaper gjennomgående kjøper opp selskapene med lavest lønnsomhet og produktivitet, muligens for å restrukturere selskapene. Men dette kan også skyldes målefeilene vi omtalte i delkapittel 5.1 som kan bidra til å trekke koeffisientverdiene mot null, ettersom slike målefeil vil få større utslag ved bruk av FE enn OLS.

De fleste kontrollvariabler inngår med forventet fortegn. En høy gjeldsgrad reduserer den rapporterte lønnsomheten i Norge. Jo eldre bedriften er, jo høyere lønnsomhet rapporterer bedriften. Ved bruk av vanlig OLS er det et gjennomgående trekk at større bedrifter rapporterer om lavere lønnsomhet enn mindre bedrifter.

Figur 1 – Endringer i koeffisientverdier over tid for FMNC og DMNC ved bruk av OLS (1993-2006)

Sammenligning av DMNC og FMNC

Figur 1 presenterer en årlig sammenligning av koeffisient-verdiene mellom norskeide og utenlandskeide flernasjonale selskaper der vi har kjørt separate regresjoner på hvert enkelt år ved bruk av OLS. Dette gjør det umulig å korrigere for faste uobserverbare effekter. Oversikten viser at lønnsomheten i Norge er gjennomgående lavere for de utenlandskeide flernasjonale selskapene enn de norskeide flernasjonale selskapene.

Hva dette skyldes kan vi bare spekulere i, men disse to gruppene kan potensielt ha ulike insentiver knyttet til overskuddsoverføring. For de utenlandskeide selskapene vil selskapet i Norge være nok et datterselskap i verdenssammenheng, mens det for de norskeide foretakene vil selskapet i Norge være morselskapet i det flernasjonale hierarkiet. Det er naturlig at noe drift er forbundet med å legge hovedkontoret i Norge. Dette kan binde ressurser til Norge i større grad enn for de utenlandskeide. En kan også se for seg en «hjemmebane»-effekt blant de norske flernasjonale. Disse selskapene kan ha insentiv til å beholde viktige funksjoner i Norge (morselskapet) som følge av agent- og informasjonskostnader ved å flytte deler av virksomheten til utlandet. Tanken er at fysisk distanse kan hemme kommunikasjonen mellom mor- og datterselskap, og derfor gjøre det vanskeligere for morselskapet å overvåke at datterselskapet opererer på en måte som maksimerer konsernets samlede profitt. Funnene til Dischinger og Riedel (2009) støtter opp om en slik «hjemmebane»-hypotese. Ved bruk av moderne paneldatateknikker på et utvalg av europeiske foretak finner de at flernasjonale selskaper konsekvent rapporterer om høyere

profitabilitet i landet der de har hovedkontor enn i land der de har datterselskap. De finner videre at denne profittforskjellen i hovedsak drives av agentkostnader. Dette kan være en forklarende faktor på resultatene våre som viser at utenlandskeide flernasjonale foretak i Norge har signifikant lavere lønnsomhet enn norskeide flernasjonale foretak. Dette kan tyde på at utenlandskeide flernasjonale foretak i Norge er mer aggressive med hensyn til overskuddsflyten enn norskeide flernasjonale foretak.

Diverse utvalgsbegrensninger

Tabell 6 - Analyse av overskuddsflytting basert på profitt differanse mellom nasjonale og flernasjonale foretak i Norge for tre ulike utvalg

	1993 - 1998		1999 - 2006		1999 -2006 (uten overgangsår)	
	(1) POLS	(2) FE	(3) POLS	(4) FE	(5) POLS	(6) FE
FMNC	-0.0223*** (0.003)	-0.0127* (0.007)	-0.0196*** (0.002)	-0.0109** (0.004)	-0.0186*** (0.002)	-0.0189** (0.007)
DMNC	0.0129* (0.006)	-0.0098 (0.012)	0.0083* (0.005)	-0.0141* (0.006)	0.0107* (0.006)	-0.0191* (0.010)
Konstant	0.1472*** (0.022)	0.1183*** (0.002)	0.1939*** (0.040)	0.1558*** (0.002)	0.1935*** (0.040)	0.1562*** (0.002)
Årsdummyer	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Bransjedummyer	Ja	Nei	Ja	Nei	Ja	Nei
Justert R^2	0.187	0.029	0.205	0.027	0.206	0.027
Observasjoner	277198	277198	465685	465685	461028	461028

I parentes: robuste SE, justert for klustereffekter innen hvert enkelt selskap i POLS. Alle kontrollvariabler er inkludert, selv om de ikke er rapportert. Alle tall oppgitt i 1998-kroner. Vi bruker KPI-justering fra SSB.

*p < 0.10; **p < 0.05; ***p < 0.001

I tabell 6 har vi sammenlignet profitabiliteten mellom nasjonale og flernasjonale foretak for tre ulike utvalg. Ettersom vi kun har informasjon om interne transaksjoner for perioden 1999 til 2006 vil utvalget i resten av oppgaven begrense seg til denne perioden. I tabell 6, kolonne 1 og 2, undersøker vi om vi finner de samme sammenhengene som tidligere når vi begrenser utvalget til kun å bestå av foretaksdata for årene 1993 til 1998. Resultatene fra OLS-regresjonen antyder at norske flernasjonale foretak er mer profitable enn nasjonale foretak. Dette er i samsvar med figur 1, som viser høyere koeffisientverdien for DMNC i perioden 1993-1999 enn på 2000-tallet. Når vi inkluderer faste effekter finner vi en svak negativ lønnsomhetseffekt forbundet med å bli norsk flernasjonal, men koeffisienten er ikke signifikant.

I kolonne 3 og 4 undersøker vi om vi finner de samme sammenhengene for tidsperioden 1999–2006. Ved OLS finner vi fortsatt at norske flernasjonale foretak er mer lønnsomme enn nasjonale foretak, selv om effekten er marginal. Ved å kontrollere for faste foretaksspesifikke effekter ser vi derimot at det er en signifikant negativ profitabilitetseffekt forbundet med å opprette datterselskap i utlandet. Dette er konsistent med en hypotese om netto overskuddsflytting ut av Norge.

I kolonne 5 og 6 forsøker vi å ta hensyn til at overgangene i flernasjonal status kan være preget av treghet i rapporteringen og at år rundt status-skift ikke nødvendigvis er representativ for selskapets lønnsomhet. Vi ekskluderer derfor det første året selskapet rapporterer en overgang fra nasjonal til flernasjonal. Vi ekskluderer også året etter den første rapporteringen som flernasjonal, fordi det trolig er oppstartskostnader forbundet med etablering i utlandet som gjør at den rapporterte lønnsomheten i dette året vil fange opp andre forhold enn mulig internprismanipulasjon. Tilslutt ekskluderer vi observasjoner av selskaper som går fra å være nasjonale til flernasjonale, fra og med året *før* de skifter status. Dette fordi det er naturlig å anta at en stor andel av disse selskapene består av selskaper som har forsøkt seg på det internasjonale markedet og mislyktes. Dersom denne hypotesen stemmer, vil disse bedriftene redusere lønnsomheten til de nasjonale foretakene på grunn av helt andre forhold enn det vi forsøker å undersøke.

Vi får marginalt større utslag i de fleste av koeffisientene ved å innføre eksklusjonskriteriene som gjort rede for ovenfor (kolonne 5 og 6), særlig i fast effekt-analysen. Det kan tyde på at vi hadde rett i hypotesen om at årene rundt overgang er forstyrrende for resultatene. Vi velger derfor å beholde disse utvalgs-kriteriene i den videre analysen.

5.3 Robusthetsanalyse

Vi utforsker analysens følsomhet med hensyn til valg av avhengig variabel ved å endre det valgte profitabilitetsmålet. De alternative profitabilitetsmålene vi har benyttet er justert skattbar inntekt over henholdsvis total kapital og egenkapital. Vi finner en signifikant negativ profitabilitetseffekt forbundet med å være flernasjonal både i perioden 1993-2006 og 1999-2006 med begge de alternative profitabilitetsmålene. Dette tyder på at lønnsomhetsforskjellen er uavhengig av lønnsomhetsmål og vi kan påstå at flernasjonale i snitt har lavere profitabilitet enn nasjonale selskaper.

Som vi argumenterte for i delkapittel 4.5, mistenker vi at kontrollgruppen med nasjonale foretak ikke er et godt sammenligningsgrunnlag. Sannsynligvis er det mange av de nasjonale

selskapene som aldri ville kunne bli flernasjonale. Ved å begrense utvalget til selskaper som er flernasjonale eller blir det på et senere tidspunkt kan vi i større grad påstå at kontroll- og behandlingsgruppen er sammenlignbare. Med de nye utvalgskriteriene finner vi, tilsvarende som i hovedanalysen, at norskeide flernasjonale selskaper har signifikant høyere lønnsomhet enn nasjonale selskaper med OLS, og en negativ lønnsomhetseffekt på 1,22 prosentpoeng forbundet med å etablere datterselskap i utlandet når vi inkluderer faste effekter. Resultatene for de utenlandskeide flernasjonale selskaper viser negative koeffisienter for FMNC, både med OLS og når vi inkluderer faste effekter. Resultatet med faste effekter er imidlertid ikke signifikant.

5.4 Videre utvalg

I den videre analysen vil vi benytte oss av informasjon om lokalisering av datterselskap og størrelsen på de interne transaksjonene for å vurdere hvorvidt et selskap har insentiv og mulighet til å bedrive overskuddsflytting ved bruk av internpriser. Dette vil eventuelt kunne styrke indikasjonen på at lønnsomhetsforskjellen som både vi og Balsvik et al. (2009) finner mellom flernasjonale og nasjonale selskaper skyldes internprismanipulasjon.

Informasjonen om flernasjonale selskapers interne transaksjoner henter vi fra Utenlandsoppgaven. Vi har kun informasjon om interne transaksjoner fra og med regnskapsåret 1999, og dette begrenser utvalget vårt til tidsperioden 1999 til 2006 i den videre analysen. Videre har vi kun informasjon om interne transaksjoner for selskaper i Norge med datterselskap i utlandet. Utenlandskeide foretak med datterselskap i Norge har ikke rapporteringsplikt til norske myndigheter om interne transaksjoner mellom morselskap i utlandet og datterselskapet i Norge. Utenlandskeide foretak i Norge uten eierinteresser i utlandet utgjør 77,8 prosent av det totale utvalget vårt av flernasjonale foretak. En betydelig andel av observasjonene blir derfor ekskludert fra utvalget som følge av denne begrensningen i datamaterialet.

Tilslutt må vi ta et standpunkt om vi skal ta med oss videre utenlandskeide flernasjonale foretak med datterselskaper i utlandet. Dette utgjør 340 observasjoner, og 10,4 prosent av alle observasjoner vi har av flernasjonale foretak med datterselskap i utlandet. I delkapittel 5.2 argumenterte vi for at disse selskapene trolig har andre insentiver for overskuddsflytting enn norskeide selskaper. Vi kjenner heller ikke til den fulle selskapsstrukturen for disse selskapene og kan derfor ikke være sikre på om vi kjenner til det reelle insentivet for overskuddsflytting for de utenlandskeide foretakene. Det er dessuten et selvstendig poeng at

det er få norske studier på internprismanipulasjon som har hatt et særegent fokus på flernasjonale norskeide foretak, og vår studie kan derfor bidra med ny innsikt om denne gruppen med selskaper. For å sikre at vi har et mest mulig sammenlignbart utgangspunkt tar vi i den videre analysen *kun* utgangspunkt i norskeide flernasjonale selskaper.

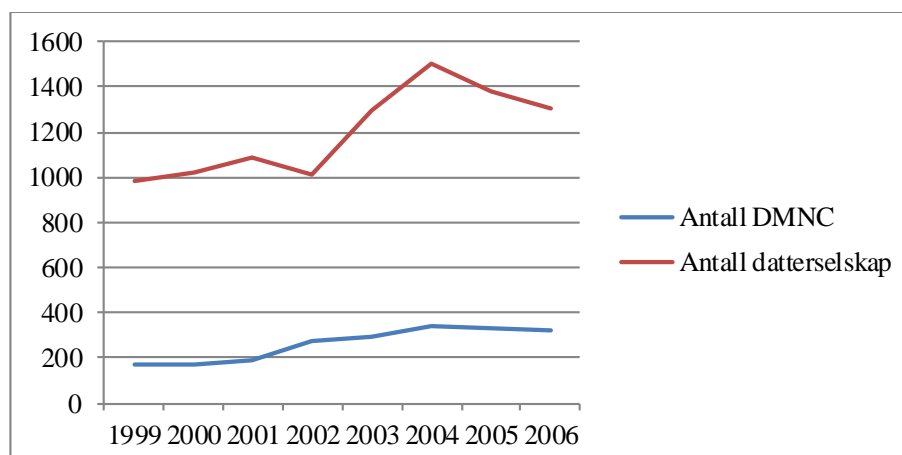
6. Deskriptiv statistikk

6.1 Norske flernasjonale selskaper

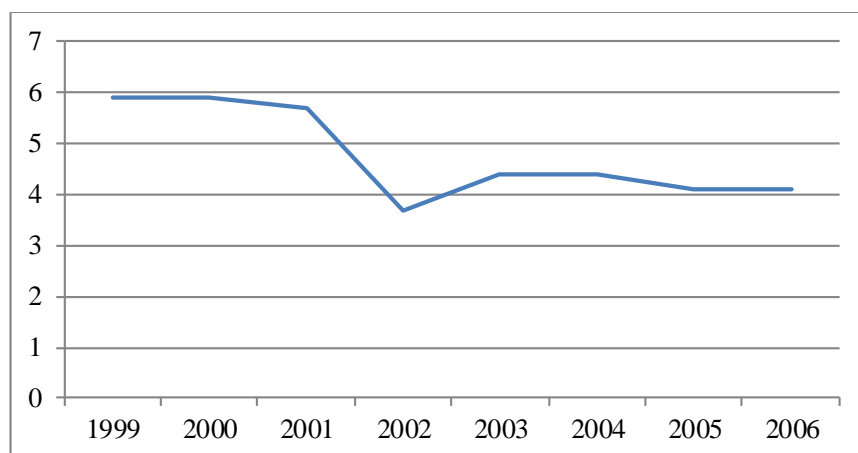
Utvalget vårt består av 700 norske flernasjonale foretak, med totalt 16 388 observasjoner på datterselskaper i utlandet for perioden 1999-2006. I snitt har et norsk flernasjonalt foretak 4,4 datterselskaper. 47 prosent av foretakene har kun ett datterselskap, mens det høyeste antall datterselskaper for ett enkelt foretak er 157.

Av figur 2 ser vi at det er en samlet positiv utvikling både i antall norske flernasjonale selskaper og antall datterselskaper i utlandet i perioden. Dette er i tråd med at verden har blitt mer globalisert og at internasjonal handel har økt. Av figur 3 ser vi at gjennomsnittlig antall datterselskaper har gått ned i samme periode - fra 5,9 i år 1999 til 4,1 i år 2006. Bakgrunnen for at vi likevel ser en vekst i antall datterselskaper skyldes derfor at antall flernasjonale selskaper har økt mer enn antall datterselskaper. Dette kan tyde på at det i løpet av utvalgsperioden vår er blitt vanligere for mindre selskaper å bli flernasjonale. Antall flernasjonale selskaper med kun ett datterselskap i utlandet har mer enn doblet seg i perioden.

Figur 2 – Utvikling i antall norskeide flernasjonale foretak og deres totale antall datterselskaper (1999–2006)

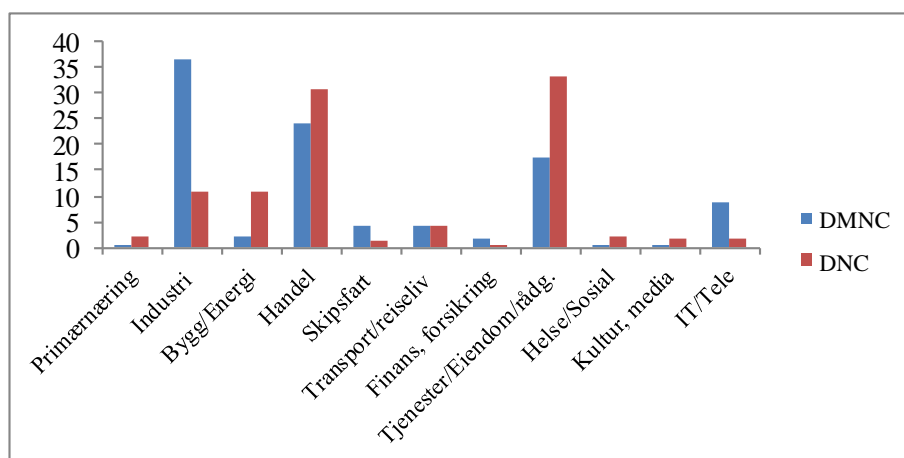

Figur 3 - Utvikling i gjennomsnittlig antall datterselskaper (1999-2006)

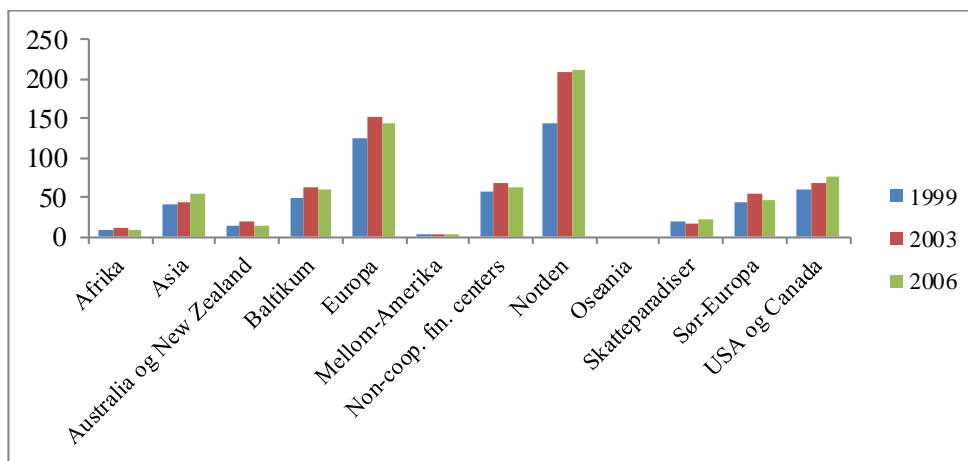
Figur 4 viser bransjefordelingen mellom nasjonale og flernasjonale norske foretak. Det er viktig å være klar over at Utenlandsoppgaven ikke gir informasjon om hvilken næring bedriftene har investert i ute, og figuren viser derfor hvilken bransje de flernasjonale selskapene opererer i hjemme. Petroleumsbransjen er utelatt fra utvalget. Vi ser at «industri» er den bransjen der flest flernasjonale selskapene i Norge opererer i, etterfulgt av handel og deretter tjenester/eiendom/rådgivning. For de nasjonale selskapene er det flest selskaper i handelsbransjen, etterfulgt av tjenester/eiendom og rådgivning. Bransjene skipsfart og IT/tele er ikke overraskende representert i større grad blant de flernasjonale selskapene enn blant nasjonale.

Figur 4 – Prosentvis bransjefordeling for flernasjonale og nasjonale norske selskaper (1999-2006)

I figur 5 har vi undersøkt hvor de flernasjonale norske selskapene har datterselskaper. Regionene vi har benyttet er de samme som vi vil benytte senere i analysen. Hvert land er kun representert i én region, og dette innebærer for eksempel at dersom et land er i kategorien «Skatteparadiser» er den fjernet fra den geografiske regionen den ellers ville hørt hjemme under. Dette innebærer blant annet at vi ikke har noen observasjoner i kategorien Oseania, selv om det både finnes norske selskaper i Australia og i stillehavsøyer som er klassifisert som «Skatteparadiser».

Figur 5 - Antall norske flernasjonale foretak med datterselskap i ulike regioner (1999-2006)

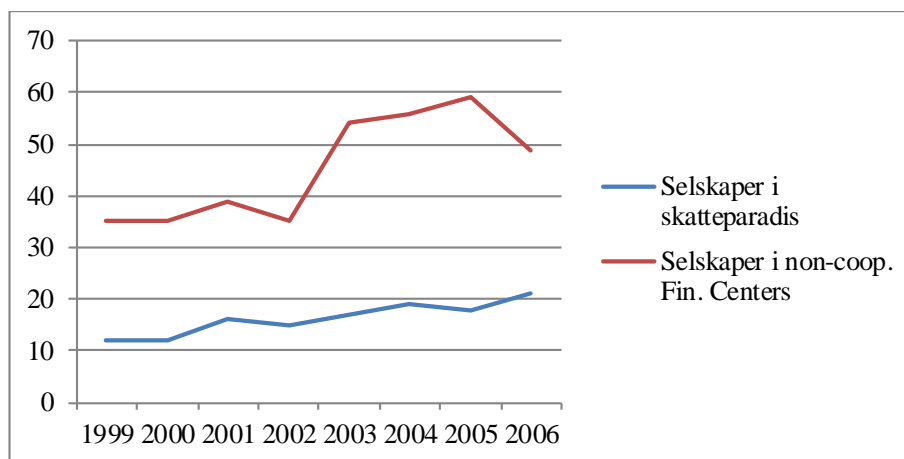
Norden er den regionen hvor norske selskaper har flest datterselskaper. Generelt er svært mange av de norske datterselskaper plassert i OECD-land. 93 prosent av de norske flernasjonale foretakene har minst ett datterselskap i et OECD-land og 58 prosent har minst ett datterselskap i Norden. Oseania, Mellom-Amerika og Afrika er de regionene der færrest norske selskaper har etablert datterselskaper.

Skatteparadiser

Selskaper med datterselskaper i skatteparadis har ofte et annet formål med datterselskapet enn å effektivisere produksjonen eller nå nye markeder. Datterselskaper i skatteparadis brukes ofte i en bevisst strategi for å redusere skattekostnader. Vi har derfor sett nærmere på hvilke norske flernasjonale selskaper som har datterselskap i land som er klassifisert som skatteparadiser.

For å definere skatteparadis har vi tatt utgangspunkt OECDs liste land som er kategorisert som skatteparadiser⁹ (Macfarlane, 2009). Vi har også sett på land som ikke har gått med på OECDs standarder for åpenhet og utveksling av informasjon (Non-Cooperative Financial Centers). Denne gruppen består av Belgia, Brunei, Chile, Guatemala, Luxembourg, Singapore, Sveits og Østerrike. (Macfarlane, 2009). I figur 6 vises utviklingen i antall norske flernasjonale selskaper med datterselskap i disse gruppene i perioden. Antall norske flernasjonale selskaper med datterselskaper i skatteparadis og/eller land som ikke har gått med på OECDs standarder for åpenhet og informasjonsutveksling har økt fra 1999 til 2006, men det absolutte antall foretak med datterselskap i disse landene er fortsatt relativt beskjedent. Balsvik et al. (2009) påpeker at tallet egentlig kan være høyere enn hva vi finner i vårt utvalg, ettersom det kan forventes en betydelig underrapportering av datterselskaper i skatteparadis.

Figur 6 - Utvikling i antall norske flernasjonale foretak med datterselskap i skatteparadis (1999-2006)

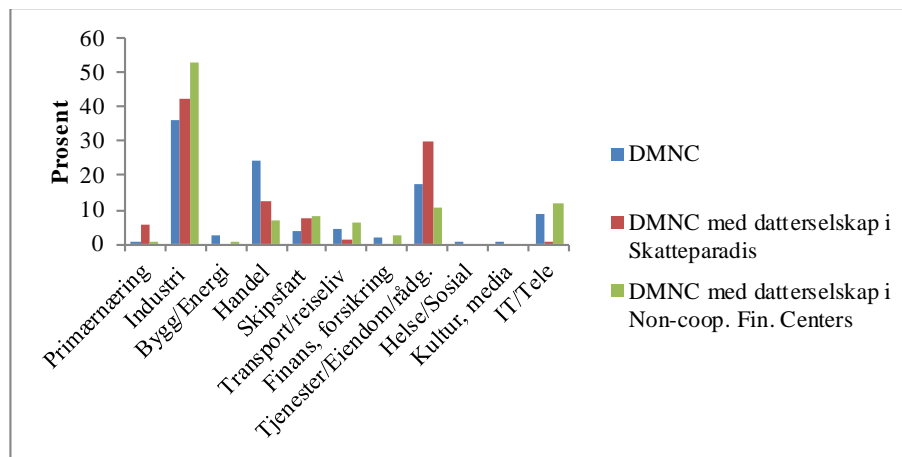

Figur 7 viser prosentvis bransjefordelingen for flernasjonale totalt, for flernasjonale med datterselskap i skatteparadis og for flernasjonale foretak med datterselskaper i land som ikke har gått med på OECDs standarder for åpenhet og informasjonsutveksling. Bransjefordelingen varierer en del mellom de ulike gruppene. Selskaper med datterselskap i skatteparadis er overrepresentert i primærnæringen, industri og

⁹ Basert på OECDs liste over skatteparadiser i 2009. Listen ligger ikke på OECDs hjemmeside og vi har derfor brukt en liste oppgitt av Macfarlane (2009) som gjengir OECDs liste. Landene er: Andorra, Anguilla, Antigua og Barbuda, Aruba, Bahamas, Bahrain, Belize, Bermuda, De britiske Jomfruøyene, Caymanøyene, Cookøyene, Costa Rica, Kypros, Dominica, Gibraltar, Grenada, Guernsey, Man, Jersey, Liberia, Liechtenstein, Malaysia, Malta, Marshalløyene, Mauritius, Monaco, Montserrat, Nauru, De nederlandske Antillene, Niue, Panama, Filipinene, Saint Kitts og Nevis, Saint Lucia, Saint Vincent og Grenadinene, Samoa, San Marino, Seychellene, Turks og Caicosøyene, De amerikanske Jomfruøyene, Vanuatu.

tjenester/eiendom/rådgivning, mens selskaper med datterselskaper i land som ikke har gått med på OECDs standarder for åpenhet og informasjonsutveksling er overrepresentert i bransjekategoriene industri og IT/tele.

Figur 7 - Prosentvis bransjefordeling for norske flernasjonale, norske flernasjonale med datterselskap i skatteparadis og norske flernasjonale med datterselskaper i land uten informasjonsutvekslingsavtaler (1999-2006)

Gjennomsnittlig antall datterselskaper for selskapene som har minst ett datterselskap i et skatteparadis er 23,5 og for selskaper med datterselskaper i land uten OECDs standarder for åpenhet og informasjonsutveksling er det 15,4. Til sammenligning hadde de norske flernasjonale selskaper sett under ett 4,4 datterselskaper i snitt. Flernasjonale selskaper med datterselskaper i et skatteparadis eller land uten standarder for åpenhet og informasjonsutvekslingsavtaler har altså et betydelig høyere antall datterselskaper. Dette kan tyde på at det er de største selskapene som oppretter datterselskaper i denne type land og er mest aggressive med tanke på skatteplanlegging.

OECDs «svarteliste» over skatteparadiser har fått kritikk fra for å ikke inkludere nok land. Tax Justice Network, en uavhengig internasjonal organisasjon bestående av forskere og aktivister, kritiserer blant annet OECD for å gjøre det for enkelt for land å unngå å bli stemplet som skatteparadis (Tax Justice Network, 2009). De er også kritiske til at «svartelisten» ikke inkluderer flere land innenfor OECD med skatteparadis-kvaliteter, for eksempel Irland, England og USA. Som følge av disse manglene ved OECDs klassifisering, lanserte Tax Justice Network sin egne «hemmeligholdsindeks». Indeksen identifiserer og rangerer skatteparadiser på grunnlag av størrelsen av finansindustrien i landet og graden av hemmelighold. De omtaler arbeidet med indeksen som «den største systematiske

undersøkelsen av globalt finansielt hemmelighold i verdenshistorien» (Tax Justice Network Norge, 2011). I motsetning til OECDs liste over skatteparadiser inkluderer «Hemmeligholdsindeksen» en rekke vestlige land. Blant landene på topp ti-listen finner man blant annet Tyskland og USA¹⁰.

Både Harris et al. (1993) og Balsvik et al. (2009) benytter OECDs klassifisering av datterselskap i sine analyser, og vi vil derfor ta utgangspunkt i denne listen i vår klassifisering av skatteparadiser. Vi vil benytte «Hemmeligholdsindeksen» til Tax Justice Network som en tilleggskilde og supplement i analysen av regresjonsresultatene i resten av oppgaven.

6.2 Interne transaksjoner

I dette kapitlet vil vi se nærmere på de flernasjonale selskapene som har interne transaksjoner mellom mor- og datterselskap(er) i utlandet. Utgangspunktet for denne analysen er at det er en helt grunnleggende forutsetning at et selskap har interne transaksjoner for at de skal kunne bedrive internprismanipulasjon. Det er derfor spennende å se hvorvidt disse selskapene rapporterer om lavere lønnsomhet i Norge enn øvrige selskaper.

Vi har i vårt datasett informasjon om interne transaksjoner mellom morselskap i Norge og datterselskap i utland for fem ulike kategorier: varer og anleggsmidler, patenter/royalties, leie, kommisjoner/provisjoner og forskning og utvikling. I figur 8 vises en grafisk fremstilling av utviklingen i summerte interne transaksjoner per år for perioden 1999-2006. Vi har summert foretakenes interne transaksjoner (inntekter og kostnader) ettersom foretakene kan både bevisst undervurdere interne salg og overvurdere interne kjøp for å flytte overskudd til et annet land, og det er derfor det samlede volumet vi er interessert i.

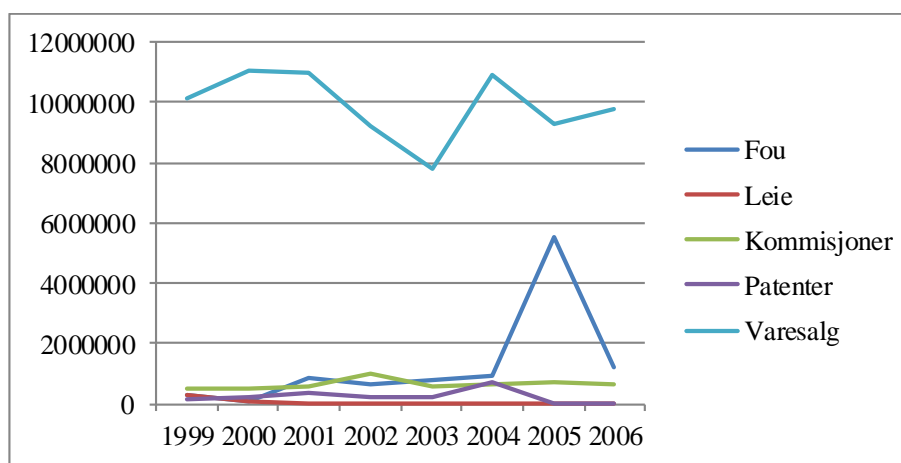
Det største volumet av interne transaksjoner er innenfor kategorien varesalg. Transaksjonsvolumet for de immaterielle transaksjonene er betydelig mindre. Kommisjoner/provisjoner er den kategorien som har minst volum, og FoU er den kategorien som har største volum av de immaterielle interne transaksjonene. Transaksjonsvolumene svinger en del opp ned i perioden, selv om det er en positiv samlet utvikling for flertallet av kategoriene. Det er viktig å være klar over at de årlige tallene til tider er sterkt drevet av

¹⁰Topp ti-rangering av skatteparadiser ihht. Financial Secrecy Indeks 2011 («Hemmeligholdsindeksen»), i synkende rekkefølge: Sveits, Caymanøyene, Luxembourg, Hong Kong, USA, Singapore, Jersey, Japan, Tyskland, Bahrain (Tax Justice Network Norge, 2011).

noen få selskaper, og i noen tilfeller av enkeltobservasjoner. For eksempel skyldes den markante økningen i transaksjonsvolumet til FoU i 2005 ett enkelt selskap med et transaksjonsvolum på nesten 4,5 milliarder kroner i det enkelte år. Dette selskapet har 14 datterselskaper og en årlig omsetning på i overkant av 30 millioner kroner i Norge. Størrelsen på denne enkeltransaksjonen virker urealistisk høy, og vi kan derfor ikke utelukke at dette er en feilregistrering. Vi velger likevel å beholde observasjonen fordi vi ikke med sikkerhet kan utelukke at transaksjonen er en reell transaksjon. I regresjonene benytter vi dummyer for interne transaksjoner og ekstreme verdier vil derfor uansett ikke få utslag i resultatene.

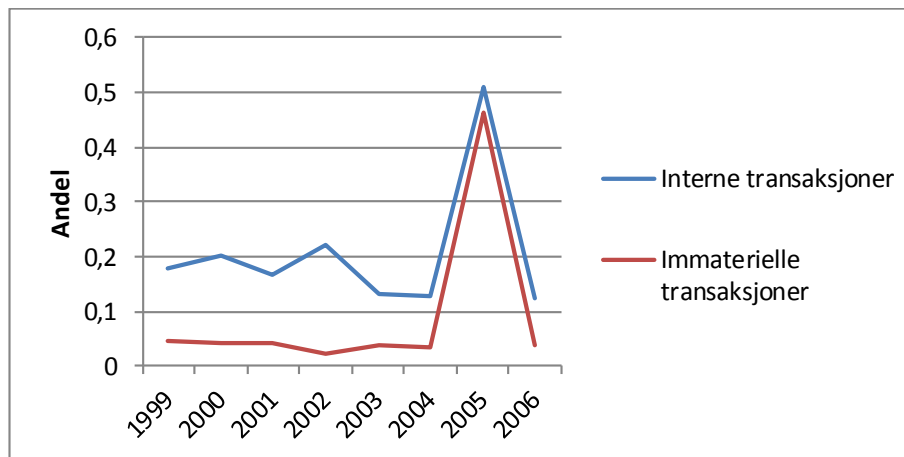
Vi finner også syv observasjoner av selskaper med negative interne transaksjoner. Ettersom postene egentlig skal oppgis i positive tall, er det naturlig å anta at dette er en feiloppføring. Videre er det naturlig å anta at disse selskapene har interne transaksjoner i det oppgitte året, og ettersom vi i utgangspunktet kun er interessert i det samlede volumet interne transaksjoner mellom mor og datter, beholder vi observasjonene og gjør de i stedet om til positive observasjoner.

Figur 8 – Utvikling i det samlede volumet av interne transaksjoner (tall oppgitt i hele 1000 NOK) (KPI-justert baseår i 1998) (1999-2006)

Figur 9 viser en grafisk fremstilling av utviklingen i gjennomsnittlig verdi for interne transaksjoner normert med selskapets omsetning. Vi skiller mellom interne transaksjoner totalt og interne immaterielle transaksjoner. Også her ser vi at den ene observasjonen i 2005 driver resultatet i figuren. I de andre årene ligger andelen interne transaksjoner over omsetning på mellom 10 og 20 prosent. De interne immaterielle transaksjonene ligger på mellom 20 og 40 prosent av omsetningen. Sett bort ifra år 2005, er andelsstørrelsene ganske stabile.

Figur 9 - Utvikling i interne transaksjoner og interne immaterielle transaksjoner som en andel av omsetning (1999-2006)

I tabell 7 har vi beregnet gjennomsnittlig profittmargin for selskaper med interne transaksjoner og for selskaper med interne immaterielle transaksjoner. Vi ser at selskapene med interne transaksjoner har lavere gjennomsnittlig lønnsomhet enn de uten. Selskaper som er blant de selskapene med en høyest andel immaterielle transaksjoner gitt selskapets omsetning (øverste 50 prosent) har marginalt lavest lønnsomhet. Dette stemmer overens med hva vi ville forventet dersom det foregikk internprismanipulasjon blant norske flernasjonale foretak.

Tabell 7 – Sammenligning av gjennomsnittlig profittmargin for selskaper med og uten interne transaksjoner (1999-2006)

Utvalg	Snitt profittmargin
DMNC uten interne transaksjoner	.0928
DMNC med interne transaksjoner	.0865
DMNC med immaterielle transaksjoner (øvre halvdel)	.0864

Blant de 700 norske flernasjonale selskapene i utvalget vårt, er det kun 252 av selskapene som har interne transaksjoner i løpet av perioden. Det er noe overraskende at så mange flernasjonale foretak ikke har interne transaksjoner med sine datterselskap. Dersom våre data er korrekte er det kun en minoritet av de norskeide flernasjonale foretakene som har mulighet til å bedrive internprismanipulasjon. Vi ønsker derfor å undersøke om det er forhold som skiller de observasjonene vi har av selskaper med og uten interne transaksjoner.

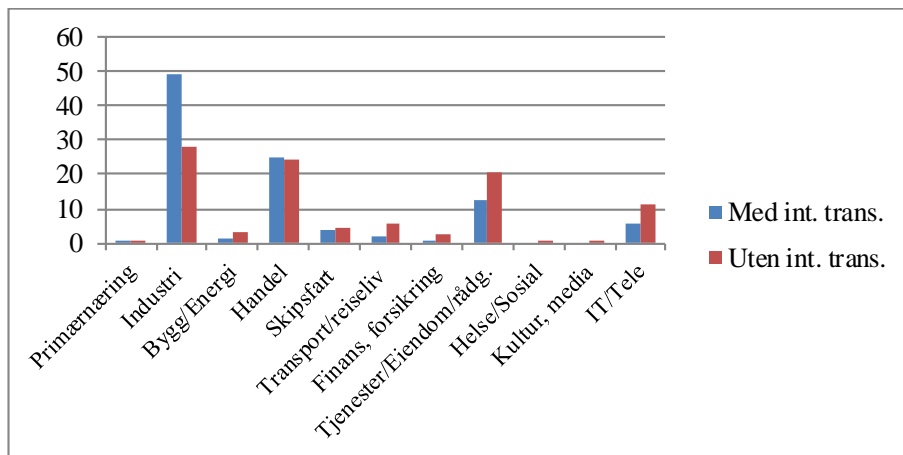
Tabell 8 – Gjennomsnittstabell (1999-2006)

	DNC	DMNC uten interne transaksjoner	DMNC med interne transaksjoner
Omsetning	22 322	674 210	878 723
Profittmargin	0,1119	0,0997	0,0864
Ant datterselskap	-	2,6	7,3
Intern kortsiktig og langsiktig gjeld	-	21 730	52 632
Interne kortsiktige og langsiktige fordringer	-	43 129	139 411
Ekstern kortsiktig og langsiktig gjeld	19 783	2 712 636	995 811
Antall observasjoner	447 787	1 463	904

Tabell 8 viser at norske flernasjonale selskaper med interne transaksjoner i snitt har høyere omsetning og nesten tre ganger så mange datterselskap som flernasjonale foretak uten interne transaksjoner. Det er vanskelig å si hva dette skyldes, men det kan tenkes at disse selskapene bedriver en annen form for FDI. Selskaper med interne transaksjoner har i snitt høyere intern gjeld enn selskapene uten. Selskapene uten interne transaksjoner har til gjengjeld høyere ekstern gjeld. Dette kan tyde på at selskaper med interne transaksjoner i større grad benytter seg av intern finansiering.

Figur 10 gir en grafisk fremstilling av bransjefordeling for disse to gruppene. Selskapene med interne transaksjoner er kraftig overrepresentert i industrisektoren (49 prosent). For norske flernasjonale foretak uten interne transaksjoner er den tilsvarende andelen 28 prosent. Systematiske forskjeller i gjennomsnittlig profitabilitet i de ulike bransjene tas hensyn til i regresjonene gjennom bransjekontrollvariablene.

Figur 10 – Prosentvis bransjefordeling for selskaper med og uten interne transaksjoner (1999-2006)

7. En analyse av overskuddsflytting basert på profitt differanse mellom selskaper med og uten interne transaksjoner

7.1 Metode

I dette kapitlet undersøker vi hvorvidt selskaper med interne transaksjoner har en lavere profitabilitet enn andre flernasjonale selskaper ved å utvide hovedregresjonen fra kapittel 5. Resultatene fra kapittel 5 kan tyde på at det forekommer en nettopp overskuddsflytting ut av Norge via internprismanipulasjon. Dersom dette stemmer vil vi forvente å finne at selskapene med interne transaksjoner rapporterer om lavere betinget lønnsomhet i Norge.

Regresjonsligningen vi benytter er følgende:

$$\pi_{t,f} = \alpha_0 + \alpha_1 DMNC_{f,t} + \alpha_2 DMNC * interne\ transaksjoner_{f,t} + X_{f,t} + \varepsilon_{t,f}$$

Der:

$DMNC_{f,t}$ – Dummyvariabel som tar verdien én dersom selskapet er multinasjonalt. Koeffisienten til $DMNC$ forventes å fange opp lønnsomhetseffekten av være flernasjonal uten interne transaksjoner.

$DMNC * interne\ transaksjoner_{f,t}$ – Interaksjonsledd mellom dummyen for flernasjonalitet og dummyen for interne transaksjoner. Dummyen for interne transaksjoner tar verdien én dersom den samlede summen interne transaksjoner mellom mor- og datterselskap er større enn null i det enkelte året. Dersom flernasjonale selskaper med interne transaksjoner bedriver overskuddsflytting, vil vi forvente et negativt fortegn foran koeffisienten på interaksjonsleddet.

Selv om vi har argumentert for en sammenheng mellom insentivet for overskuddsflytting og størrelsen på interne transaksjoner, er vi ikke sikre på at dette er et lineært kausalt forhold mellom disse størrelsene. Vi har derfor valgt å bruke dummyvariabler i stedet for kontinuerlige variabler for fange opp effekten av interne transaksjoner på rapportert profittmargin i Norge. Ved å benytte dummyer unngår vi dessuten at ekstreme verdier driver resultatene - som for eksempel den ene FOU-observasjonen i 2005 som vi omtaler i delkapittel 6.2.

Selv om alle selskaper med interne transaksjoner i teorien har *mulighet* til å manipulere internpriser, er det noen selskaper som har større mulighet til å bedrive internprismanipulasjon enn andre. Selskaper med store volumer interne immaterielle transaksjoner har lavere oppdagelsesrisiko og mulighet til å flytte mer overskudd. Vi inkluderer derfor en variabel som fanger opp de selskapene som vi antar har størst mulighet og insentiv til å manipulere internpriser. Denne dummyen tar verdien én dersom foretaket har store volumer (topp 50 prosent) interne immaterielle transaksjoner.

7.2 Resultater

Tabell 9 – Analyse av overskuddsflytting basert på profitt differanse mellom selskaper med og uten interne transaksjoner (1999-2006)

	(1) POLS	(2) FE	(3) POLS	(4) FE
DMNC	0.0067 (0.007)	-0.0203* (0.011)	0.0094 (0.007)	-0.0206* (0.010)
DMNC * interne transaksjoner	0.0222 (0.015)	0.0269 (0.024)		
DMNC * immaterielle transaksjoner			0.0155 (0.022)	0.0496* (0.025)
Konstant	0.2070*** (0.006)	0.1578*** (0.002)	0.2070*** (0.006)	0.1578*** (0.002)
Årsdummyer	Ja	Ja	Ja	Ja
Bransjedummyer	Ja	Nei	Ja	Nei
Justert R^2	0.173	0.027	0.173	0.027
Observasjoner	447816	450154	447816	450154

I parentes: robuste SE, justert for klustereffekter innen hvert enkelt selskap i POLS. Alle kontrollvariabler er inkludert, selv om de ikke er rapportert. Alle tall oppgitt i 1998-kroner. Vi bruker KPI justering fra SSB.

*p < 0.10; **p < 0.05; ***p < 0.001

De estimerte resultatene er gitt i tabell 9. Utvalget består av norske nasjonale og flernasjonale foretak. I utvalget er det totalt 2 367 observasjoner av norskeide flernasjonale foretak. 904 av disse observasjonene har interne transaksjoner større enn null.

I kolonne 1 og 2 undersøker vi om selskaper med interne transaksjoner har en annen betinget profitabilitet enn selskaper som ikke har interne transaksjoner. I kolonne 1 ser vi at det er en positiv lønnsomhetseffekt forbundet med å være flernasjonal uten interne transaksjoner. Den interessante effekten her er imidlertid interaksjonseffekten. Vi finner en positiv

profitabilitetseffekt forbundet med å ha interne transaksjoner. Dette er det motsatte av det vi ville forvente dersom det foregikk overskuddsflytting ut av Norge via internprismanipulasjon. Fortegnet på interaksjonsleddet antyder i stedet at det kan foregå overskuddsflytting inn i Norge, men koeffisienten er ikke signifikant. Når vi introduserer faste effekter (kolonne 2) er koeffisienten fortsatt konsistent med overskuddsflytting gjennom internprismanipulasjon *inn* i Norge. Interaksjonsleddet er imidlertid ikke signifikant. Vi finner, noe overraskende, at flernasjonale selskaper uten interne transaksjoner, har en signifikant lavere lønnsomhet enn de nasjonale foretakene. Dette kan antyde at den negative lønnsomhetseffekten vi fant forbundet med å bli flernasjonal i kapittel 5 drives av andre forhold enn overskuddsflytting ved internprismanipulasjon.

I kolonne 3 og 4 undersøker vi hvorvidt selskaper med store volumer av interne immaterielle transaksjoner (topp 50 prosent) har en annen betinget profitabilitet enn selskaper som ikke har det. Vi finner de samme sammenhengene som i kolonne 1 og 2. Selskaper med store volumer av interne immaterielle transaksjoner er mer lønnsomme enn de uten (kolonne 3). Med faste effekter finner vi at det er en positiv signifikant lønnsomhetseffekt forbundet med å skifte status til å bli flernasjonal med interne immaterielle transaksjoner (kolonne 4). Dette er igjen det motsatte av hva vi ville forvente dersom norske flernasjonale selskaper flyttet overskudd *ut* av Norge via internprismanipulasjon.

Med utgangspunkt i resultatene vi fant i hovedregresjonen i kapittel 5 er resultatene i dette kapittelet noe overraskende. Resultatene i tabell 9 innebærer at vi ikke kan utelukke at profitabilitetsforskjellen vi fant mellom nasjonale og norskeide flernasjonale selskaper skyldes andre forhold enn internprismanipulasjon. Dette betyr ikke at ingen norske flernasjonale selskaper bedriver internprismanipulasjon. I analysen i dette kapittelet er behandlingsgruppen selskaper som har interne transaksjoner og dermed *mulighet* til å manipulere internprisene. Men det er skattesatsen som datterselskapet ute står overfor som avgjør om bedriften har skattemotivmessig *insentiv* til å flytte overskudd inn eller ut av Norge. I neste kapittel vil vi undersøke om selskaper med mulighet *og* insentiv til internprismanipulasjon har en signifikant lavere lønnsomhet enn andre flernasjonale selskaper.

7.3 Robusthetsanalyser

I dette delkapittelet vil vi utforske analysens følsomhet ved å endre på det valgte profitabilitetsmålet. Vi endrer profitabilitetsmålet ved å normere justert skattbar inntekt med henholdsvis totalkapital og egenkapital i stedet for omsetning.

Resultatene med de alternative profitabilitetsmålene gir andre resultater enn i hovedregresjonen. Interaksjonseffekten blir nå negativ. Dette er i tråd med en hypotese om overskuddsflytting gjennom internprismanipulasjon ut av Norge. Analysene viser at resultatene ikke er robuste, og det er derfor ikke mulig å konkludere noe på grunnlag av denne analysen.

8. En analyse av overskuddsflytting basert på profitt differanse mellom selskaper med og uten datterselskap i lavskattland

8.1 Metode

I dette kapittelet vil vi ta utgangspunkt i studien til Tropina (2010). Hun benytter informasjon om datterselskapers geografiske lokalisering til å avgjøre om selskaper har insentiv til å flytte overskudd ut av Norge. Dette baserer hun på om den nominelle skatteraten datterselskapet står ovenfor er høyere eller lavere enn Norge.

Vi begrenser utvalget vårt til norske flernasjonale selskaper med datterselskaper i OECD-land. På denne måten sikrer vi oss at alle transaksjoner i prinsippet er underlagt OECDs regler for prissetting av bedriftsinterne transaksjoner («armlengdesprinsippet»). Dette ekskluderer 164 observasjoner fra utvalget vårt. Det kommer ikke klart frem i Tropinas studie hvorvidt hun gjør en tilsvarende begrensning. På samme måte som Tropina (2010) ekskluderer vi selskaper med flere enn ett datterselskap innen OECD. Dette gjør vi for å sikre at vi fanger opp det riktige skattemessige motivet for overskuddsflytting. For eksempel kan et selskap med to datterselskap, ett i et høyskattland og ett i et lavskattland, både ha insentiv til å flytte overskudd til og fra Norge. Da kan nettoeffekten av slik overskuddsflytting bli lite synlig i selskapets profitt. Som følge av dette utvalgskriteriet fjerner vi 1 249 observasjoner. Vi ekskluderer også alle nasjonale selskaper, tilsvarende som Tropina (2010). Vi står igjen med et utvalg på 940 observasjoner for flernasjonale selskaper for hele perioden, fordelt på 315 norske flernasjonale selskaper.

Tropina (2010) undersøker sammenhengen mellom profitabiliteten i Norge og skatteraten foretakets datterselskap står ovenfor. Modellen hun benytter er den samme som vi har benyttet i kapittel 5, men utvidet med en variabel som fanger opp skattemotivet for overskuddsflytting. Hun spesifiserer denne variabelen på to ulike måter: Først benytter hun skatteraten i landet til datterselskapet som en kontinuerlig variabel, og deretter benytter hun en dummyvariabel som fanger opp hvorvidt datterselskapet er lokalisert i et land med høyere nominell skatterate enn Norge. Hun finner ingen signifikante resultater.

Vi benytter varianten med en dummyvariabel i vår analyse. Dummyvariabelen tar verdien én dersom selskapet opererer i et OECD-land med *lavere* skatterate enn Norge. I analysen vil vi benytte nominelle skatterater. Norge har hatt en nominell skatterate på 28 prosent i hele

utvalgsperioden. Dummyen er spesifisert slik at også foretak med datterselskaper i land med marginale skatteforskjeller fra Norge vil bli klassifisert som foretak med insentiv for overskuddsflytting. Hvis insentivet for overskuddsflytting i realiteten først inntreffer ved store skatteforskjeller vil denne dummyen ikke klare å fange opp det rette insentivet for overskuddsflytting. Dette vil trekke koeffisientene mot null.

Videre utvider vi modellen til Tropina (2010) ved å utnytte informasjonen vi har om interne transaksjoner. Dette gjør vi på tilsvarende måte som i kapittel 7. Vi inkluderer en dummyvariabel som indikerer at selskapet har interne transaksjoner og et interaksjonsledd for kombinasjonen av å ha interne transaksjoner og være i et lavskattland. På samme måte som tidligere vil vi også kjøre en regresjon der vi bytter ut dummyen for interne transaksjoner med en dummy som kun inkluderer selskapene med store volumer av interne immaterielle transaksjoner.

Regresjonsligningen vi benytter er følgende:

$$\pi_{t,f} = \alpha_0 + \alpha_1 \text{lavskatt}_{t,f} + \alpha_2 \text{trans}_{t,f} + \alpha_3 \text{lavskatt}_{t,f} * \text{trans}_{t,f} + X_{t,f} + \gamma_t + \varepsilon_t$$

Der:

$\text{lavskatt}_{t,f}$ - Dummyvariabel som er lik én dersom foretaket har ett datterselskap i et lavskattland i OECD-området i det enkelte året. Såfremt selskapene ikke bedriver overskuddsflytting av en eller annen form bør lønnsomheten i Norge i utgangspunktet være upåvirket av om selskapet har et datterselskap i et lavskattland, og vi forventer en koeffisient lik null.

$\text{trans}_{t,f}$ - Dummyvariabel som tar verdien én dersom det samlede transaksjonsvolumet mellom mor- og datterselskap er større enn null i det enkelte året. Koeffisienten kan tolkes som lønnsomhetseffekten av å ha interne transaksjoner for selskaper med datterselskaper i land med lik eller høyere skattesats enn Norge. Dersom selskaper med datterselskaper i høyskattland flytter overskudd til Norge, vil vi forvente en positiv koeffisientverdi.

$\text{lavskatt} * \text{trans}_{t,f}$ - Interaksjonsledd mellom dummyen som indikerer om selskapet har datterselskap i et lavskattland i OECD-området og dummyen for interne transaksjoner. Dersom disse selskapene bedriver overskuddsflytting, vil man forvente at de i snitt rapporterer om lavere lønnsomhet i Norge. Hvis dette er tilfellet, vil vi forvente en negativ koeffisient foran interaksjonsdummyen. Foregår all overskuddsflytting gjennom

internprismanipulasjon vil vi forvente at hele lønnsomhetseffekten blir fanget opp i interaksjonsleddet, og at variabelen for lavskatt er insignifikant.

Det er viktig å være klar over at vi i denne analysen kun ser på selskaper med *ett* datterselskap i OECD. Utvalget vi studerer representerer derfor ikke norske flernasjonale selskaper i sin helhet.

8.2 Resultater

De estimerte resultatene er gitt i tabell 10. I kolonne 1 og 2 undersøker vi tilsvarende som Tropina (2010) om profitabiliteten i Norge er påvirket av hvorvidt et foretak har et datterselskap i et lavskattland. Vi finner en negativ profitabilitetseffekt forbundet med å ha ett datterselskap i et lavskattland med vanlig OLS, mens vi finner en positiv koeffisient i fast effekt-analysen. Ingen av koeffisientene er imidlertid signifikante. Resultatene er i tråd med resultatene som Tropina fant i sin studie.

Tabell 10 – Analyse av overskuddsflytting basert på profittendifferanse mellom selskaper med og uten datterselskap i lavskattland (1999 – 2006)

	(1) POLS	(2) FE	(3) POLS	(4) FE	(5) POLS	(6) FE
Lavskattdummy	-0.0552 (0.035)	0.0080 (0.024)	-0.0402 (0.042)	0.0207 (0.025)	-0.0414 (0.035)	0.0076 (0.024)
Interne transaksjoner			-0.0179 (0.021)	0.0756* (0.031)		
Lavskatt * interne transaksjoner			-0.0489 (0.055)	-0.0722** (0.024)		
Immaterielle transaksjoner					0.0456 (0.051)	0.1225* (0.071)
Lavskatt * immaterielle transaksjoner					-0.1609* (0.073)	-0.1543* (0.070)
Konstant	-0.0151 (0.082)	0.0691 (0.047)	-0.0160 (0.083)	0.0522 (0.048)	-0.0213 (0.083)	0.0589 (0.048)
Bransjedummyer	Ja	Nei	Ja	Nei	Ja	Nei
Årsdummyer	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Justert R^2	0.095	0.000	0.095	0.014	0.097	0.016
Observasjoner	938	940	938	940	938	940

I parentes: robuste SE, justert for klustereffekter innen hvert enkelt selskap i POLS. Alle kontrollvariabler er inkludert, selv om de ikke er rapportert. Alle tall oppgitt i 1998-kroner. Vi bruker KPI justering fra SSB.

*p < 0.10; **p < 0.05; ***p < 0.001

I kolonne 3 og 4 utvider vi Tropina sin studie ved å inkludere en dummyvariabel for interne transaksjoner. Ved OLS (kolonne 3) finner vi negative koeffisienter for dummyen for

lavskatt, interne transaksjoner og interaksjonsleddet. Dette er i tråd med det vi ville forvente dersom det foregikk overskuddsflytting ut av Norge, men ingen av koeffisientene er signifikante. I kolonne 4 introduserer vi faste effekter. Vi finner nå en signifikant positiv koeffisient for dummyen for interne transaksjoner. Den kombinerte effekten av å ha interne transaksjoner og datterselskap i lavskattland er trukket ut i en egen variabel. Følgelig fanger dummyen for interne transaksjoner opp effekten av å ha interne transaksjoner og datterselskap i høyskattland. Den positive signifikante koeffisienten til interne transaksjoner, i kolonne 4, er i samsvar med at det foregår overskuddsflytting inn i Norge fra selskaper med datterselskaper i høyskattland. Interaksjonsleddet mellom dummyen for interne transaksjoner og dummyen for lavskatt er signifikant negativ. Dette er konsistent med hypotesen om at selskaper med datterselskaper i lavskattland og interne transaksjoner flytter overskudd ut av Norge.

I kolonne 5 og 6 endrer vi dummyen for interne transaksjoner til kun å inkludere store volumer av interne immaterielle transaksjoner. Med faste effekter er resultatene kvalitativt de samme. Koeffisientene er større i absoluttverdi og fortsatt statistisk signifikante. Resultatene indikerer at hypotesen om at selskaper med store volum immaterielle transaksjoner i større grad bedriver overskuddsflytting.

8.3 Robusthetsanalyser

Som en robusthetsanalyse undersøker vi om alternative profitabilitetsmål endrer resultatene. Med justert skattbar inntekt skalert med total kapital finner vi kvalitativt de samme resultatene som i hovedanalysen i tabell 10.

Når vi derimot benytter justert skattbar inntekt over egenkapital som avhengig variabel spriker resultatene fra det vi fant i hovedregresjonen. Koeffisientene har nå motsatte fortegn, med unntak av resultatet med interne transaksjoner og faste effekter som er kvalitativt det samme som tidligere. Dette resultatet er derfor upåvirket av endringer i avhengig variabel, og dermed robust.

Resultatene fra regresjonen der vi ser på selskaper med store volumer av interne immaterielle transaksjoner varierer avhengig av hvilket profitabilitetsmål vi benytter. Vi kan derfor ikke hevde at de selskapene med store volumer av interne immaterielle transaksjoner bedriver overskuddsflytting.

9. En analyse av overskuddsflytting basert på profitt differanse mellom mor- og datterselskap

9.1 Metode

I dette kapitlet gjør vi en analyse basert på en metode benyttet i Jacob (1996). Jacob undersøker om det er en sammenheng mellom størrelsen på profitt differansen mellom mor- og datterselskap og størrelsen på skattedifferansen mellom Norge og utlandet.

Dersom et flernasjonalt selskap i Norge overfører profitt til et utenlandsk datterselskap, vil man forvente at profitten i det norske selskapet og det utenlandske datterselskapet er negativt korrelert. Videre er det naturlig å anta at det er de selskapene med store volumer av interne transaksjoner og som opererer i land med høy skattedifferanse i forhold til Norge som har størst insentiv og mulighet til å bedrive overskuddsflytting ved bruk av internprismanipulasjon. Dette fordi små prisendringer i de interne transaksjonene kan gi store fortjenester. Disse sammenhengene ønsker vi å utforske i dette kapitlet.

Vi vil ta utgangspunkt i norskeide flernasjonale selskaper som har *minst* ett datterselskap i OECD-området. Dette innebærer at vi også inkluderer selskaper med flere enn ett datterselskap i denne analysen. Utvalget vårt består av 837 observasjoner for norske flernasjonale selskaper i perioden 1999-2006.

På samme måte som Jacob (1996) deler vi utvalget vårt inn i to regioner: Norge (NO) og utlandet (u). Regresjonsligningen som Jacob (1996) benytter er følgende:

$$\begin{aligned} (\pi_{NO,t,f} - \pi_{u,t,f}) \\ = \alpha_0 + \alpha_1(t_{NO,t,f} - t_{u,t,f}) + \alpha_2 trans_{t,f} + \alpha_3(t_{NO,t,f} - t_{u,t,f}) \times trans_{t,f} \\ + X_{f,t} + \gamma_t + \varepsilon_t \end{aligned}$$

Der:

$$Diffprof_{t,f} = \frac{Resfs_{NO,t,f}}{Omsetning_{t,f}} - \frac{Resfs_{u,t,f}}{Omsetning_{t,f}}$$

$(\pi_{NO,t,f} - \pi_{u,t,f})$ - Forskjellen i profitabilitet mellom selskapet i Norge og datterselskapene i utlandet. Profitabilitetsforskjellen er benyttet som avhengig variabel ettersom overskudd som flyttes ut av en region er antatt å måtte flyttes inn i en annen. Ved å benytte profitabilitetsdifferansen som avhengig variabel fjerner man dessuten en del firmaspesifikke

faktorer som påvirker lønnsomheten, og som samtidig er tilstede både i den norske og utenlandske delen av virksomheten. Profittmargin er målt som resultat før skatt over omsetning i et enkelt år¹¹. For utland beregnes profittmarginen ved å lage et vektet gjennomsnitt av profitabiliteten i alle datterselskapene ute. Profittmarginen vil dermed vise den samlede lønnsomheten i utlandet og fange opp tilfeller der enkelte datterselskap har en lønnsomhet som skiller seg fra normalen. Vi fjerner uteliggere for profitabilitetsmålene i utlandet på tilsvarende måte som tidligere¹².

$(t_{NO,t,f} - t_{u,t,f})$ – Skattedifferansen mellom Norge og datterselskap(ene) i utlandet. Vi velger å følge Jacob (1996) i beregning av skattedifferanse og benytter derfor nominell skatterate lik 28 prosent for Norge og gjennomsnittlig effektiv skatterate for utlandet per år. Den vektete gjennomsnittlige skattesatsen beregner vi ved å ta samlet skattekostnad i utlandet over omsetning i utlandet. En vektet gjennomsnittlig skatterate for utlandet fanger opp overskuddsflyttingsinsentivet i tilfeller der selskaper kun opererer i ett land eller i land med relativt like skatterater. I tilfeller der selskaper opererer i land med svært forskjellige skatterater vil imidlertid denne skatteraten i mindre grad fange opp insentivet for overskuddsflytting. Årsaken til at Jacob benytter en gjennomsnittlig effektiv skattesats i utlandet er fordi han mangler data om nominelle skattesatser.

I de tidligere analysene har vi satt ekstremverdier av beregnet effektiv skatterate i Norge over 60 % til 60 %, og under 10 % til 10 %. I denne analysen beregner vi effektiv skatterate også for datterselskapene i utlandet. Ettersom det finnes land med bedriftsbeskatning under 10 prosent, vil det ikke være like naturlig å sette nedre grense til 10 prosent, og vi endrer derfor kriteriet for effektiv skatterate i utlandet slik at verdier under null blir satt til null.

$trans_{t,f}$ – Dummyvariabel som tar verdien én dersom den samlede summen interne transaksjoner mellom mor- og datterselskap er større enn null i det enkelte året. I vår analyse vil denne variabelen fange opp effekten av interne transaksjoner for selskaper som ikke har datterselskaper med skattedifferanse til Norge. Jacob (1996) bruker det samlede volumet av interne transaksjoner delt på global omsetning som en kontinuerlig variabel for å fange opp

¹¹ Bakgrunnen for at vi ikke justerer resultat før skatt for utsatt skatt, som vi har gjort tidligere, er fordi vi mangler denne informasjonen for datterskapet i utlandet. Vi gjør de samme utvalgsbegrensningene med denne nye størrelsen. Vi ekskluderer observasjoner der absolutt profittmargin er større enn 1 (14 observasjoner) og der uteliggere for det alternative profittmålet (362 observasjoner).

¹² Vi sletter observasjoner av foretak i utlandet som har en absolutt profittmargin større enn én (1 116 observasjoner). Vi sletter observasjoner som plasserer seg i de øverste og nederste 5 prosentene av verdiene for egenkapital over omsetning (38 observasjoner).

selskapets mulighet til å bedrive internprismanipulasjon. Tanken er at større volum av interne transaksjoner burde tilsi større mulighet for å flytte overskudd. Vi velger her å avvike fra Jacob sin fremgangsmåte og heller bruke samme variabel for interne transaksjoner som vi benytter i oppgaven forøvrig. Dersom det er en lineær sammenheng mellom insentivet for å bedrive internprismanipulasjon og volumet på interne transaksjoner vil ikke en dummy fange opp dette på samme måte som kontinuerlig variabel. Tilsvarende som i de foregående analysene bytter vi ut dummyen for interne transaksjoner med en dummy hvor vi kun inkluderer selskapene med store volum av interne immaterielle transaksjoner. På denne måten tar vi hensyn til at selskaper med høye transaksjonsvolum har større insentiv til overskuddsflytting.

Ulike scenarier. I tabell 11 har vi listet opp forventede koeffisientverdier ved tre ulike scenarier. Tabellen er hentet fra Jacob (1996):

Tabell 11 - Forventet koeffisient ved tre ulike scenarier

Scenario	Beskrivelse av scenario	Forventet fortegn på koeffisient		
		α_1	α_2	α_3
A	Ingen overskuddsflytting	+	0	0
B	Overskuddsflytting, men ikke via internprising	-	0	0
C	Overskuddsflytting kun via internprising	+	+/-	-

Scenario A beskriver en situasjon der det ikke foregår overskuddsflytting. Fra et teoretisk ståsted har vi ikke noe grunnlag for å hevde at selskaper med interne transaksjoner skal ha ulik produktivitet enn andre selskaper, og vi forventer derfor at α_2 og α_3 er lik null. Dersom man antar at profitabilitet etter skatt er lik på tvers av landegrenser som følge av internasjonal konkurranse, vil en forvente høyere profitabilitet før skatt i høyskattland enn i lavskattland¹³. Vi forventer derfor at koeffisienten foran α_1 er positiv.

Scenario B beskriver en situasjon der det forekommer overskuddsflytting fra Norge til utlandet, men ved bruk av andre metoder enn internprismanipulasjon (f.eks. tynn

¹³ Scholes og Wolfson referert i Jacob (1996) argumenterer for at den internasjonale konkurransen vil føre til at fordelene av lavere skatterate forsvinner og at resultat etter skatt i likevel vil være lik på tvers av landegrenser (Scholes og Wolfson, ref. i Jacob, 1996).

kapitalisering). Vi forventer et negativt fortegn foran α_1 dersom det foregår en netto overskuddsflytting ut av Norge blant selskapene uten interne transaksjoner.

Scenario C beskriver en situasjon der det foregår overskuddsflytting via internprismanipulasjon fra Norge til utlandet. Vi forventer derfor at interaksjonsleddet α_3 blir negativt. I dette scenarioet vil selskapene som fanges opp i α_1 ikke ha insentiv til overskuddsflytting, og denne koeffisienten forventes derfor å være positiv med samme begrunnelse som under scenario A. Dersom det også forekommer overskuddsflytting uavhengig av datterselskapets skatteinsentiver, vil vi forvente en signifikant koeffisient for α_2 (enten positiv eller negativ). Slik overskuddsflytting kan forekomme på grunn av politisk ustabilitet eller krav om hjemsendelse av overskudd fra utlandet.

9.2 Resultater

Tabell 12 – Analyse av overskuddsflytting basert på profitt differanse mellom mor- og datterselskap (1999-2006)

	(1) POLS	(2) FE	(3) POLS	(4) FE
Skattedifferanse	-0.3012** (0.094)	-0.3108*** (0.090)	-0.2465*** (0.047)	-0.2345*** (0.046)
Interne transaksjoner	0.0022 (0.023)	0.0480 (0.035)		
Skattedifferanse * interne transaksjoner	0.0919 (0.102)	0.1218 (0.094)		
Immaterielle transaksjoner			0.0217 (0.028)	0.0857* (0.038)
Skattedifferanse * immaterielle transaksjoner			0.0442 (0.084)	0.0745 (0.085)
Konstant	0.1617* (0.077)	0.0901* (0.052)	0.1618* (0.078)	0.1020* (0.049)
Bransjedummyer	Ja	Nei	Ja	Nei
Årsdummyer	Ja	Ja	Ja	Ja
Justert R^2	0.154	0.112	0.154	0.122
Observasjoner	788	789	788	789

I parentes: robuste SE, justert for klustereffekter innen hvert enkelt selskap i POLS. Alle kontrollvariabler er inkludert, selv om de ikke er rapportert. Alle tall oppgitt i 1998-kroner. Vi bruker KPI-justering fra SSB.

* $p < 0.10$; ** $p < 0.05$; *** $p < 0.001$

De estimerte resultatene er gitt i tabell 12. I kolonne 1 undersøker vi sammenhengen mellom profitt differanse og skattedifferanse mellom mor- og datterselskap ved bruk av OLS for selskaper med og uten interne transaksjoner. For selskaper uten interne transaksjoner finner vi en negativ korrelasjon mellom skatte- og profitt differansen mellom Norge og utland. Vi finner videre en positiv profitabilitetseffekt forbundet med å ha interne transaksjoner og kombinasjonen av å ha interne transaksjoner og en skattedifferanse mellom Norge og utland. En positiv koeffisient for interaksjonsleddet er det motsatte av det man ville forvente dersom det foregikk netto overskuddsflytting ut av Norge gjennom internprismanipulasjon. Resultatene indikerer i stedet at selskaper med interne transaksjoner har høyere profitabilitet i høyskattland enn i lavskattland. Koeffisientene for interaksjonsleddet og dummyen for interne transaksjoner er imidlertid ikke signifikante.

Fordi vi ikke kan påstå at α_2 og α_3 er signifikant forskjellig fra null, er resultatet konsistent med scenario B. Det vil si at resultatene indikerer en netto overskuddsflytting ut av Norge, men som følge av andre mekanismer enn internprismanipulasjon. For eksempel kan det være at selskaper uten interne transaksjoner benytter tynn kapitalisering for å redusere overskuddet hos morselskapet i Norge. Dette resultatet innebærer ikke nødvendigvis at det ikke foregår overskuddsflytting blant de selskapene med interne transaksjoner. Hvis disse selskapene både bedriver overskuddsflytting inn og ut av Norge, konsistent med resultatet vi fant i kapittel 8, vil koeffisient for α_3 kunne bli insignifikant. I kolonne 2 introduserer vi faste effekter. Dette gir også resultater konsistent med scenario B.

I kolonne 3 og 4 undersøker vi hvorvidt resultatene endrer seg ved å bytte ut dummyen for interne transaksjoner med en dummy som fanger opp effekten av å ha store volum med immaterielle interne transaksjoner. Resultatene er kvalitativt det samme som i regresjonene i kolonne 1 og 2.

9.3 Robushetsanalyser

I robusthetsanalysene undersøker vi hvordan våre resultater påvirkes av en alternativ definisjon av profitabilitetsmålet. Vi bytter ut den avhengige variabelen med differansen i resultat før skatt over egenkapital for det norske selskapet og utlandet. Resultatene fra denne regresjonen gir ingen signifikante resultater, og vi kan derfor ikke konkludere noe på bakgrunn av disse resultatene. Ettersom vi ikke har informasjon om total kapitalandelen for datterselskapene i utlandet, har vi ikke muligheten til å beregne skattbar inntekt over total kapital slik vi har gjort i de foregående analysene.

10. En analyse av overskuddsflytting basert på geografisk plassering av datterselskap

10.1 Metode

I dette kapitlet tar vi utgangspunkt i metoden brukt i Harris et al. (1993). Vi har i de to foregående kapitlene benyttet informasjon om skatterater direkte som et mål på selskapets insentiv til overskuddsflytting. Harris et al. (1993) påpeker imidlertid at det kan finnes en rekke andre insentiver for overskuddsflytting enn skatteminimering. For eksempel vil selskaper kunne ønske å minimere risiko og tollavgifter. I tillegg vil et lands politiske klima og håndheving av lover påvirke hvorvidt det er ønskelig å bedrive overskuddsflytting. Dette fører til at det ikke nødvendigvis finnes et direkte forhold mellom skatteforskjeller og overskuddsflytting. Metoder som kun benytter seg av direkte skatterater kan derfor bli upresise. Ved i stedet å bruke dummyer for land og regioner er tanken at man kan unngå noe av denne problematikken.

Vi vil i dette kapitlet undersøke om et selskaps profitabilitet i Norge er avhengig av hvor datterselskapene er lokalisert. Vi vil starte med å se nærmere på de 30 landene der norske selskaper har flest datterselskaper og deretter gruppere land i regioner basert på skattenivå, geografi og investeringsklima. Dersom flernasjonale norske foretak bedriver internprisingsmanipulasjon vil vi forvente å finne en negativ lønnsomhetseffekt forbundet med å ha minst ett datterselskap i et land med lavere skatterate enn Norge. Dette fordi disse selskapene kan redusere samlet skattebyrde ved å flytte overskudd til utlandet. Motsatt resonnement vil gjelde for selskaper med datterselskap i land med høyere skatterate enn Norge.

Basert på Harris et al. (1993) vil vi benytte følgende regresjonsligning:

$$\pi_{t,f} = \alpha_0 + \alpha_1 DMNC_{t,f} + \alpha_2 trans_{t,f} + \alpha_3 geografisk\ område_{t,f} + \alpha_4 geografisk\ område_{t,f} * trans_{t,f} + X_{t,f} + \gamma_t + \varepsilon_t$$

Der:

$\pi_{t,f}$ – Profittmargin for selskapet i Norge. Harris et al. (1993) bruker betalt skatt over omsetning som avhengig variabel. Vi vil i stedet bruke profittmargin (justert resultat før skatt over omsetning). Dette er for å skape kontinuitet med de tidligere metodene i oppgaven. Vi

vil uansett forvente å finne omtrent de samme resultatene med resultat før skatt i telleren som med betalt skatt, ettersom betalt skatt er beregnet ut ifra resultatet før skatt.

$DMNC_{t,f}$ - Dummyvariabel som fanger opp om selskapet er flernasjonalt. For regresjonen der vi inkluderer landdummyer blir denne DMNC-dummyen en slags restvariabel for effekten av å ha datterselskap i et land som ikke er blant de 30 landene vi inkluderer i regresjonen. I regresjonen der vi har gruppert verdens land inn i regioner, vil denne variabelen være overflødig og er derfor utelatt.

$trans_{t,f}$ - Dummyvariabel som tar verdien én dersom den samlede summen interne transaksjoner mellom mor- og datterselskap er større enn null i det enkelte året. For å fange opp selskaper med «stor fleksibilitet» til å bedrive overskuddsflytting inkluderer Harris et al. (1993) i sin studie en dummyvariabel i regresjonen for selskapene som lå i den øverste kvartil for enten FoU-utgifter, markedsføringsutgifter eller rentekostnader. Vi inkluderer en lignende dummy, men siden fokuset i vår oppgave er internprismanipulasjon (og ikke tynn kapitalisering) tar vi ikke med rentekostnader. Vi velger å benytte samme dummy for interne transaksjoner som i resten av oppgaven, for å få mest mulig sammenlignbare resultater. I regresjonen med land vil dummyen fange opp effekten av å ha interne transaksjoner for selskaper som ikke er i et av de 30 landene med egne landdummyer.

I regresjonen med regioner vil dummyen for interne transaksjoner være overflødig. Dette skyldes at alle selskaper med interne transaksjoner vil fanges opp i internaksjonsleddene mellom regioner og interne transaksjoner.

$geografisk\ område_{t,f}$ - Dummyvariabel som fanger opp hvorvidt konsernet har minst ett datterselskap i det geografiske området i det enkelte året. Dummyen vil fange opp profitabilitetseffekten av å ha et datterselskap i et spesifikt geografisk område som ikke er relatert til effekten av å ha internt transaksjoner, for eksempel ulike makroøkonomiske forhold. Dersom det foregår overskuddsflytting blant selskapene uten interne transaksjoner vil dette også fanges opp i denne variabelen.

På samme måte som i Harris et al. (1993) vil selskaper som har datterselskap i flere land kunne fanges opp i flere landdummyer. Dette er et viktig poeng ettersom over halvparten av de norske selskapene har flere enn ett datterselskap. Dette kan innebære at et selskaps lønnsomhet i Norge er et produkt av både overskuddsflytting til og fra Norge som vil kunne bidra til å trekke de estimerte koeffisientverdiene mot null. Videre vil man se for seg at selskaper som bedriver internprismanipulasjon flytter overskudd til det datterselskapet der

skatteraten er lavest, for eksempel Irland. Dersom selskapet har datterselskap i flere land, vil koeffisientene til de andre landdummyene kunne fange opp noe av effekten av overskuddsflyttingen til Irland. Er mønsteret for overskuddsflytting tydelig nok og har vi nok data, vil dette problemet reduseres.

*geografisk område_{t,f} * trans_{t,f}* - Interaksjonsledd mellom dummy for geografisk område og dummy for interne transaksjoner. Denne interaksjonsdummyen vil fange opp den kombinerte effekten av å ha interne transaksjoner og et datterselskap i et enkelt geografisk område. Dersom selskaper med interne transaksjoner flytter overskudd vil vi forvente å finne negative koeffisienter for geografiske områder som er attraktive destinasjoner for overskuddsflytting og positive koeffisienter for geografiske områder der insentivet er motsatt.

Det er viktig å være klar over at dummyen for interne transaksjoner er lik én såfremt morselskapet i Norge har interne transaksjoner med minst ett av datterselskapene sine i det enkelte året. Dette innebærer at selskapene som fanges opp i interaksjonsleddet har interne transaksjoner i konsernet, men ikke nødvendigvis med datterselskapet i det spesifikke geografiske området.. Alternativt kunne vi omdefinert dummyen for interne transaksjoner til å ta verdien én såfremt morselskapet i Norge handlet med det spesifikke datterselskapet. Vi velger her å følge Harris et al. (1993) sin fremgangsmåte. Han skiller ut selskaper med «høy fleksibilitet» til å drive internprismanipulasjon internasjonalt. Forventet fortegn på koeffisienten vil uansett være lik ved begge fremgangsmåter: Dersom selskapet bedriver overskuddsflytting vil vi forvente at koeffisienten til interaksjonsleddet er negativt såfremt skatteraten i landet/regionen er lavere enn Norge.

Tabell 13 viser en oversikt over de 30 landene hvor norske selskaper har flest datterselskap. Kolonne 1 angir antall datterselskaper norske foretak har i ulike land, summert for perioden 1999-2006. Videre har vi listet opp nominell skatterate i år 1999, år 2006 og et snitt av skatteraten for hele tidsperioden i kolonne 2-4. I kolonne 5 har vi oppgitt forventet fortegn på interaksjonsleddet i regresjonen basert på skattedifferansen med Norge. Forventet fortegn kan likevel avvike fra dette estimatet dersom landet har kvaliteter som gjør at skatteratene ikke representerer motivet for overskuddsflytting. For eksempel kan det være mindre attraktivt å flytte overskudd til et land med et dårlig investeringsklima. For å kunne ta hensyn til slike kvaliteter har vi listet landenes plassering på Verdensbanken «Ease of doing business»-rangering i kolonne 6 (Verdensbanken, 2012). Vi vil ta hensyn til denne rangeringen i analysene av resultatene. Vi vil også ta hensyn til hvorvidt land er klassifisert

som skatteparadis, enten i OECDs «svarteliste» eller Tax Justice Networks «Hemmeligholdsindeks».

Tabell 13 - Oversikt over land der norske flernasjonale foretak har flest datterselskap (1999 - 2006)

Land	(1) Antall selskap	(2) Nom. skatterate (1999)	(3) Nom. skatterate (2006)	(4) Gj.snittlig skatterate	(5) Forventet fortegn basert på skatterate	(6) IMFs «Ease of doing business»
Sverige	2512	28	28	28	0	13
Storbritannia	1114	30	30	30	+	7
Danmark	1107	32	28	30	+	5
USA	1062	39	39	39	+	4
Tyskland	752	52	39	42	+	20
Finland	479	28	26	28	0	11
Nederland	475	33	33	34	+	31
Frankrike	408	34	40	36	+	34
Singapore	286	26	20	23	-	1
Canada	282	43	34	38	+	17
Polen	269	34	19	26		55
Australia	235	36	30	31	+	10
Belgia	214	40	34	38	+	33
Spania	206	35	35	35	+	44
Italia	200	37	33	35	+	73
Brasil	183	33	34	34	+	130
Sveits	181	21	25	24	-	28
Kina	174	33	33	33	+	91
Hong Kong	128	16	18	17	-	2
Tsjekkia	127	35	24	30	+	65
Portugal	127	37	28	32	+	30
Østerrike	100	34	25	32	+	29
Latvia	99	25	12,5	20	-	25
Japan	96	41	40	40	+	24
Estland	87	26	23	25	-	21
Malaysia	86	28	28	28	0	12
Irland	85	28	13	17	-	15
Litauen	85	n.a.	15			27
Russland	76	n.a.	20			112
Sør Korea	64	31	28	30	+	8

Skatteratene er hentet fra OECD skattedatabase for land i OECD-området (OECD, 2012) og KPMG's «Corporate and Indirect Tax Rate Survey 2009» (KPMG, 2009) for land utenfor OECD. For Litauen og Russland har vi ikke lyktes i å finne skatterater for hele tidsperioden.

10.2 Resultater

Land

Vi ser først på de 30 landene der Norge har flest datterselskap. De estimerte resultatene er gitt i tabell 14.

Tabell 14 – Analyse av overskuddsflytting basert på geografisk plassering av datterselskap – land (1998-2006)

	POLS	FE		POLS	FE
DMNC	-0.0093 (0.018)	-0.0187 (0.019)	Kina	0.0125 (0.044)	0.0571 (0.055)
Interne transaksjoner	-0.0041 (0.021)	0.0524* (0.023)	intKina	0.0691 (0.050)	0.0139 (0.051)
AMERIKA			Malaysia	0.0920 (0.126)	0.0541 (0.051)
Brasil	0.0396 (0.083)	0.0333 (0.076)	intMalaysia	-0.0914 (0.128)	-0.0518 (0.043)
intBrasil	-0.0886 (0.085)	0.0154 (0.069)	Russland	0.0006 (0.063)	0.0156 (0.062)
Canada	-0.0191 (0.055)	-0.1416** (0.048)	intRussland	-0.0124 (0.086)	-0.1241 (0.079)
intCanada	0.0394 (0.062)	0.1121* (0.058)	Singapore	-0.0031 (0.049)	0.0780 (0.058)
USA	0.0161 (0.027)	-0.0073 (0.029)	intSingapore	-0.0165 (0.056)	-0.0971* (0.054)
intUSA	0.0049 (0.036)	-0.0262 (0.050)	Sør-Korea	-0.0233 (0.069)	-0.1318 (0.153)
ASIA OG OSEANIA			intSør-Korea	-0.0031 (0.079)	0.0141 (0.146)
Australia	0.0011 (0.065)	0.0484 (0.053)	VEST-EUROPA		
intAustralia	-0.0329 (0.065)	-0.1904** (0.066)	Belgia	-0.0474 (0.046)	-0.0504 (0.056)
Hong Kong	0.0782 (0.075)	0.0418 (0.048)	intBelgia	0.0292 (0.055)	0.0121 (0.069)
intHongkong	-0.1289 (0.079)	-0.0213 (0.045)	Danmark	-0.0127 (0.019)	-0.0340 (0.021)
Japan	-0.1842* (0.094)	-0.1886** (0.071)	intDanmark	0.0116 (0.033)	0.0020 (0.041)
intJapan	0.2564** (0.088)	0.1371* (0.082)			

	POLS	FE		POLS	FE
Finland	0.0137 (0.023)	0.0515* (0.027)	Sveits	0.0562 (0.071)	0.0470 (0.060)
intFinland	-0.0233 (0.037)	-0.0637 (0.053)	intSveits	-0.0558 (0.081)	-0.1540* (0.076)
Frankrike	-0.0322 (0.034)	-0.0342 (0.041)	Sverige	0.0196 (0.018)	0.0041 (0.020)
intFrankrike	0.0263 (0.042)	-0.0126 (0.061)	intSverige	0.0002 (0.026)	0.0118 (0.029)
Storbritannia	0.0327 (0.021)	0.0356* (0.022)	Tyskland	-0.0056 (0.020)	-0.0205 (0.033)
intStorbritannia	-0.0321 (0.029)	-0.0662* (0.035)	intTyskland	0.0423 (0.028)	-0.0091 (0.032)
Irland	0.1854 (0.213)	0.0589 (0.064)	ØST-EUROPA		
intIrland	-0.1196 (0.220)	-0.2283* (0.102)	Estland	-0.0325 (0.114)	-0.0103 (0.050)
Italia	-0.0195 (0.089)	-0.2586 (0.178)	intEstland	0.0342 (0.121)	-0.3848* (0.156)
intItalia	-0.0225 (0.096)	0.2246* (0.128)	Latvia	0.0746 (0.063)	0.0337 (0.047)
Nederland	-0.0121 (0.031)	-0.0126 (0.031)	intLatvia	-0.1626* (0.075)	-0.0355 (0.068)
intNederland	0.0396 (0.043)	0.0758* (0.040)	Litauen	-0.0359 (0.047)	-0.1514* (0.071)
Østerrike	-0.0281 (0.127)	-0.1305 (0.109)	intLitauen	0.0949* (0.057)	0.1209 (0.095)
intØsterrike	-0.0134 (0.133)	0.0078 (0.116)	Polen	0.0819* (0.036)	0.0900 (0.063)
Portugal	0.0719 (0.107)	0.0685 (0.085)	intPolen	-0.0588 (0.043)	-0.0143 (0.068)
intPortugal	0.0163 (0.106)	0.0002 (0.087)	Tsjekkia	0.0001 (0.052)	0.0084 (0.034)
Spania	0.0155 (0.040)	0.0796 (0.056)	intTsjekkia	-0.0125 (0.065)	0.0316 (0.048)
intSpania	-0.0357 (0.047)	-0.0277 (0.062)	Konstant	0.1926*** (0.040)	0.1579*** (0.002)
			Årsdummyer	Ja	Ja
			Bransjedummy	Ja	Nei
			Justert R^2	0.206	0.027
			Observasjoner	450154	450154

I parentes: robuste SE, justert for klustereffekter innen hvert enkelt selskap i POLS. Alle kontrollvariabler er inkludert, selv om de ikke er rapportert. Alle tall oppgitt i 1998-kroner. Vi bruker KPI-justering fra SSB.

*p < 0.10; **p < 0.05; ***p < 0.001

I tabell 14 undersøker vi om det er en sammenheng mellom selskapets profitabilitet i Norge og lokalisering av selskapets datterselskap. Vi estimerer sammenhengen både med OLS og ved å kontrollere for faste effekter. Den interessante effekten for å kunne vurdere om det foregår internprismanipulasjon blant flernasjonale selskaper er interaksjonseffekten mellom dummyen for interne transaksjoner og dummyen for land. For OLS-regresjonen viser denne variabelen den gjennomsnittlige profitabilitetseffekten i Norge av å ha datterselskap i et enkelt land og ha interne transaksjoner. I regresjonene der vi kontrollerer for faste effekter angir denne variabelen den gjennomsnittlige profitabilitetseffekten av å bytte status til å ha et datterselskap i et spesifikt land og ha interne transaksjoner. Fast effekt-resultatene vil kun basere seg på selskapene med status-skift i løpet av tidsperioden. Det er derfor viktig å være oppmerksom på at antall observasjoner som identifiserer koeffisienten blir betydelig redusert i regresjonen når faste effekter inkluderes. Det kan derfor være en risiko for at noen av de estimerte koeffisientene bli sterk påvirket av enkeltobservasjoner.

Vi har tidligere argumentert for at en modell med faste effekter er å foretrekke ettersom den fjerner uobserverbare faste effekter som kan gi skjevhet i OLS-resultatene. Dette vil oppstå dersom det er uobserverbare forhold som bidrar til gjøre selskapene mer eller mindre profitable og som varierer systematisk ut ifra hvor de har lokalisert datterselskapene sine. Ved å kontrollere for faste effekter korrigerer vi for dette ved å tillate at konstantleddet også kan variere fra foretak til foretak. Dersom det er vanlig at det tar noe tid mellom når et selskap oppretter et datterselskap ute og når de begynner med internprismanipulasjon, vil vi imidlertid ikke klare å korrekt identifisere tidspunktet for når selskapet begynner med overskuddsflytting ved bruk av faste effekter. Dette kan i så fall medføre at vi underestimerer graden av overskuddsflytting.

Generelt om resultatene

I dette delkapittelet vil vi ta for oss estimatene oppgitt i tabell 14 og kommentere hvorvidt de er konsistente med en hypotese om overskuddsflytting. Vi vil kun kommentere resultatene fra fast effekt-analysen. Bakgrunnen for dette er tredelt: faste effekt-analysen kan gi mer presise estimater dersom det er uobserverbare forhold som vi ikke tar hensyn til, resultatene vi finner ved bruk av denne modellen er mer signifikante og det samlede omfanget av variabler i regresjonen gjør at vi er nødt til å gjøre noen begrensninger i hvilke resultater vi kommenterer for at analysen skal bli oversiktlig.

Fra tabell 14 ser vi at antallet signifikante resultater relativt til antall variabler totalt er lavt. Som Harris et al. (1993) påpeker, kan dette skyldes korrelasjon mellom landdummyen og

interaksjonsdummyen mellom land og interne transaksjoner. Dette vil i så fall føre til mindre signifikante resultater.

Koeffisienten til DMNC er i denne regresjonen blitt insignifikant. Dette er ikke overraskende ettersom den negative lønnsomhetseffekten av å være flernasjonal i stor grad er forventet å bli fanget opp av de øvrige variablene i regresjonen.

Koeffisientene for interaksjonsleddet mellom land og interne transaksjoner angir hvordan profitabiliteten i Norge varierer som følge av tilstedeværelsen i et enkelt land. Dersom det forekommer overskuddsflytting vil vi forvente at land med lav skatterate, lav politisk risiko, godt investeringsklima, og fordelaktige skattesystemer (f.eks. skatteparadis) har en negativ koeffisient for interaksjonsleddet. Hovedsakelig er resultatene for koeffisientene til interaksjonsleddene i tråd med hypotesen om overskuddsflytting. Canada, Belgia, Italia, Nederland, Japan, Sør-Korea og Tsjekia har alle høyere skatterater enn Norge i perioden og har positive koeffisienter for interaksjonsleddet. Irland, Sveits, Estland, Latvia, Hong Kong og Singapore har alle lavere skatterater enn Norge i perioden og har negative fortegn på interaksjonsleddet.

I tilfellene der vi finner signifikante koeffisienter for interaksjonsleddene, finner vi hovedsakelig insignifikante koeffisienter for landdummyene. Dette funnet indikerer at all overskuddsflytting til disse landene foregår gjennom selskaper med interne transaksjoner. Dette er i tråd med en hypotese om overskuddsflytting via internprismanipulasjon.

Australia, Frankrike, Tyskland, Storbritannia og USA er blant resultatene som ikke stemmer med våre forventinger dersom vi kun baserer predikasjonen på skattedifferanse mot Norge i perioden. Disse landene har alle negative koeffisienter for interaksjonsleddet. De har hatt høyere skatterate enn Norge i hele perioden og man ville derfor forvente positive koeffisienter for interaksjonsdummyen. Imidlertid ligger både Tyskland, Storbritannia og USA høyt oppe på listen over skatteparadis i verden i henhold til Tax Justice Networks «Hemmeligholdsindeks» for 2011. Dette kan være en forklaring på hvorfor resultatene ser ut til å indikere at norske selskaper velger å flytte overskudd inn i disse landene til tross for en tilsynelatende høyere formell skatterate enn Norge. Med unntak av koeffisienten til Australia og Storbritannia, er derimot ingen av disse resultatene signifikante, og vi kan derfor ikke konkludere noe basert på dette.

Canada, Italia og Japan

Av signifikante resultater finner vi at det å endre status til å ha et datterselskap i Canada, Italia eller Japan og ha interne transaksjoner innebærer en positiv lønnsomhetseffekt på

morselskapet i Norge. Dette er konsistent med en hypotese om overskuddsflytting til Norge, ettersom disse landene har hatt en betydelig høyere bedriftsbeskatning enn Norge i perioden. Japan har hatt en gjennomsnittlig skatterate på 40 prosent i perioden, Italia har hatt en gjennomsnittlig skatterate på 35 prosent og Canada har hatt en gjennomsnittlig skatterate på 38 prosent. Resultatene er basert på 10 overganger for Italia, 18 for Canada og 10 for Japan.

Estland

For Estland finner vi en signifikant negativ koeffisient for interaksjonsdummyen mellom Estland og interne transaksjoner. Estland har hatt en gjennomsnittlig bedriftsbeskatning på 25 prosent i perioden. Den negative koeffisienten for interaksjonsdummyen er derfor konsistent hypotesen om skattemotivert overskuddsflytting. Siden koeffisienten for landdummyen ikke er signifikant, tyder dette på at all overskuddsflytting skjer gjennom selskaper med interne transaksjoner. Interaksjonskoeffisienten er imidlertid kun basert på ett enkelt selskap.

Irland (og Nederland)

Koeffisienten for interaksjonsleddet mellom landdummyen for Irland og interne transaksjoner er signifikant negativ. Dette er i samsvar med teorien om overskuddsflytting ut av Norge. Irland har en omstridt lav selskapsskatt på 12,5 prosent som har ført til at mange store internasjonale bedrifter har valgt å etablere seg i landet. I tillegg til den lave skatteraten har Irland en rekke skattesmutthull som gjør det gunstig for selskaper å etablere seg der. Blant annet gjør Irlands skatteordning det enkelt for flernasjonale selskaper å re-allokere profitten sin fra Irland til «klassiske» skatteparadis med tilnærmet null i bedriftsbeskatning gjennom skyhøye royalty-utbetalinger. Skatteordning er ofte omtalt som «the Double Irish», og benyttes av store internasjonale aktører som Microsoft, Google og Facebook (Drucker, 2010). Illustrert med et eksempel for Google, innebærer «the Double Irish» i korte trekk at morselskapet i USA oppretter et datterselskap i et «klassisk skatteparadis», f.eks. Bermuda. På grunn av skattelovgivningen i Irland kan selskapet på papiret se irsk ut, men likevel være skattepliktig i Bermuda. Ved opprettelsen av datterselskapet i Bermuda kjøper selskapet de internasjonale rettighetene til Googles merkevare fra morselskapet i USA for en billig penge. Googles europeiske hovedkontor i Irland betaler deretter skyhøye årlige royalty-utgifter til dette selskapet, muliggjort gjennom et nederlandsk «skallselskap». Bermuda har null i bedriftsbeskatning og selskapet unngår derfor å betale profitt på royalty-utbetalingene fra Irland. Blant annet som følge av denne ordningen, betaler Google 2,4 prosent i skatt på

overskudd for den internasjonale driften utenfor USA. Eksempelet er noe forenklet. For en grundig gjennomgang av «the Double Irish» se Kleinbard (2011).

Vi er usikre på hvordan en slik skatteordning ville sett ut i Utenlandsoppgaven gitt at det var norske bedrifter som benytter seg av «the Double Irish». Sannsynligvis ville det irske datterselskapet lokalisert i Bermuda på papiret se ut som et direkteid irsk datterselskap, og det nederlandske «skallselskapet» ville bli registrert som et indirekte eid selskap i samme konsern. Dersom norske selskaper utnytter seg av denne skatteordningen ville vi i så fall forvente å finne en negativ koeffisient for interaksjonsleddet både for Irland og Nederland. Vi finner i stedet en positiv signifikant koeffisient for interaksjonsleddet til Nederland med fast effekt-analyse. Nederland har hatt en betraktelig høyere skatterate enn Norge i hele perioden, og den samlede positive effekten kan derfor være drevet av norske datterselskaper i Nederland med insentiv til å flytte overskudd til Norge.

Eksemplene ovenfor illustrerer hvordan Irland har en rekke skattefordeler for flernasjonale selskaper som kan forklare hvorfor våre resultater indikerer et stort profitabilitetsfall ved et statusskifte til å ha et datterselskap i Irland og ha interne transaksjoner. Dette resultatet er basert på 6 overganger.

Sveits

Vi finner en signifikant og stor negativ lønnsomhetseffekt forbundet med å skifte status til å ha et datterselskap i Sveits og interne transaksjoner. Sveits har hatt lavere skatterate enn Norge i hele tidsperioden og fortegnet er derfor som forventet. Sveits er dessuten representert blant landene som ikke har undertegnet OECDs standarder for åpenhet og utveksling og ble i 2011 rangert på topp i Tax Justice Networks «Hemmeligholdsindeks» over skatteparadiser. Resultatet er konsistent med en hypotese om overskuddsflytting. Resultatet er basert på 7 overganger.

Singapore

Singapore har hatt lavere skatterate enn Norge i hele perioden, og det negative signifikante fortegnet på koeffisienten til interaksjonsleddet er derfor som forventet. Singapore er rangert på en sjetteplass på «Hemmeligholdsindeksen» til Tax Justice Network for 2011. Resultatet er i tråd med en hypotese om overskuddsflytting. Resultatet er basert på 21 overganger.

Storbritannia

Vi finner en signifikant negativ koeffisient for internaksjonsleddet mellom dummyen for interne transaksjoner og landdummyen for Storbritannia. Storbritannia har hatt en gjennomsnittlig skatterate på 30 prosent i perioden og basert på skatteraten alene ville vi

derfor forventet et positivt fortegn på koeffisienten. Imidlertid, finnes det lovgivning i Storbritannia som er svært gunstig for overskuddsflytting. Tax Justice Network omtaler Storbritannia som et skatteparadis på grunn av deres avslappede skattelovgivning for å tiltrekke seg investeringer fra utlandet (Tax Justice Network, 2011). Finanssenteret «City of London» beskrives som et av verdens største skatteparadis som følge av deres store nettverk med «klassiske» skatteparadis. Blant annet som følge av disse karakteristikaene, rangeres Storbritannia på 13. plass blant største skatteparadis i «Hemmeligholdsindeksen». Det kan derfor være forhold enn den nominelle skatteraten som gjør at norske selskaper synes å flytte overskudd til Storbritannia. Resultatet er basert på 47 observasjoner.

Australia

Vi finner en signifikant negativ koeffisient for interaksjonsleddet mellom interne transaksjoner og landdummyen for Australia. Dette resultatet er noe overraskende. Australia har hatt høyere skatterate enn Norge i hele perioden, så ut ifra en ren skattemessig begrunnelse er det ikke et insentiv å flytte overskudd til Australia. Landet er ikke representert blant OECDs «svarteliste» eller blant Tax Justice Networks rangering av de 100 største skatteparadisene. Det er derfor lite som skulle tilsi at norske bedrifter skulle ha et insentiv å flytte overskudd til Australia, og dette resultatet er derfor det eneste signifikante resultatet vi finner som er i strid med en hypotese om at det foregår overskuddsflytting blant norske flernasjonale selskaper med interne transaksjoner. Resultatet er basert på 21 observasjoner.

Immaterielle interne transaksjoner

På tilsvarende måte som tidligere i oppgaven forsøkte vi å bytte ut dummyen for interne transaksjoner med en dummy som fanger opp de selskapene med de største volumene av immaterielle interne transaksjoner. Med denne spesifikasjonen mister vi flere av de signifikante resultatene. Dette er ikke overraskende, ettersom vi i utgangspunktet hadde få observasjoner å basere resultatene på, og vi nå reduserer gruppen med insentiv til overskuddsflytting ytterligere. Vi vil undersøke om en gruppering av verdens land til regioner vil gi sterkere resultater i den videre analysen.

Regioner

For å gruppere verdens land i regioner har vi tatt utgangspunkt i skatterater, geografi, investeringsklima og hvorvidt landet er klassifisert som et skatteparadis. Som mål på investeringsklima har vi brukt Verdensbankens indikator: «Ease of doing business». Indikatoren rangerer verdens land fra 1 til 185. Høyere ranking indikerer bedre og lettere lovverk for bedrifter som opererer i landet og sterkere eiendomsrettigheter (Verdensbanken,

2012). Problemet med denne indeksen er at vi ikke har tall tilbake i tid og vurderingen tar derfor ikke hensyn til om landet har forandret seg fra 1999 til i dag. Rankingen for de 30 landene der norske selskaper har flest datterselskaper er å finne i tabell 13 i delkapittel 10.1. For å klassifisere skatteparadiser har vi tatt utgangspunkt i OECDs liste over skatteparadiser og land som ikke har gått med på OECDs standarder for åpenhet og informasjonsutveksling.

For å kunne plassere alle verdens land i regioner er vi blitt nødt til å lage noen store regioner som hovedsakelig er basert på geografi. Dette gjelder for eksempel regionene Asia og Afrika. Disse regionene vil derfor inneholde land som er heterogene med hensyn til skattesatser og investeringsklima. Det er derfor vanskelig å predikere et forventet fortegn for disse regionene. I Europa har vi skilt ut Norden, Baltikum og Sør-Europa. Dette er fordi det er land Norge har mange bilaterale forbindelser med. I tillegg er landene i hver av disse regionene ganske like med tanke på skatterater, investeringsklima og geografi. Resten av Europa er gruppert sammen til en egen region. Med samme resonnement har vi skilt ut Australia og New Zealand fra resten av Oseania. Australia og New Zealand er omtrent like både med tanke på skatterater, investeringsklima og geografi, mens resten av Oseania i stor grad består av Stillehavsøyer. Det er derfor naturlig å ha disse landene i en egen region. Til slutt har vi laget en region for land som er kategorisert som skatteparadiser av OECD og en region av land som ikke har OECDs standarder for åpenhet og informasjonsutveksling. Dette er land som ofte tiltrekker seg selskaper som oppretter et datterselskap som en del av en bevisst strategi for å redusere skattekostnaden.

I tabell 15 har vi listet de ulike regionene. Hvert land er kun representert i en region. Det betyr at dersom landet for eksempel er i «Skatteparadis» er den fjernet fra den geografiske regionen den ellers ville tilhørt.

Tabell 15 – Sammenligning av gjennomsnittlig profittmargin for selskaper med datterselskap i ulike regioner (1999 - 2006)

Region	Antall observasjoner	Profittmargin
Afrika	85	0,0481
Asia	363	0,1081
Australia og New Zealand	132	0,1043
Baltikum: Estland, Latvia og Litauen	456	0,1071
Europa (rest)¹⁴	1086	0,1007
Mellom-Amerika	26	0,1139
Non-cooperative financial centers:	388	0,1068
Nord Amerika: USA og Canada	536	0,1107
Norden: Sverige, Danmark, Finland, Færøyene og Island	1457	0,0914
Oseania (rest)¹⁵	0	-
Skatteparadis	147	0,0981
Sør-Europa: Spania, Italia, Frankrike og Portugal	388	0,1041
Hele utvalget	2367	0,0946

Profittmarginene i tabell 15 viser ikke noe tydelig mønster på at selskaper med datterselskaper i typiske lavskatt-områder rapporterer om lavere lønnsomhet i Norge. For eksempel ser vi at Norden, som har forholdsvis høy bedriftsbeskatning, har den nest laveste gjennomsnittlige profitabilitet av regionene i utvalget.

¹⁴ Europa: Land i Europa med unntak av land i Norden, Baltikum og Sør-Europa

¹⁵ Oseania: Land i Oseania med unntak av Australia og New Zealand, og land som klassifiseres som Skatteparadis. I vårt utvalg er det ingen norske selskaper med datterselskaper i denne «restgruppen».

Regresjonsligningen vi bruker er tilsvarende som for land, men landdummyene er nå byttet ut med regiondummyer. Resultatene er gitt i tabell 16.

Tabell 16 – Analyse av overskuddsflytting basert på geografisk plassering av datterselskap – regioner (1999 – 2006)

	POLS	FE		POLS	FE
Afrika	-0.1697* (0.076)	-0.0787 (0.051)	Nord-Amerika	0.0176 (0.025)	-0.0075 (0.027)
intAfrika	0.1556 (0.095)	-0.0359 (0.087)	intNord-Amerka	0.0152 (0.031)	0.0287 (0.038)
Asia	0.0276 (0.035)	-0.0268 (0.039)	Norden	0.0008 (0.010)	-0.0178 (0.013)
intAsia	-0.0357 (0.043)	-0.0148 (0.041)	intNorden	0.0088 (0.018)	0.0493* (0.025)
Australia og New Zealand	0.0315 (0.063)	-0.0026 (0.037)	Oseania	.	.
intAustraliaNewZealand	-0.0358 (0.066)	-0.1349* (0.054)	intOseania	.	.
Baltikum	0.0181 (0.020)	-0.0044 (0.014)	Skatteparadis	0.0020 (0.062)	0.0060 (0.079)
intBaltikum	-0.0387 (0.026)	-0.0392 (0.046)	intSkatteparadis	0.0178 (0.073)	0.0003 (0.080)
Europa	0.0280* (0.017)	0.0171 (0.024)	Sør-Amerika	-0.0305 (0.056)	-0.0283 (0.063)
intEuropa	-0.0248 (0.023)	-0.0627* (0.025)	intSør-Amerika	0.0194 (0.069)	0.0325 (0.070)
Mellom-Amerika	0.0088 (0.056)	0.0859 (0.067)	Sør-Europa	-0.0256 (0.031)	-0.0142 (0.043)
intMellom-Amerika	.	.	intSør-Europa	0.0563 (0.040)	0.0969 (0.064)
Non cooperative	-0.0146 (0.027)	-0.0157 (0.036)	Konstant	0.1913*** (0.040)	0.1579*** (0.002)
intNon cooperative	0.0181 (0.039)	0.0294 (0.047)	Årsdummyer	Ja	Ja
			Bransjedummyer	Ja	Ja
			Justert R^2	0.203	0.027
			Observasjoner	450154	450154

I parentes: robuste SE, justert for klustereffekter innen hvert enkelt selskap i POLS. Alle kontrollvariabler er inkludert, selv om de ikke er rapportert. Alle tall oppgitt i 1998-kroner. Vi bruker KPI-justering fra SSB.

*p < 0.10; **p < 0.05; ***p < 0.001

Fra tabell 16 ser vi at det er få signifikante resultater. Dette kan skyldes at kategoriene består av land med svært ulike insentiver for overskuddsflytting. Fortegnene på koeffisientene til interaksjonsleddet til Baltikum og Sør-Europa stemmer med det man ville forvente dersom det foregår overskuddsflytting, men er ikke signifikante. Interaksjonsleddet mellom interne transaksjoner og «Resten av Europa» er signifikant negativt i regresjonen korrigert for faste effekter. Regionen er imidlertid basert på en så heterogen gruppe at det er vanskelig å si hva man hadde forventet på forhånd. Det samme gjelder den negative koeffisienten for Afrika både med OLS og korrigert for faste effekter. Interaksjonsleddet for Australia og New Zealand er negativ i modellen der vi korrigerer for faste effekter. Dette er tilsvarende som i regresjonen med land overraskende ettersom Australia har hatt en høyere skatterate enn Norge i perioden.

For kategorien «skatteparadiser» og «Non-cooperative financial centers», det vil si land som ikke har gått med på OECDs standarder for åpenhet og informasjonsutveksling, finner vi ingen signifikante resultater. Dette er noe overraskende ettersom det er selskaper med datterselskaper i disse landene som har mest å tjene ved å bedrive internprismanipulasjon. Det kan være mange årsaker til disse resultatene. Eksempelet med «The Double Irish» viste at en del selskaper benytter andre europeiske land som «mellomstasjoner» før overskuddet ender i de «klassiske» skatteparadisene. Hvis dette er tilfellet, vil vi ikke ha mulighet til observere at disse selskapene har datterselskap i kategorien «Skatteparadis» med utgangspunkt i vårt datagrunnlag. Som vi diskuterte i delkapittel 6.1, kan det også forekomme underrapportering av datterselskap i disse landene.

Immaterielle interne transaksjoner

På samme måte som tidligere i oppgaven bytter vi ut dummyen for interne transaksjoner med en dummy som kun inkluderer selskaper med store volumer av interne immaterielle transaksjoner. Vi finner nå flere signifikante resultater enn i tabell 16. Dette er konsistent med at selskapene med høyt volum av interne immaterielle transaksjoner har størst insentiv til overskuddsflytting.

Med denne spesifikasjonen finner vi at interaksjonsleddet for Sør-Europa er signifikant positivt med faste effekter og OLS. Dette innebærer at det å ha eller opprette et datterselskap i Sør-Europa og ha interne transaksjoner er forbundet med en positiv lønnsomhetseffekt på morselskapet i Norge. Regionen Sør-Europa består av landene Italia, Frankrike, Spania og Portugal. I regresjonen hvor vi så på landene hver for seg, fikk vi ikke signifikante resultater for alle disse landene. At vi får et signifikant resultat ved å gruppere de til en region tyder på at vi hadde for få observasjoner til at landene ga utslag hver for seg. De søreuropeiske

landene har hatt høyere skatterater enn Norge i hele perioden, og den positive koeffisienten tyder derfor på at det flyttes overskudd til Norge fra de søreuropeiske landene. Ettersom dummyen for Sør-Europa alene ikke er signifikant kan det virke som all overskuddsflytting foregår gjennom manipulering av internpriser.

Videre finner vi en negativ koeffisient for interaksjonsdummyen til Baltikum. Antall datterselskaper i disse landene har mer enn tredoblet seg i perioden, og landene ble medlem i EU i 2004. De tre baltiske landene har alle en betydelig lavere bedriftsbeskatning enn Norge, og den negative interaksjonskoeffisienten gir en indikasjon på at norske selskaper som oppretter datterselskaper i Baltikum med interne transaksjoner bruker manipulering av internpriser til å flytte overskudd ut av Norge.

10.3 Endogenitetsproblemer

I dette delkapittelet vil vi diskutere hvorvidt det finnes andre faktorer enn internprismanipulasjon som kan forklare resultatene vi finner i regresjonene med land og regioner.

Ved beregning av profittmargin i Norge benytter vi selskapsregnskapet i Norge, og ikke konsernregnskapet som presenterer konsernets overordnede lønnsomhet. I utgangspunktet ville man sett for seg at selskapsregnskapet i Norge var frikoblet selskapsregnskapet til det utenlandske datterselskapet. Med denne tankegangen vil ikke lønnsomheten til datterselskap i utlandet påvirke lønnsomheten i Norge (vår avhengige variabel), såfremt det ikke foregår overskuddsflytting mellom de to selskapene. Imidlertid finnes det tilfeller der disse størrelsene kan påvirke hverandre og som ikke skyldes internprismanipulasjon. Gjennom for eksempel aksjeutbytte i datterselskap, oppjustering eller nedskrivning av aksjer i datterselskap eller konsernbidrag mellom mor- og datterselskap kan selskapsregnskapene til mor og datter være sammenvevd. Dersom det er slik at noen land er forbundet med mer/mindre produktive lønnsomhetsmuligheter enn andre, kan det være dette vi fanger opp effekten av dette og ikke effekten av internprismanipulasjon. Det er derimot vanskelig å forstå hvorfor selskaper ville valgt å investere i land som gjør dem *mindre* lønnsomme, og dette gjør derfor de negative koeffisientverdiene vi finner på lavskattland enda mer suspekterte.

Tilsvarende kan man tenke seg at det kan forekomme skalafordeler som følge av at et selskap utvider markedet sitt internasjonalt. Caves referert i Harris et al. predikerer at det å ha datterselskap i land med store markeder i seg selv vil gi høyere avkastning på immaterielle eiendeler (Caves, ref. i Harris et al., 1993). Eksempler på slike eiendeler kan

være FoU, markedsføringsekspertise og gode lederskapskvaliteter. Tanken er at disse eiendelene deler noen likhetstrekk med offentlige goder, og at et normalt marked for slike goder ikke nødvendigvis eksisterer. På grunn av de offentlig gode-kvalitetene ved disse eiendelene vil det være optimalt å spre de ut over en størst mulig skala. For å realisere merverdien av disse godene i utlandet er selskapet avhengig av å internalisere markedet for dem. Dermed kan det å opprette et datterselskap i utlandet gi en positiv lønnsomhetseffekt i seg selv – særlig hvis det er i stort marked, som for eksempel Kina. Dette kan innebære at effekten vi fanger opp i de positive koeffisientene foran høyskattland delvis forklares av skalafordeler, og ikke en isolert effekt av overskuddsflytting til Norge. Dette svekker i så fall resultatene som peker på overskuddsflytting til Norge, men gjør de negative koeffisientverdiene enda mer suspekte.

10.4 Robushetsanalyser

Land

For å teste hvorvidt resultatene våre er robuste vil vi på samme måte som tidligere i oppgaven bytte ut avhengig variabel for å kontrollere om sammenhengene vi finner er sensitive for valg av profitabilitetsmål.

Med skattbar inntekt over total kapital som lønnsomhetsmål, er det fortsatt et klart flertall av observasjonene som står med forventet fortegn. Hovedsakelig finner koeffisienter for interaksjonsleddet fortegn konsistente med en hypotese om overskuddsflytting. Interaksjonsdummyen til Canada, Japan og Italia er fortsatt signifikant positive. Interaksjonsdummyene til Sveits, Irland og Singapore er fortsatt signifikant negative. De signifikant negative resultatene for Storbritannia og Estland forsvinner med justert skattbar inntekt over total kapital som venstresidevariabel.

Med skattbar inntekt over egen kapital som lønnsomhetsmål finner vi mye av de samme resultatene som over. Interaksjonsdummyen for Canada, Irland, Singapore og Sveits er fortsatt signifikante. Derimot mister vi de signifikante interaksjonsdummyene for Storbritannia, Italia og Japan lenger signifikant med denne venstresidevariabelen.

Regioner

Vi gjennomfører tilsvarende robusthetsanalyser for resultatene med regioner. Vi finner kvalitativt de samme resultatene med de alternative lønnsomhetsmålene som avhengig variabel.

For regresjonen der vi inkluderte en dummy for store volum interne immaterielle transaksjoner, finner vi ikke lenger signifikante resultater for regionene Baltikum og Sør-Europa med de alternative profitabilitetsmålene. Vi kan derfor ikke være sikre på at det er en negativ eller positiv lønnsomhetseffekt forbundet med å opprette datterselskaper og ha interne immaterielle transaksjoner i disse regionene.

10.5 Oppsummering

Vi har i dette kapitlet benyttet oss av informasjon om datterselskapers geografiske plassering og størrelsen på de selskapsinterne transaksjonene til selskapet, for å avgjøre om et selskap har insentiv til overskuddsflytting.

Vi gjorde først en analyse der vi tok for oss de 30 landene der norske flernasjonale selskaper har flest datterselskaper. Vi fant at det er en robust negativ lønnsomhetseffekt forbundet med å skifte status til å ha et datterselskap med interne transaksjoner i Irland, Sveits og Singapore. Disse resultatene er i tråd med teorien om overskuddsflytting ettersom dette er land som alle har hatt lavere bedriftsbeskatning enn Norge i perioden. Motsatt finner vi en robust positiv lønnsomhetseffekt for Canada. Canada har hatt en høyere bedriftsbeskatning enn Norge i perioden og resultatet er derfor også konsistent med teorien om overskuddsflytting. Resultatene er imidlertid basert på få observasjoner, og resultatene må i beste fall kun betegnes som en indikasjon på at det forekommer overskuddsflytting fra Norge til disse landene.

I regresjonene hvor vi kategoriserte verdens land i regioner fant vi ingen signifikante, robuste resultater. Dette skyldes trolig at regionene er svært heterogene og derfor består av selskaper som både har insentiv til overskuddsflytting inn og ut av Norge.

11. Avslutning

«It seems to us that you are exporting your profits to minimise your tax.»

- Komiteleder og parlamentsmedlem Margaret Hodge til finansdirektøren i Starbucks (BBC, 2012)

Slik oppsummerte komiteleder Margaret Hodge den parlamentariske høringen med Starbucks. Hodge går langt i å antyde at selskapene som var innkalt til høringen - Starbucks, Google og Amazon - drev med utstrakt overskuddsflytting ut av Storbritannia. Ved å bevisst feilprise varer og tjenester som selges innenfor samme konsern kan flernasjonale selskaper «flytte» overskudd til lavskattland for å redusere skattekostnaden. Flernasjonale selskaper er lovpålagt å prise salg av varer og tjenester mellom nærstående selskaper til markedspris. En slik pris er imidlertid ikke alltid lett tilgjengelig, og det er derfor vanskelig for britiske skattemyndigheter å bevise at det selskapene gjør er ulovlig. Vi vet at det forekommer internprismanipulasjon også blant norske flernasjonale foretak. Innledningsvis refererte vi blant annet til at Skatteetaten hadde funnet «triksing» med priser og fakturaer mellom nærstående selskap for 6,6 milliarder kroner fordelt på omkring 50 saker i 2008 (BT, 2009). Spørsmålet er hvorvidt selskapene som avsløres representerer majoriteten av de som bedriver internprismanipulasjon i Norge eller om det kun er snakk om toppen av isfjellet.

Dette spørsmålet lå til grunn for SNF-rapporten til Balsvik, Jensen, Møen og Tropina om overskuddsflytting blant norske flernasjonale foretak fra 2009. De fant blant annet en negativ lønnsomhetseffekt forbundet med å bli flernasjonal på 1,14 prosentpoeng for norskeide flernasjonale og 1,70 prosentpoeng for utenlandske flernasjonale. Dette tolket de som en indikasjon på overskuddsflytting. Tanken er at flernasjonale foretak har mulighet til å bedrive overskuddsflytting mellom ulike land, mens nasjonale foretak ikke har denne muligheten. I denne oppgaven har vi tatt utgangspunkt i resultatet til Balsvik et al. (2009) og undersøkt nærmere hvorvidt det er sannsynlig at det estimerte fallet i profittmarginen skyldes internprismanipulasjon.

Det som skiller vår oppgave fra tidligere forskning på norske data er at vi i større grad utnyttet informasjon fra Utenlandsoppgaven. Dette har gjort at vi har vært nødt til å fokusere på de norskeide flernasjonale selskapene ettersom vi har informasjon om selskapsinterne transaksjoner for svært få utenlandskeide foretak i Norge selv om resultatene til Balsvik et

al. tydet på at det var de utenlandskeide foretakene som var de mest aggressive profittskifterne.

Vi har tatt utgangspunkt i størrelsen på de selskapsinterne transaksjonene for å avgjøre hvorvidt selskaper har mulighet til å bedrive overskuddsflytting via internprismanipulasjon. Vi antar at insentivet for overskuddsflytting øker dersom selskapet har store volum av interne immaterielle transaksjoner. Dette fordi selskapene vil vinne mer på å feilprise transaksjonene og oppdagelsesrisikoen reduseres. Videre forventer vi at datterselskapenes lokalisering avgjør om et selskap har insentiv til overskuddsflytting *inn* eller *ut* av Norge. Vi inkluderte derfor informasjon om selskapenes datterselskap i analysen. Hypotesen som ligger til grunn i oppgaven er altså: Selskaper med store volum av interne immaterielle transaksjoner, og med datterselskaper i land med lavere skatterate enn Norge, har i snitt lavere profitabilitet i Norge.

For å danne oss et bedre bilde av de norskeide flernasjonale selskapene, utførte vi en deskriptiv analyse. Vi fant at bare én tredjedel av selskapene har interne transaksjoner. Dette innebærer at kun en minoritet av norske flernasjonale selskapene har mulighet til å bedrive internprismanipulasjon. Videre fant vi at selskapene som har datterselskap i skatteparadis har betydelig høyere antall datterselskaper enn snittet. Dette kan tyde på at det er de store selskapene som oppretter datterselskap i skatteparadis og som er mest aggressive i skatteplanleggingen.

Som Balsvik et al. (2009), fant vi en negativ lønnsomhetseffekt på 1,24 prosentpoeng forbundet med å opprette et datterselskap i utlandet for norskeide selskaper. For å undersøke om dette fallet skyldtes internprismanipulasjon, undersøkte vi om mønsteret var særlig gjeldene for selskaper med interne transaksjoner. Vi inkluderte derfor en dummy for interne transaksjoner i modellen, men fant ingen signifikante resultater. Funnene våre underbygger derfor i liten grad hypotesen om at reduksjonen i profittmargin forbundet med å bli flernasjonal drives av selskaper med interne transaksjoner.

Dette resultatet betyr ikke at ingen norske flernasjonale selskaper bedriver overskuddsflytting gjennom internprismanipulasjon. Det kan for eksempel tenkes at denne gruppen med selskaper både flytter overskudd inn og ut av Norge, og at nettoeffekten derfor er lik null. Med dette resonnementet som utgangspunkt, utvidet vi en modell fra Tropina (2010). Vi tok utgangspunkt i et utvalg bestående av selskaper med ett datterselskap innenfor OECD-området. Vi fant en signifikant negativ lønnsomhetseffekt forbundet med å etablere et datterselskap i et lavskattland og ha interne transaksjoner, og en tilsvarende positiv

lønnsomhetseffekt forbundet med å etablere et datterselskap i et høyskattland og ha interne transaksjoner. Dette resultatet er i tråd med en hypotese om skattemotivert internprismanipulasjon blant flernasjonale norske selskaper.

Dersom et flernasjonalt selskap i Norge overfører profitt til et utenlandsk datterselskap vil man forvente at profitten i det norske selskapet og det utenlandske datterselskapet er negativt korrelert. Dette testet vi i en modell basert på Jacob (1996) hvor profitt differanse mellom mor- og datterselskap var avhengig variabel. Denne analysen ga imidlertid ingen signifikante robuste resultater og vi kan ikke trekke noen konklusjoner på om det foregår internprismanipulasjon basert på resultatene i denne analysen.

Til slutt benyttet vi informasjon om datterselskapenes geografiske plassering for å avgjøre selskapenes insentiv for overskuddsflytting. Vi så først på de 30 landene der Norge har flest datterselskaper og kategoriserte deretter verdens land i regioner. I regresjonene med land fant vi at det er en negativ signifikant profitabilitetseffekt forbundet med å skifte status til å ha datterselskaper med interne transaksjoner i Irland, Singapore og Sveits. Funnene er konsistente med teorien om overskuddsflytting ettersom disse landene har lavere skatterate enn Norge i perioden. Vi finner en positiv lønnsomhetseffekt forbundet med å skifte status til å ha datterselskaper med interne transaksjoner i Canada. Canada har hatt høyere bedriftsbeskatning enn Norge i perioden og resultatet tyder på at selskaper med datterselskaper i Canada med interne transaksjoner flytter overskudd til Norge.

Samlet gir resultatene våre indikasjoner på at det forekommer internprismanipulasjon blant norske flernasjonale selskaper. Resultatene er noe sprikende, og delvis basert på svært få observasjoner. Det er behov for ytterligere forskning og bedre datagrunnlag for å kunne fastslå omfanget av denne praksisen med sikkerhet.

11.1 Fremtidig forskning

For fremtidig forskning vil det være en stor fordel om datagrunnlaget bedres. Det er flere mangler i datagrunnlaget vi har fått utdelt, som kan være deler av forklaringen på hvorfor resultatene vi finner er noe sprikende. Blant annet har vi ikke hatt muligheten til å identifisere datterselskap i Norge av norskeide flernasjonale selskaper. Dette innebærer at disse selskapene blir feilaktig klassifisert som nasjonale. For fremtidig forskning vil det være ønskelig å benytte Aksjonærregisteret til å identifisere disse selskapene. Videre har vi kun hatt informasjon om de selskapene som har levert Utenlandsoppgaven elektronisk. Er det mange som har levert Utenlandsoppgaven manuelt kan vi feilaktig ha klassifisert

flernasjonale selskaper som nasjonale. Dette kan være en betydelig feilkilde dersom de flernasjonale selskapene som bedriver overskuddsflytting er overrepresentert blant selskapene som leverer Utenlandsoppgaven manuelt. Det vil derfor være nyttig å vite hvor mange selskaper dette dreier seg om.

Etter 2006, da Utenlandsoppgaven opphørte, finnes det ikke lenger presis informasjon om selskapsinterne transaksjoner. Dette gjør at man ikke kan foreta lignende studier som vi har utført på nyere data og med lengre tidsserier. I USA finnes det tolldata som gjør at man kan sammenligne prisen på varer som blir eksportert til uavhengige og nærstående selskaper. Tilgang på slik informasjon i Norge ville muliggjort studier med direkte prissammenligninger.

Vi usikre på om kontrollgruppen, bestående av alle nasjonale selskaper, er et godt sammenligningsgrunnlag for flernasjonale selskaper. Vi har forsøkt å teste dette ved å kjøre robusthetstester der vi kun inkluderer selskaper som på et senere tidspunkt blir flernasjonale i kontrollgruppen. Et mulig forbedringspotensial på dette området er å foreta en matching mellom nasjonale og flernasjonale selskaper slik at man får mer sammenlignbar kontroll- og behandlingsgruppe.

Vår oppgave har undersøkt om selskaper med insentiv for overskuddsflytting har en annen lønnsomhet enn de uten. For fremtidig forskning kan det være et poeng å i større grad kontrollere for om insentivet for overskuddsflytting først inntreffer ved store skattedifferanser.

Figuroversikt

Figur 1 – Endringer i koeffisientverdier over tid for FMNC og DMNC ved bruk av OLS (1993-2006).....	39
Figur 2 – Utvikling i antall norskeide flernasjonale foretak og deres totale antall datterselskap (1999–2006).....	44
Figur 3 - Utvikling i gjennomsnittlig antall datterselskaper (1999-2006)	45
Figur 4 – Prosentvis bransjefordeling for flernasjonale og nasjonale norske selskaper (1999-2006).....	45
Figur 5 - Antall norske flernasjonale foretak med datterselskap i ulike regioner (1999-2006)	46
Figur 6 - Utvikling i antall norske flernasjonale foretak med datterselskap i skatteparadis (1999-2006).....	47
Figur 7 - Prosentvis bransjefordeling for norske flernasjonale, norske flernasjonale med datterselskap i skatteparadis og norske flernasjonale med datterselskaper i land uten informasjonsutvekslingsavtaler (1999-2006)	48
Figur 8 – Utvikling i det samlede volumet av interne transaksjoner (tall oppgitt i hele 1000 NOK) (KPI-justert baseår i 1998) (1999-2006).....	50
Figur 9 - Utvikling i interne transaksjoner og interne immaterielle transaksjoner som en andel av omsetning (1999-2006).....	51
Figur 10 – Prosentvis bransjefordeling for selskaper med og uten interne transaksjoner (1999-2006).....	53

Tabelloversikt

Tabell 1 - Ønsket rensing (1993-2006).....	27
Tabell 2 – Uønsket rensing (1993-2006)	28
Tabell 3 – Gjennomsnittstabell (1993-2006)	31
Tabell 4 - Overgangsmatrise (1993-2006)	35
Tabell 5 – Analyse av overskuddsflytting basert på profittdifferanse mellom nasjonale og flernasjonale foretak i Norge (1993–2006)	37
Tabell 6 - Analyse av overskuddsflytting basert på profittdifferanse mellom nasjonale og flernasjonale foretak i Norge for tre ulike utvalg	40
Tabell 7 – Sammenligning av gjennomsnittlig profittmargin for selskaper med og uten interne transaksjoner (1999-2006)	51
Tabell 8 – Gjennomsnittstabell (1999-2006)	52
Tabell 9 – Analyse av overskuddsflytting basert på profittdifferanse mellom selskaper med og uten interne transaksjoner (1999-2006)	55
Tabell 10 – Analyse av overskuddsflytting basert på profittdifferanse mellom selskaper med og uten datterselskap i lavskattland (1999 – 2006)	60
Tabell 11 - Forventet koeffisient ved tre ulike scenarier.....	64
Tabell 12 – Analyse av overskuddsflytting basert på profittdifferanse mellom mor- og datterselskap (1999-2006)	65
Tabell 13 - Oversikt over land der norske flernasjonale foretak har flest datterselskap (1999 - 2006).....	70
Tabell 14 – Analyse av overskuddsflytting basert på geografisk plassering av datterselskap – land (1998-2006)	71
Tabell 15 – Sammenligning av gjennomsnittlig profittmargin for selskaper med datterselskap i ulike regioner (1999 - 2006).....	79
Tabell 16 – Analyse av overskuddsflytting basert på geografisk plassering av datterselskap – regioner (1999 – 2006).....	80

Litteraturliste

- Balsvik, R., Jensen, S., Møen, J., & Tropina, J. (2009). SNF Rapport nr. 11/09, Kunnskapsstatus for hva økonomisk forskning har avdekket om flernasjonale selskapers internprising i Norge. *SNF prosjekt*, nr. 1374.
- BBC. (2012, 12. november). Starbucks, Google and Amazon grilled over tax avoidance. *BBC*. Hentet fra <http://www.bbc.co.uk/news/business-20288077>
- Bergens Tidende. (2009, 4. mars). Avslørte pristriksing for flere milliardar. *Bergens Tidende*, s. A010, seksjon: økonomi.
- Bergin, T. (2012a, 12. oktober). UK lawmakers slam Starbucks, Amazon and Google on Tax. *Reuters*. Hentet fra <http://www.reuters.com/article/2012/11/12/us-britain-tax-idUSBRE8AB0B520121112>
- Bergin, T. (2012b, 15. oktober). Special report: How Starbucks avoid taxes. *Reuters*. Hentet fra <http://www.reuters.com/article/2012/10/15/us-britain-starbucks-tax-idUSBRE89E0EX20121015>
- Bernard, A. B., Jensen, J. B., og Schott, P. K. (2006). Transfer Pricing by U.S.-Based Multinational Firms. *NBER Working Paper*, No. 12493.
- Devereux, M. P. (2006). The impact of Taxation on the location of capital, firms and profit: a survey of empirical evidence. *Oxford University Center for Business Taxation Working Paper Series*, WP 07/02.
- Dischinger, M. (2007). Profit Shifting by Multinationals: Indirect Evidence from European Micro Data. *Munich Discussion Paper*, 2007 (30).
- Dischinger, M., & Riedel, N. (2009). There's No Place Like Home: The Profitability Gap between Headquarters and their Foreign Subsidiaries. *Munich Discussion Paper*, 2009 (13)
- Drucker, J. (2010, 21. oktober) Googles 2,4 % rate shows how 60 \$ billion lost to Tax Loopholes. *Bloomberg*. Hentet fra <http://www.bloomberg.com/news/2010-10-21/google-2-4-rate-shows-how-60-billion-u-s-revenue-lost-to-tax-loopholes.html>
- Dunning, J. H. (2000) The eclectic paradigm as an envelope foreconomic and business theories of MNE activity. *International Business Review* 9, 163–190.
- Giske, P. O., Lundstein, J. og Rimberg, S. (1996). *Manipulasjon av internpris: En empirisk undersøkelse av norske utenlandsdominerte selskaper innenvarehandelen* (Diplomoppgave). Oslo, Handelshøyskolen BI.
- Grubert, H. (1997). Another Look at the Low Taxable Income of Foreign-Controlled Companies in the United States. *Office of Tax Analysis Paper* 74.
- Grubert, H., Goodspeed, T., & Swenson, D. (1993). Explaining the low taxable income of foreign-controlled corporations in the United States. I A. Giovannini, R. G. Hubbard, 63& J. Slemrod (Red.), *Studies in International Taxation*, 237-270. Chicago: The University of Chicago Press

- Guster, F. M. og Åmot, D. (2000). *Income shifting by multinational Corporations: A Norwegian perspective* (Masteroppgave). Oslo, Handelshøyskolen BI
- Harris, D., Morck, R., Slemrod, J., & Yeung B. (1993). Income Shifting in U.S. Multinational Corporations. I A. Giovannini, R. G. Hubbard, 63& J. Slemrod (Red.), *Studies in International Taxation*, 277-307. Chicago: The University of Chicago Press.
- Houlder, B., Pickard, J. & Stacey, K. (2012, 7. desember) Tory MPs fear Starbucks tax 'precedent'. *Financial Times*. Hentet fra <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/a9f3baf0-408d-11e2-8f90-00144feabdc0.html#axzz2Ej53uR9d>
- Huizinga, H., & Laeven, L. (2005). International Profit Shifting within European Internationals. *CEPR Discussion Papers*, No. 6048.
- Jacob, J. (1996). Taxes and Transfer Pricing: Income Shifting and the Volume of Intrafirm Transfers. *Journal of Accounting Research Vol. 34 No. 2 Autumn 1996*.
- Klassen, K., Lang, M., & Wolfson, M. (1993). Geographic Income Shifting by Multinational Corporations in Response to Tax Rate Changes. *Journal of Accounting Research Vol. 31 Supplement 1993*.
- Kleinbard, E. D. (2011). Stateless income. *Florida Tax Review Vol. 11 No. 9*
- KPMG. (2009). KPMG's Corporate and Indirect Tax Rate Survey 2009. *KPMG International* Hentet fra <http://www.kpmg.com/cn/en/issuesandinsights/articlespublications/pages/corporate-indirect-tax-survey-o-200910.aspx>
- Langli, J. C., & Saudagaran, S. M. (2004). Taxable Income Differences Between Foreign and Domestic Controlled Corporations in Norway. *European Accounting Review, Vol. 13, No. 4, 713-741*.
- Macfarlane, P. (2009, 6. april). The Complete Tax Haven Blacklist. *Q Wealth Report*. Hentet fra <http://www.qwealthreport.com/blog/the-complete-oecd-tax-haven-blacklist/>
- Mjelde, M. og Minsås, H. O. (2005). *Internasjonal internpris sin betydning for overføring av overskudd i multinasjonale selskap* (Siviløkonomutredning). Bergen, NHH.
- Møller, R. og Nordal, E. A. *FoU og overskuddsflytting i Norge* (Masteroppgave). Bergen, NHH.
- OECD. (2012). Corporate and capital income taxes. *OECD Tax Database*. Hentet fra http://www.oecd.org/tax/taxpolicysanalysis/oecdtaxdatabase.htm#C_CorporateCapital
- Skattedirektoratet. (2012). Transfer Pricing Årsrapport for 2011. *Transfer Pricing-teamet Skattedirektoratet*. Hentet fra http://www.skatteetaten.no/upload/PDFer/TP_aarsrapport_2011_BM.pdf
- Skattedirektoratet. (2011). Transfer Pricing Årsrapport for 2010. *Transfer Pricing-teamet Skattedirektoratet*. Hentet fra http://www.skatteetaten.no/upload/PDFer/TP-teamets_aarsrapport_2010_offentlig_versjon.pdf

Tax Justice Network. (2011, 4. oktober). Mapping Financial Secrecy, United Kingdom. Hentet fra <http://www.secrecyjurisdictions.com/PDF/Unite dKingdom.pdf>

Tax Justice Network. (2009, 10. oktober). The Financial Secrecy Index and the OECD blacklist. Hentet fra <http://www.secrecyjurisdictions.com/Archive2009/FSI-2009/FSI%20-%20OECD%20blacklist.pdf>

Tax Justice Network Norge. (2011, 12. oktober). Guide til Hemmeligholdsindeksen 2011. Hentet fra <http://taxjustice.no/ressurser/guide-til-hemmeligholdsindeksen-2011>

Tropina, J. (2010). Tax income differences between multinational and domestic corporations in Norway: A panel data approach. *SNF project No. 1185 "Profit-shifting in Norway: A Theoretical and Empirical Analysis"*.

Verdensbanken. (2012). Doing Business, Economy rankings. *Verdensbankgruppen*. Hentet fra <http://www.doingbusiness.org/rankings>

Weichenrieder, A. (2009). Profit shifting in the EU: Evidence from Germany. *International Tax and Public Finance*. Vol. 16, 281-97.

Wooldridge, J. M. (2009). Advanced Panel Data Methods. I *Introductory Econometrics – A Modern Approach 4e*. (s. 481-505). South-Western Cengage Learning.

Appendiks

Stata do-filer

Vi har her lagt ved programmeringsarbeidet som danner grunnlag for oppgaven. Ettersom koden er omfattende har vi kun inkludert de mest sentrale delene. Steder merket «**eksempel**» er deler der vi har kortet ned koden til ett enkelt eksempel for å illustrere hva vi gjør, uten at det tar for mye plass.

Do-fil 1: Tilpassing av Utenlandsoppgaven

```
*Oppretter log-fil*
log using "C:\Users\student\Dropbox\Masteroppgave 2012\Stata\Oppgave\Log- file\FDI _datasett
_tilpasset.smcl", replace

*Tilpasser FDI 1990-2005*
use "C:\Users\student\Desktop\Orginal\FDI 1998-2010\utloppgaven_1990_2005_avid.dta", clear

*Fjerner unodvendige variabler*
keep frtk_id objektnr aar lang_fordring kort_fordring lang_gjeld kort_gjeld landkode eanddir eandind skattland
salginnt salgkost fouinnt fokost patinnt patkost leieinnt leiekost komminnt kommkost driftsinntekter
driftskostnader res_foer_skatt skatt overskudd egenkapital

*Endrer variabelnavn slik at de er kompatible med de øvrige datasettene for Utenlandsoppgaven*
rename egenkapital ekutland
rename skatt skattutland
rename overskudd overskutland
rename driftsinntekter driftsinntektutland
rename driftskostnader driftskostnadutland
rename res_foer_skatt resfsutland

*Endrer landkoder til format med to bokstaver*
merge m:m landkode using "C:\Users\student\Desktop\Oppgave\Landkode.dta"
drop _merge
drop landkode
order land, after(aar)

save "C:\Users\student\Desktop\Oppgave\FDI\utloppgaven_1990_2005_tilpasset.dta", replace
clear

*Tilpasser FDI 2006*
use "C:\Users\student\Desktop\Orginal\FDI 1998-2010\utloppgaven_2006_avid.dta", clear

*Fjerner unodvendige variabler*
keep frtk_id langford kortford langgjeld kortgjeld objektnr aar land eanddir eandind fouinnt fokost patinnt
patkost leieinnt leiekost komminnt kommkost salginnt salgkost drkostn bdrinnt resbetsk skatter oversk ek

*Endrer variabelnavn slik at de er kompatible med de øvrige datasettene for utenlandsoppgaven*
rename langford lang_fordring
rename langgjeld lang_gjeld
rename kortford kort_fordring
rename kortgjeld kort_gjeld
rename ek ekutland
rename skatter skattutland
rename oversk overskutland
rename bdrinnt driftsinntektutland
rename drkostn driftskostnadutland
rename resbetsk resfsutland
```

```
save "C:\Users\student\Desktop\Oppgave\FDI\utloppgaven_2006_tilpasset.dta", replace
clear

*Tilpasser FDI 2007*
use "C:\Users\student\Desktop\Original\FDI 1998-2010\invut_2007_avid.dta", clear

*Fjerner unodvendige variabler*
keep frtk_id lopernr rapporteringsaar landkode norsk_inv_eierandel uten_direkteeier_eierandel

*Endrer variabelnavn slik at de er kompatible med de øvrige datasettene for utenlandsoppgaven*
rename rapporteringsaar aar
rename landkode land
rename norsk_inv_eierandel eanddir
rename uten_direkteeier_eierandel eandind
rename lopernr objektnr
order frtk_id, first

*Gjør stringvariabler til numeriske*
gen eanddir_n = real(eanddir)
gen eandind_n = real(eandind)

drop eanddir eandind
rename eanddir_n eanddir
rename eandind_n eandind

save "C:\Users\student\Desktop\Oppgave\FDI\invut_2007_tilpasset.dta", replace
clear

*Tilpasser FDI 2008*
use "C:\Users\student\Desktop\Original\FDI 1998-2010\invut_2008_avid.dta", clear

*Fjerner unodvendige variabler*
keep frtk_id lopernr rapporteringsaar landkode norsk_inv_eierandel uten_direkteeier_eierandel

*Endrer variabelnavn slik at de er kompatible med de øvrige datasettene for utenlandsoppgaven*
rename rapporteringsaar aar
rename landkode land
rename norsk_inv_eierandel eanddir
rename uten_direkteeier_eierandel eandind
rename lopernr objektnr
order frtk_id, first

*Gjør stringvariabler til numeriske*
gen eanddir_n = real(eanddir)
gen eandind_n = real(eandind)
gen objektnr_n = real(objektnr)

drop eanddir eandind objektnr
rename eanddir_n eanddir
rename eandind_n eandind
rename objektnr_n objektnr

save "C:\Users\student\Desktop\Oppgave\FDI\invut_2008_tilpasset.dta", replace
clear

*Tilpasser FDI 2009*
use "C:\Users\student\Desktop\Original\FDI 1998-2010\invut_2009_avid.dta", clear

*Fjerner unodvendige variabler*
keep frtk_id lopernr rapporteringsaar landkode norsk_inv_eierandel uten_direkteeier_eierandel

*Endrer variabelnavn slik at de er kompatible med de øvrige datasettene for utenlandsoppgaven*
rename rapporteringsaar aar
```

```

rename landkode land
rename norsk_inv_eierandel eanddir
rename uten_direkteeier_eierandel eandind
rename lopernr objektnr

order frtk_id, first

*Gjør stringvariabler til numeriske*
gen eanddir_n = real(eanddir)
gen eandind_n = real(eandind)
gen objektnr_n = real(objektnr)

drop eanddir eandind objektnr
rename eanddir_n eanddir
rename eandind_n eandind
rename objektnr_n objektnr

save "C:\Users\student\Desktop\Oppgave\FDI\invut_2009_tilpasset.dta", replace
clear

*Tilpasser FDI 2010*
use "C:\Users\student\Desktop\Orginal\FDI 1998-2010\invut_2010_avid.dta", clear

*Fjerner unodvendige variabler*
keep frtk_id lopernr rapporteringsaar landkode norsk_inv_eierandel uten_direkteeier_eierandel

*Endrer variabelnavn slik at de er kompatible med de øvrige datasettene for utenlandsoppgaven*
rename rapporteringsaar aar
rename landkode land
rename norsk_inv_eierandel eanddir
rename uten_direkteeier_eierandel eandind
rename lopernr objektnr

order frtk_id, first

*Gjør stringvariabler til numeriske*
gen eanddir_n = real(eanddir)
gen eandind_n = real(eandind)

drop eanddir eandind
rename eanddir_n eanddir
rename eandind_n eandind

save "C:\Users\student\Desktop\Oppgave\FDI\invut_2010_tilpasset.dta", replace
clear
*log close*

```

Do-fil 2: Sammenslåing av datasett

```

clear

*TILPASSER FDI*
*Oppretter log-fil*
log using "C:\Users\student\Dropbox\Masteroppgave 2012\Stata\Oppgave\Log-file\Sammenslaaing av
datasett.smcl", replace

*Slår sammen alle datasett for utenlandsoppgaven*
use "C:\Users\student\Desktop\Oppgave\FDI\utloppgaven_1990_2005_tilpasset.dta", clear

append using "C:\Users\student\Desktop\Oppgave\FDI\utloppgaven_2006_tilpasset.dta"
append using "C:\Users\student\Desktop\Oppgave\FDI\invut_2007_tilpasset.dta"
append using "C:\Users\student\Desktop\Oppgave\FDI\invut_2008_tilpasset.dta"

```

```
append using "C:\Users\student\Desktop\Oppgave\FDI\invut_2009_tilpasset.dta"
append using "C:\Users\student\Desktop\Oppgave\FDI\invut_2010_tilpasset.dta"
```

```
*Fjerner selskaper med eierandeler under 50%*
drop if eanddir<=50 & eandind<=50
drop if eanddir<=50& eandind==.
drop if eanddir==.&eandind<=50
drop if missing(eanddir)& missing(eandind)
```

```
*Genererer variabler for regioner og de 30 landene hvor Norge har flest datterselskaper*
```

Eksempel:

```
gen Sverige=0
replace Sverige=1 if land=="SE"
```

```
gen Skatteparadis=0
replace Skatteparadis=1 if land=="CR" |land=="PH" |land=="MY" |land=="AD" |land=="AG" |land=="AN"
|land=="BS" |land=="BH" |land=="BZ" |land=="BM" |land=="VG" |land=="KY" |land=="CK" |land=="CY"
|land=="DM" |land=="GI" |land=="GG" |land=="GD" |land=="LR" |land=="LI" |land=="MT" |land=="MH"
|land=="MU" |land=="MC" |land=="NR" |land=="NU" |land=="PA" |land=="KN" |land=="LC" |land=="VC"
|land=="AS" |land=="SM" |land=="SC" |land=="TC" |land=="VI" |land=="VU" |land=="UY" |land=="JE"
```

```
*Fjerner observasjoner med landkode som ikke finnes (7 observasjoner)*
drop if land=="PR" |land=="SP" |land=="TA" |land=="." |land==" " |land=="-"
```

```
*Lager MNC-variabel*
gen MNC=1
```

```
*Lager dummy som teller antall datterselskap*
gen datterselskap=1
```

```
*Legger til skatterater for alle land i OECD*
merge m:m aar land using "C:\Users\student\Dropbox\Masteroppgave 2012\Stata\Skattesatser OECD 1992-
2010.dta"
drop if _merge==2
```

```
replace skattesats=skattesats/100
```

```
*Genererer lavskattdummy*
gen lavskattdummy=0
replace lavskattdummy=1 if skattesats<0.28
```

```
*Slår sammen observasjoner for datterselskap av samme selskap i et år til en observasjon*
collapse (sum) lavskattdummy datterselskap lang_fordring kort_fordring lang_gjeld kort_gjeld resfsutland
driftsinntektutland skattutland ekutland MNC Sverige Danmark GB USA Tyskland Nederland Singapore
Finland Polen Frankrike Kina Spania Russland Latvia Italia Belgia Brasil Canada Sveits Malaysia Estland
Litauen Irland Tsjekkia Sorkorea Portugal Osterrrike Australia Hongkong Japan Skatteparadis Transitland
Norden Soreuropa Baltikum AFR SORAM ASIA EUR OECD ikkeOECD MELLOMAM NORDAM
AustraliaNewZealand OSEA salginnt salgkost fouinnt fokost patinnt patkost leieinnt leiekost komminnt
kommkost, by(frtk_id aar)
```

```
*Påser at MNC-variabelen har verdien 1 eller 0*
replace MNC=1 if MNC>=1
```

```
*Genererer variabel som indikerer at vi har informasjon om videre selskapsstruktur til selskapet*
gen FDI=1
```

```
*Endrer dummyvariabelen for selskaper med flere datterselskap i samme land til 1*
```

Eksempel:

```
replace Sverige=1 if Sverige>=1
```

```
save "C:\Users\student\Desktop\Oppgave\FDI_samlet.dta", replace
clear
```

```

*TILPASSER SIFON*
*Sifon 1990-2005*
use "C:\Users\student\Desktop\Orginal\SIFON 1990-2007\sifon_1990_2004_avid.dta", clear

*Fjerner unodvendige variabler*
keep aar totutla stutla totutla2 stutla2 sifon_frtk_id
rename sifon_frtk_id frtk_id

save "C:\Users\student\Desktop\Oppgave\Sifon\sifon_1990_2004_tilpasset.dta", replace

*Sifon 2005-2007*
use "C:\Users\student\Desktop\Orginal\SIFON 1990-2007\sifon_2005_2007_avid.dta"

*Fjerner unodvendige variabler*
keep aar totutla stutla totutla2 stutla2 sifon_frtk_id
rename sifon_frtk_id frtk_id

save "C:\Users\student\Desktop\Oppgave\Sifon\sifon_2005_2007_tilpasset.dta", replace

*Slår sammen Sifonårgangene*
clear
use "C:\Users\student\Desktop\Oppgave\Sifon\sifon_1990_2004_tilpasset.dta", clear
append using "C:\Users\student\Desktop\Oppgave\Sifon\sifon_2005_2007_tilpasset.dta"

*Fjerner observasjoner som ikke har utenlandsk eierandel*
drop if missing(stutla)

*Genererer dummyvariabler for utenlandskeid selskap (en for 50% og en for 20 % eierskap)*
*FCC 20 %*
gen FCC20=0
replace FCC20=1 if stutla>20

*FCC 50%*
gen FCC=0
replace FCC=1 if stutla>50

*Fjerner duplikate oppføringer (totalt 16 selskaper)*
duplicates tag frtk_id aar, gen(dupl)
drop if dupl==1
drop dupl

save "C:\Users\student\Desktop\Oppgave\SIFON_samlet.dta", replace
clear

*TILPASSER REGNSKAP BRREG *
clear
use "C:\Users\student\Desktop\Orginal\Regnskap 1992-2009\rskap0411_sel_1992_avid.dta", clear

append using "C:\Users\student\Desktop\Orginal\Regnskap 1992-2009\rskap0411_sel_1993_avid.dta"
append using "C:\Users\student\Desktop\Orginal\Regnskap 1992-2009\rskap0411_sel_1994_avid.dta"
append using "C:\Users\student\Desktop\Orginal\Regnskap 1992-2009\rskap0411_sel_1995_avid.dta"
append using "C:\Users\student\Desktop\Orginal\Regnskap 1992-2009\rskap0411_sel_1996_avid.dta"
append using "C:\Users\student\Desktop\Orginal\Regnskap 1992-2009\rskap0411_sel_1997_avid.dta"
append using "C:\Users\student\Desktop\Orginal\Regnskap 1992-2009\rskap0411_sel_1998_avid.dta"
append using "C:\Users\student\Desktop\Orginal\Regnskap 1992-2009\rskap0411_sel_1999_avid.dta"
append using "C:\Users\student\Desktop\Orginal\Regnskap 1992-2009\rskap0411_sel_2000_avid.dta"
append using "C:\Users\student\Desktop\Orginal\Regnskap 1992-2009\rskap0411_sel_2001_avid.dta"
append using "C:\Users\student\Desktop\Orginal\Regnskap 1992-2009\rskap0411_sel_2002_avid.dta"
append using "C:\Users\student\Desktop\Orginal\Regnskap 1992-2009\rskap0411_sel_2003_avid.dta"
append using "C:\Users\student\Desktop\Orginal\Regnskap 1992-2009\rskap0411_sel_2004_avid.dta"
append using "C:\Users\student\Desktop\Orginal\Regnskap 1992-2009\rskap0411_sel_2005_avid.dta"
append using "C:\Users\student\Desktop\Orginal\Regnskap 1992-2009\rskap0411_sel_2006_avid.dta"
append using "C:\Users\student\Desktop\Orginal\Regnskap 1992-2009\rskap0411_sel_2007_avid.dta"
append using "C:\Users\student\Desktop\Orginal\Regnskap 1992-2009\rskap0411_sel_2008_avid.dta"
append using "C:\Users\student\Desktop\Orginal\Regnskap 1992-2009\rskap0411_sel_2009_avid.dta"

```

```
*Fjerner unodvendige variabler*
keep aar resfs totinn lonnsos avskr nedskr driftsrs betsk sumskatt aarsrs utsskf vardrmdl sumeiend ek utssk
rlgjeld kgjeld frtk_id aktivk eiend maskanl skiprigfl drlos ore rentekostkon rentekost fou
```

```
save "C:\Users\student\Desktop\Oppgave\regnskap_samlet.dta", replace
clear
```

```
*TILPASSER BRANSJE BRREG*
```

```
use "C:\Users\student\Desktop\Orginal\Regnskap 1992-2009\foretak_bransje_1993_avid.dta", clear
append using "C:\Users\student\Desktop\Orginal\Regnskap 1992-2009\foretak_bransje_1994_avid.dta"
append using "C:\Users\student\Desktop\Orginal\Regnskap 1992-2009\foretak_bransje_1995_avid.dta"
append using "C:\Users\student\Desktop\Orginal\Regnskap 1992-2009\foretak_bransje_1996_avid.dta"
append using "C:\Users\student\Desktop\Orginal\Regnskap 1992-2009\foretak_bransje_1997_avid.dta"
append using "C:\Users\student\Desktop\Orginal\Regnskap 1992-2009\foretak_bransje_1998_avid.dta"
append using "C:\Users\student\Desktop\Orginal\Regnskap 1992-2009\foretak_bransje_1999_avid.dta"
append using "C:\Users\student\Desktop\Orginal\Regnskap 1992-2009\foretak_bransje_2000_avid.dta"
append using "C:\Users\student\Desktop\Orginal\Regnskap 1992-2009\foretak_bransje_2001_avid.dta"
append using "C:\Users\student\Desktop\Orginal\Regnskap 1992-2009\foretak_bransje_2002_avid.dta"
append using "C:\Users\student\Desktop\Orginal\Regnskap 1992-2009\foretak_bransje_2003_avid.dta"
append using "C:\Users\student\Desktop\Orginal\Regnskap 1992-2009\foretak_bransje_2004_avid.dta"
append using "C:\Users\student\Desktop\Orginal\Regnskap 1992-2009\foretak_bransje_2005_avid.dta"
append using "C:\Users\student\Desktop\Orginal\Regnskap 1992-2009\foretak_bransje_2006_avid.dta"
append using "C:\Users\student\Desktop\Orginal\Regnskap 1992-2009\foretak_bransje_2007_avid.dta"
append using "C:\Users\student\Desktop\Orginal\Regnskap 1992-2009\foretak_bransje_2008_avid.dta"
append using "C:\Users\student\Desktop\Orginal\Regnskap 1992-2009\foretak_bransje_2009_avid.dta"
```

```
*Fjerner unodvendige variabler*
```

```
keep aar aktiv konkaar bransjek bransjegr frtk_id stiftaar selskat
```

```
save "C:\Users\student\Desktop\Oppgave\bransje_samlet.dta", replace
clear
```

```
***SLAAR SAMMEN ALLE DATASET***
```

```
*Tar utgangspunkt i FDI*
```

```
use "C:\Users\student\Desktop\Oppgave\FDI_samlet.dta", clear
```

```
*Kobler til Sifon*
```

```
merge m:m frtk_id aar using "C:\Users\student\Desktop\Oppgave\SIFON_samlet.dta"
drop _merge
```

```
*Kobler til regnskap*
```

```
merge m:m frtk_id aar using "C:\Users\student\Desktop\Oppgave\regnskap_samlet.dta"
```

```
*Fjerner observasjoner fra Sifon og FDI som ikke matches i Brreg, disse kan ikke brukes*
```

```
drop if _merge==1
```

```
drop _merge
```

```
*Kobler til Bransje*
```

```
merge m:m frtk_id aar using "C:\Users\student\Desktop\Oppgave\bransje_samlet.dta"
```

```
*Fjerner opbservasjoner som ikke ble matchet mellom Bransje og resten av datasettet*
```

```
drop if _merge==2
```

```
drop _merge
```

```
*Dropper observasjoner før 1993 og etter 2009*
```

```
drop if aar<1992
```

```
drop if aar>=2007
```

```
*Setter verdier lik "." til null i land- og regiondummyene*
```

```
Eksempel:
```

```
replace Sverige=0 if Sverige==.
```

```
replace Danmark=0 if Danmark==.
```

```
save "C:\Users\student\Desktop\Oppgave\samlet_datasett.dta", replace
```

```
compress
log close
```

Do-fil 3: Variabeldefinisjoner og rensing

```
*VARIABLEDEFINISJONER*
```

```
*Oppretter log-fil*
```

```
log using "C:\Users\student\Dropbox\Masteroppgave 2012\Stata\Oppgave\Log-file\Variabeldefinisjoner.smcl",
replace
```

```
use "C:\Users\student\Desktop\Oppgave\samlet_dasett.dta", clear
```

```
*KPI*
```

```
*Lager variabel for KPI, bruker gjennomsnittelig aarlig inflasjon fra SSB. 1998 er baseaar*
gen CPI=0
```

```
replace CPI=88.6 if aar==1992
replace CPI=90.6 if aar==1993
replace CPI=91.9 if aar==1994
replace CPI=94.2 if aar==1995
replace CPI=95.3 if aar==1996
replace CPI=97.8 if aar==1997
replace CPI=100.0 if aar==1998
replace CPI=102.3 if aar==1999
replace CPI=105.5 if aar==2000
replace CPI=108.7 if aar==2001
replace CPI=110.1 if aar==2002
replace CPI=112.8 if aar==2003
replace CPI=113.3 if aar==2004
replace CPI=115.1 if aar==2005
replace CPI=117.7 if aar==2006
replace CPI=CPI/100
```

```
*Konsumprisjusterer regnskapsvariabler*
```

```
replace totinn=totinn/CPI
replace lonnsos=lonnsos/CPI
replace driftsr=driftsr/CPI
replace avskr=avskr/CPI
replace resfs=resfs/CPI
replace sumskatt=sumskatt/CPI
replace aarsr=aarsr/CPI
replace utsskf=utsskf/CPI
replace vardrmdl=vardrmdl/CPI
replace sumeiend=sumeiend/CPI
replace ek=ek/CPI
replace utssk=utssk/CPI
replace rlgjeld=rlgjeld/CPI
replace salginnt=salginnt/CPI
replace salgkost=salgkost/CPI
replace fouinnt=fouinnt/CPI
replace fokost=fokost/CPI
replace patinnt=patinnt/CPI
replace patkost=patkost/CPI
replace leieinnt=leieinnt/CPI
replace leiekost=leiekost/CPI
replace komminnt=komminnt/CPI
replace kommkost=kommkost/CPI
replace resfsutland=resfsutland/CPI
replace skattutland=skattutland/CPI
replace kort_gjeld=kort_gjeld/CPI
replace kort_fordring=kort_fordring/CPI
replace lang_gjeld=lang_gjeld/CPI
replace lang_fordring=lang_fordring/CPI
```

```
replace ekutland=ekutland/CPI
```

```
*Lager numerisk variabel for foretaksid*
egen frtk_idpanel = group(frtk_id)
```

```
*Kategoriserer observasjoner etter eierskap og FDI*
*Skiller mellom nasjonale og flernasjonale selskaper (legger til de utenlandskeide flernasjonale i variabelen for flernasjonalitet)*
replace MNC=1 if FCC==1
replace MNC=0 if MNC==.
```

```
*Setter missing values til null i dummyvariablene for utenlandske selskaper*
*FCC 20 %*
replace FCC20=0 if missing(FCC20)
*FCC 50%*
replace FCC=0 if missing(FCC)
```

```
*Genererer dummy for norsk, multinasjonalt selskap*
gen DMNC=0
replace DMNC=1 if (FCC==0) & (MNC==1)
*Genererer dummy for norsk, nasjonalt selskap*
gen DNC=0
replace DNC=1 if (FCC==0) & (MNC==0)
```

```
*Genererer dummy for norsk selskap*
gen DCC=0
replace DCC=1 if FCC==0
```

```
*Genererer dummy for utenlandsk selskap der vi har informasjon om videre konsernstruktur*
gen FCCFDI=0
replace FCCFDI=1 if (FCC==1) & (FDI==1)
```

```
*genererer dummy for utenlandskeid, multinasjonalt selskap. Dette er tilsvarende som utenlandskeid per definisjon*
gen FMNC=0
replace FMNC=1 if (FCC==1) & (MNC==1)
```

```
*Skatt*
*Definierer effektiv skattesats - TR*
gen TR=sumskatt/resfs if resfs>0&resfs!=.
bysort aar: egen M_TR=median(TR)
```

```
*Bytter ut ekstreme skatteverdier*
replace TR=0.1 if TR<0.1&TR!=.
replace TR=0.6 if TR>0.6&TR!=.
replace TR=M_TR if resfs<0 | resfs==0
```

```
*Gjennomsnittlig effektiv skatterate i utlandet*
gen TR_utland=s kattutland/resfs utland if resfs utland>0&resfs utland!=.
replace TR_utland=0 if TR_utland<0&TR!=.
replace TR_utland=0.6 if TR_utland>0.6&TR!=.
```

```
*Profittmargin*
*Definerer panel og tidsvariabel*
tsset frtk_idpanel aar
```

```
*Genererer skattbar inntekt*
gen TI=resfs+(L.utssk-utssk+utsskf-L.utsskf)/TR
```

```
*Justerer for at selskaper blir opprettet midt i perioden*
replace TI=resfs if TI==.&stiftaar>1992&stiftaar<2007
```

```
*Fjerner aar 1992*
```

drop if aar<1993

Genererer variabel for profittmargin

gen profittmargin=TI/totinn

Genererer variabel for profittmargin som ikke er justert for utsatt skatt

gen profittmargin_Norge=resfs/totinn

Genererer profittmargin for datterselskapene i utlandet

gen profittmargin_utland=resfsutland/driftsinntektutland

Profittdifferanse

Genererer differanser i profittmarginer mellom Norge og datterselskap i utland

gen diffprofittmargin=profittmargin_Norge-profittmargin_utland

*Skattedifferanse

Genererer differanse i skattesats mellom Norge (nominell) og utenlandsk datterselskap (effektiv)

gen diff_skattesats=.28-TR_utland

Genererer differanse i skattesats mellom Norge (effektiv) og utenlandsk datterselskap (effektive)

gen diff_skattesats_eff=TR-TR_utland

Alternative profitabilitetsmaal

TI skalert med eiendeler og ek

gen TI_TA=TI/sumeiend

gen TI_EK=TI/ek

Genererer differanse i TI/EK mellom Norge og datterselskap i utlandet (Obs. Kan ikke justere for utsatt skatt)

gen TI_EK_utland=resfsutland/ekutland

gen TI_EK_Norge=resfs/ek

gen diff_TI_EK=TI_EK_Norge-TI_EK_utland

GENERERER KONTROLLVARIABLE

Genererer variabel for gjeldsgrad - langsiktig rentebaerende gjeld over total kapital

gen gjeldsgrad=rlgjeld/sumeiend

Genererer variabel varige driftsfordringer

gen varigdrift = eiend + maskanl

replace varigdrift=vardrmdl if aar>=1999

Genererer andel realkapital, bokført verdi maskiner, utstyr og bygninger over totale eiendeler

gen realkapitalandel= varigdrift/ sumeiend

Genererer aldersvariabler

gen alder = aar- stiftaar

Genererer aldersdummyer

gen alderdummy0_5=inrange(alder,0,5)

gen alderdummy6_10=inrange(alder,6,10)

gen alderdummy11_20=inrange(alder,11,20)

gen alderdummy21_99=inrange(alder,21,9999)

save "C:\Users\student\Desktop\Oppgave\Total.dta", replace

RENSER DATA

Onsket rensing

Beholder bare observasjoner fra selskaper med begrenset ansvar, 1 betegner selskaper med begrenset ansvar

keep if selskat==1

Dropper petroleumsbransjen

drop if bransjegr==2

Fjerner selskapsomhar gjennomsnittlig total kapital mindre enn 1 million (regnskapsvariabler oppgitt i 1000 kr)

bysort frtk_id: egen MTA=mean(sumeiend)

drop if MTA<=1000

drop MTA

Unsket rensing

Fjerner observasjoner der realkapitalandel er større enn 1 og mindre enn null

keep if realkapitalandel>=0 & realkapitalandel<=1

Fjerner selskapsobservasjoner med negativ driftsinntekt

bysort frtk_id: egen MSales=mean(totinn)

drop if MSales<=0

drop if totinn<0

drop MSales

Fjerner observasjoner der vi ikke har data til å kunne generere profittmargin

Drop if profittmargin==.

Fjerner foretak med justert profittmargin (TI) over 1 i absoluttverdi

drop if abs(profittmargin)>1

Ekskluderer observasjoner der absoluttavvik i justert profittmargin er større enn 0,5

gen profittmarginavvik=(TI-resfs)/totinn

drop if abs(profittmarginavvik)>0.5

drop profittmarginavvik

Ekskluderer foretak der forholdet mellom langsiktig rentebærende gjeld og total kapital er mindre enn 0 og større enn 3.

gen langsrbgjetotkap=rlgjeld/ sumeiend

drop if langsrbgjetotkap<0

drop if langsrbgjetotkap>3

drop langsrbgjetotkap

Dropper uteliggere for alternative profittmaal

centile TI_EK, centile(1 5 10 25 50 75 90 95 99)

centile TI_TA, centile(1 5 10 25 50 75 90 95 99)

drop if TI_EK>2.95 | TI_EK<-0.73

drop if TI_TA>0.44 | TI_TA<-0.18

GENERERER FLERE KONTROLLVARIABLER

Genererer aarsdummyer

tabulate aar, generate(aardummy)

rename aardummy1 aardummy1993

rename aardummy2 aardummy1994

rename aardummy3 aardummy1995

rename aardummy4 aardummy1996

rename aardummy5 aardummy1997

rename aardummy6 aardummy1998

rename aardummy7 aardummy1999

rename aardummy8 aardummy2000

rename aardummy9 aardummy2001

rename aardummy10 aardummy2002

rename aardummy11 aardummy2003

rename aardummy12 aardummy2004

rename aardummy13 aardummy2005

rename aardummy14 aardummy2006

Genererer tresiffer NACE

generate bransje3siffer = int(bransjek/100)

```

*Genererer tresiffer NACE-dummyer*
tabulate bransje3siffer, generate(_bransje)
drop bransje3siffer
rename _bransje1 _basebransje

*Fjerner observasjoner uten data om bransje*
drop if _bransje2==.

*Genererer mer generelle bransje-dummyer*
tabulate bransjegr, gen(_kortbransje)

*Definerer panel og tidsvariabel*
tsset frtk_idpanel aar

*INTERNE TRANSAKSJONER*
*Endrer de som har negative transaksjoner til positive*
replace fouinnt=fouinnt * -1 if fouinnt<0
replace fokost=fokost * -1 if fokost<0
replace salginnt=salginnt * -1 if salginnt<0
replace salgkost=salgkost * -1 if salgkost<0
replace patinnt=patinnt * -1 if patinnt<0
replace patkost=patkost * -1 if patkost<0
replace leieinnt=leieinnt * -1 if leieinnt<0
replace leiekost=leiekost * -1 if leiekost<0
replace komminnt=komminnt * -1 if komminnt<0
replace kommkost=kommkost * -1 if kommkost<0

*Genererer variabler for interne transaksjoner*
*Varesalg*
gen salgint=salginnt+salgkost
replace salgint=0 if salgint==.

*FoU*
gen fouint=fouinnt+fokost
replace fouint=0 if fouint==.

*Patenter*
gen patint=patinnt+patkost
replace patint=0 if patint==.

*Leie*
gen leieint=leieinnt+leiekost
replace leieint=0 if leieint==.

*Kommisjoner*
gen kommint=komminnt+kommkost
replace kommint=0 if kommint==.

*Genererer dummyvariabel for interne transaksjoner*
gen intdummy=0
replace intdummy=1 if salgint>0 | fouint>0 | patint>0 | leieint>0 | kommint>0

gen sumint=salgint+kommint+leieint+patint+fouint
gen intom=sumint/totinn
replace intom=0 if intom==.

xtile intdummy _xtile=intom if intom>0&intom!=", n(2)
gen intdummy2=0
replace intdummy2=1 if intdummy_xtile==2

*IMMATRERIELLE TRANSAKSJONER*
*Genererer dummyvariabel for interne immaterielle transaksjoner*
gen immatdummy=0

```

```

replace immatdummy=1 if fouint>0 |patint>0 |leieint>0 |kommint>0

gen sumimmat=kommint+leieint+patint+fouint
gen immatom=sumimmat/totinn
replace immatom=0 if immatom==.

xtile immatdummy_xtile=immatom if immatom>0&immatom!., n(2)
gen immatdummy2=0
replace immatdummy2=1 if immatdummy_xtile==2

*Genererer interaksjonsdummy mellom intertrans og skattediff*
gen diff_skattesats_intdummy=intdummy*diff_skattesats
gen diff_skattesats_immatdummy2=intdummy2*diff_skattesats

*VARIABLER FOR SELSKAPER SOM SKIFTER STATUS*
*Teller overganger fra FCC til DCC (=FMNC), og motsatt*
bysort ftrk_idpanel (aar): gen byte FCC_to_DCC=DCC==1 & FCC[_n-1]==1
bysort ftrk_idpanel (aar): gen byte DCC_to_FCC=FCC==1 & DCC[_n-1]==1

*Teller overganger fra MNC til DNC, og motsatt*
bysort ftrk_idpanel (aar): gen byte MNC_to_DNC=DNC==1 & MNC[_n-1]==1
bysort ftrk_idpanel (aar): gen byte DNC_to_MNC=MNC==1 & DNC[_n-1]==1

*Teller overganger fra FMNC til DMNC, og motsatt*
bysort ftrk_idpanel (aar): gen byte FMNC_to_DMNC=DMNC==1 & FMNC[_n-1]==1
bysort ftrk_idpanel (aar): gen byte DMNC_to_FMNC=FMNC==1 & DMNC[_n-1]==1

*Teller overganger fra DNC til FMNC, og motsatt*
bysort ftrk_idpanel (aar): gen byte DNC_to_FMNC=FMNC==1 & DNC[_n-1]==1
bysort ftrk_idpanel (aar): gen byte FMNC_to_DNC=DNC==1 & FMNC[_n-1]==1

*Teller overganger fra DNC til DMNC, og motsatt*
bysort ftrk_idpanel (aar): gen byte DNC_to_DMNC=DMNC==1 & DNC[_n-1]==1
bysort ftrk_idpanel (aar): gen byte DMNC_to_DNC=DNC==1 & DMNC[_n-1]==1

*Overgangstabell*
total FCC_to_DCC DCC_to_FCC MNC_to_DNC DNC_to_MNC FMNC_to_DMNC DMNC_to_FMNC
DNC_to_FMNC FMNC_to_DNC DNC_to_DMNC DMNC_to_DNC

*Teller antall selskaper som skifter flemasjonal status flere ganger*
bysort ftrk_idpanel (aar): gen byte MNC_zero_to_one_to_zero=MNC==0 & MNC[_n-1]==1 & (MNC[_n-2]==0 | MNC[_n-3]==0|MNC[_n-4]==0|MNC[_n-5]==0|MNC[_n-6]==0|MNC[_n-7]==0|MNC[_n-8]==0|MNC[_n-9]==0|MNC[_n-10]==0|MNC[_n-11]==0|MNC[_n-12]==0|MNC[_n-13]==0|MNC[_n-14]==0|MNC[_n-15]==0|MNC[_n-16]==0|MNC[_n-17]==0)
bysort ftrk_idpanel (aar): gen byte MNC_one_to_zero_to_one=MNC==1 & MNC[_n-1]==0 & (MNC[_n-2]==1 | MNC[_n-3]==1|MNC[_n-4]==1|MNC[_n-5]==1|MNC[_n-6]==1|MNC[_n-7]==1|MNC[_n-8]==1|MNC[_n-9]==1|MNC[_n-10]==1|MNC[_n-11]==1|MNC[_n-12]==1|MNC[_n-13]==1|MNC[_n-14]==1|MNC[_n-15]==1|MNC[_n-16]==1)

*Genererer stoerrelsesvariabel etter salgskvintiler. Variablen må genereres etter all utvalgsfiltrering for aa faa eksakte kvintiler*
bys ftrk_idpanel: egen float meanincome = mean(totinn)
xtile stoerrelsegjsnittinnt=meanincome, nq(5)
tabulate stoerrelsegjsnittinnt, generate(inntektsstoerrelsesdummy)
drop stoerrelsegjsnittinnt

save "C:\Users\student\Desktop\Oppgave\Alle_naeringer.dta", replace
log close

*DIVERSE UTVALGSBEGRENSNINGER*
*Fjerner år rundt statusskifte*
*Genererer variabler for selskaper som går fra å være MNC til DNC, og motsatt på nytt ettersom vi har endret utvalget*

```

```
drop MNC_to_DNC DNC_to_MNC
bysort frtk_idpanel (aar): gen byte MNC_to_DNC=MNC==0 & MNC[_n-1]==1
bysort frtk_idpanel (aar): gen byte DNC_to_MNC=MNC==1 & MNC[_n-1]==0
```

Fjerner observasjoner fom. året før bedriften skifter status fra MNC til DCC

```
bysort frtk_idpanel (aar): gen sumMNC_to_DNC=sum(MNC_to_DNC)
bysort frtk_idpanel (aar): drop if MNC_to_DNC[_n+1]==1
bysort frtk_idpanel (aar): drop if sumMNC_to_DNC>0
```

Sletter året med overgang fra DNC til MNC og året etter overgang

```
bysort frtk_idpanel (aar): drop if DNC_to_MNC==1|DNC_to_MNC[_n-1]==1
```

Fjerner selskaper som er nasjonale i hele måleperioden

```
bysort frtk_idpanel (aar): keep if DNC_to_MNC==1 | DNC_to_MNC[_n-1]==1 | DNC_to_MNC[_n-2]==1 |
DNC_to_MNC[_n-3]==1 | DNC_to_MNC[_n-4]==1 | DNC_to_MNC[_n-5]==1 | DNC_to_MNC[_n-6]==1 |
DNC_to_MNC[_n-7]==1 | DNC_to_MNC[_n-8]==1 | DNC_to_MNC[_n+1]==1 | DNC_to_MNC[_n+2]==1 |
DNC_to_MNC[_n+3]==1 | DNC_to_MNC[_n+4]==1 | DNC_to_MNC[_n+5]==1 | DNC_to_MNC[_n+7]==1 |
DNC_to_MNC[_n+8]==1 | MNC==1
```

Do-fil4: Eksempler på regresjoner

REGRESJONER FOR METODE I KAPITTEL 5

(En analyse av overskuddsflytting baser på profittdifferanse mellom nasjonale og flernasjonale foretak)

```
reg profittmargin FMNC DMNC gjeldsgrad realkapitalandel alderdummy6_10 alderdummy11_20
alderdummy21_ inntekststorrelsesdummy2 inntekststorrelsesdummy3 inntekststorrelsesdummy4
inntekststorrelsesdummy5 aardummy1994 aardummy1995 aardummy1996 aardummy1997 aardummy1998
aardummy1999 bransje* if aar>1992 & aar<1999, cl(frtk_idpanel) robust
eststo FMNC_DMNC_93
```

```
xtreg profittmargin FMNC DMNC gjeldsgrad realkapitalandel alderdummy6_10 alderdummy11_20
alderdummy21_ inntekststorrelsesdummy2 inntekststorrelsesdummy3 inntekststorrelsesdummy4
inntekststorrelsesdummy5 aardummy1994 aardummy1995 aardummy1996 aardummy1997 aardummy1998
aardummy1999 if aar>1992 & aar<1999, fe robust
eststo FMNC_DMNC_FE_93
```

REGRESJONER FOR METODE I KAPITTEL 7

(En analyse av overskuddsflytting basert på profittdifferanse mellom selskaper med og uten interne transaksjoner)

```
reg profittmargin DMNC intDMNC gjeldsgrad realkapitalandel alderdummy6_10 alderdummy11_20
alderdummy21_ inntekststorrelsesdummy2 inntekststorrelsesdummy3 inntekststorrelsesdummy4
inntekststorrelsesdummy5 aardummy2000 aardummy2001 aardummy2002 aardummy2003 aardummy2004
aardummy2005 aardummy2006 _kortbransje*, cl(frtk_idpanel) robust
eststo int_POLS
```

```
xtreg profittmargin DMNC intDMNC gjeldsgrad realkapitalandel alderdummy6_10 alderdummy11_20
alderdummy21_ inntekststorrelsesdummy2 inntekststorrelsesdummy3 inntekststorrelsesdummy4
inntekststorrelsesdummy5 aardummy2000 aardummy2001 aardummy2002 aardummy2003 aardummy2004
aardummy2005 aardummy2006, fe robust
eststo int_FE
```

REGRESJONER FOR METODE I KAPITTEL 8

(En analyse av overskuddsflytting basert på profittdifferanse mellom selskaper med og uten datterselskap i lavskattland)

Variabeldefinisjoner

Genererer interaksjonsdummy mellom lavskatt og immatrielle transaksjoner

```
gen lavskattdummy_immatdummy=lavskattdummy*immatdummy
gen lavskattdummy_immatdummy2=lavskattdummy*immatdummy2
```

Genererer interaksjonsdummy mellom lavskatt og interne transaksjoner

```
gen lavskattdummy_intdummy=lavskattdummy*intdummy
gen lavskattdummy_intdummy2=lavskattdummy*intdummy2
```

Fjerner utenlandskeide flernasjonale og flernasjonale med datterselskaper utenfor OECD

```
drop if DMNC==1&OECD==0
drop if datterselskap>1&datterselskap!=.
```

```
drop if FCC==1
```

Genererer størrelsesvariabel etter salgskvintiler. Variablen må genereres etter all utvalgsfiltrering for å få eksakte kvintiler

```
drop meanincome inntektsstorrelsesdummy1 inntektsstorrelsesdummy2 inntektsstorrelsesdummy3
inntektsstorrelsesdummy4 inntektsstorrelsesdummy5
bys frtk_idpanel: egen float meanincome = mean(totinn)
xtile stoerrelsegjsnittinnt=meanincome, nq(5)
tabulate stoerrelsegjsnittinnt, generate(inntektsstorrelsesdummy)
drop stoerrelsegjsnittinnt
```

```
reg profittmargin lavskattdummy lavskattdummy_intdummy intdummy gjeldsgrad realkapitalandel
alderdummy6_10 alderdummy11_20 alderdummy21_ inntektsstorrelsesdummy2 inntektsstorrelsesdummy3
inntektsstorrelsesdummy4 inntektsstorrelsesdummy5 aardummy2000 aardummy2001 aardummy2002
aardummy2003 aardummy2004 aardummy2005 aardummy2006 _kortbransje*, cl(frtk_idpanel) robust
eststo lavskattint
```

```
xtreg profittmargin lavskattdummy lavskattdummy_intdummy intdummy gjeldsgrad realkapitalandel
alderdummy6_10 alderdummy11_20 alderdummy21_ inntektsstorrelsesdummy2 inntektsstorrelsesdummy3
inntektsstorrelsesdummy4 inntektsstorrelsesdummy5 aardummy2000 aardummy2001 aardummy2002
aardummy2003 aardummy2004 aardummy2005 aardummy2006, fe robust
eststo lavskattint_FE
```

REGRESJONER FOR METODE I KAPITTEL 9

(En analyse av overskuddsflytting basert på profitt differanse mellom mor- og datterselskap)

```
use "C:\Users\student\Desktop\Oppgave\Alle_naeringer.dta", clear
```

```
drop if aar<1999
```

Beholder kun norskeide flernasjonale foretak

```
keep if DMNC==1
```

Fjerner uteliggere for profittmargin i Norge og utland som ikke er justert for utsatt skattekostnad/-fordel

```
drop if abs(profittmargin_Norge)>1
drop if abs(profittmargin_utland)>1
```

Fjerner uteliggere for alternative profittmaal

```
centile TI_EK_Norge, centile(1 5 10 25 50 75 90 95 99)
centile TI_EK_utland, centile(1 5 10 25 50 75 90 95 99)
```

```
drop if TI_EK_Norge>1.070737 | TI_EK<.00216
drop if TI_EK_utland>1.221301 | TI_EK<-.8547886
```

Genererer størrelsesvariabel etter salgskvintiler. Variablen må genereres etter all utvalgsfiltrering for å få eksakte kvintiler

```
drop meanincome inntektsstorrelsesdummy1 inntektsstorrelsesdummy2 inntektsstorrelsesdummy3
inntektsstorrelsesdummy4 inntektsstorrelsesdummy5
bys frtk_idpanel: egen float meanincome = mean(totinn)
xtile stoerrelsegjsnittinnt=meanincome, nq(5)
tabulate stoerrelsegjsnittinnt, generate(inntektsstorrelsesdummy)
drop stoerrelsegjsnittinnt
```

```
reg diffprofittmargin diff_skattesats diff_skattesats_intdummy intdummy gjeldsgrad realkapitalandel
alderdummy6_10 alderdummy11_20 alderdummy21_ inntektsstorrelsesdummy2 inntektsstorrelsesdummy3
```

inntektsstorrelsesdummy4 inntektsstorrelsesdummy5 aardummy2000 aardummy2001 aardummy2002
aardummy2003 aardummy2004 aardummy2005 aardummy2006 _kortbransje*, cl(frtk_idpanel) robust
eststo diffprof_int

xreg diffprofittmargin diff_skattesats diff_skattesats_intdummy intdummy gjeldsgrad realkapitalandel
alderdummy6_10 alderdummy11_20 alderdummy21_ inntektsstorrelsesdummy2 inntektsstorrelsesdummy3
inntektsstorrelsesdummy4 inntektsstorrelsesdummy5 aardummy2000 aardummy2001 aardummy2002
aardummy2003 aardummy2004 aardummy2005 aardummy2006, fe robust
eststo diffprof_int_FE

REGRESJONER FOR METODE I KAPITTEL 10

(En analyse av overskuddsflytting basert på geografisk plassering av datterselskap)

Genererer interaksjonsledd mellom int.trans og geografisk område

Eksempler:

Genererer interaksjonsdummyer mellom geografisk område og dummy for interne transaksjoner

gen intSverige=intdummy*Sverige

gen intSkatteparadis=intdummy*Skatteparadis

*Genererer interaksjonsdummyer mellom geografisk område og dummy for interne immaterielle
transaksjoner*

gen immatSverige=immatdummy*Sverige

gen immatSkatteparadis=immatdummy*Skatteparadis

Regresjoner for land

reg profittmargin DMNC Sverige intSverige Danmark intDanmark GB intGB USA intUSA Tyskland
intTyskland Nederland intNederland Singapore intSingapore Finland intFinland Polen intPolen Frankrike
intFrankrike Kina intKina Spania intSpania Russland intRussland Latvia intLatvia Italia intItalia Belgia
intBelgia Brasil intBrasil Canada intCanada Sveits intSveits Malaysia intMalaysia Estland intEstland Litauen
intLitauen Irland intIrland Tsjekkia intTsjekkia Sorkorea intSorkorea Portugal intPortugal Osterrike
intOsterrike Australia intAustralia Hongkong intHongkong Japan intJapan intdummy gjeldsgrad
realkapitalandel alderdummy6_10 alderdummy11_20 alderdummy21_ inntektsstorrelsesdummy2
inntektsstorrelsesdummy3 inntektstorrelsesdummy4 inntektsstorrelsesdummy5 aardummy2000 aardummy2001
aardummy2002 aardummy2003 aardummy2004 aardummy2005 aardummy2006 _bransje*, cl(frtk_idpanel)
robust
eststo topp30_int

xreg profittmargin DMNC Sverige intSverige Danmark intDanmark GB intGB USA intUSA Tyskland
intTyskland Nederland intNederland Singapore intSingapore Finland intFinland Polen intPolen Frankrike
intFrankrike Kina intKina Spania intSpania Russland intRussland Latvia intLatvia Italia intItalia Belgia
intBelgia Brasil intBrasil Canada intCanada Sveits intSveits Malaysia intMalaysia Estland intEstland Litauen
intLitauen Irland intIrland Tsjekkia intTsjekkia Sorkorea intSorkorea Portugal intPortugal Osterrike
intOsterrike Australia intAustralia Hongkong intHongkong Japan intJapan intdummy gjeldsgrad
realkapitalandel alderdummy6_10 alderdummy11_20 alderdummy21_ inntektsstorrelsesdummy2
inntektsstorrelsesdummy3 inntektstorrelsesdummy4 inntektsstorrelsesdummy5 aardummy2000 aardummy2001
aardummy2002 aardummy2003 aardummy2004 aardummy2005 aardummy2006, fe robust
eststo topp30_int_FE

Regresjoner for regioner

reg profittmargin Norden intNorden Baltikum intBaltikum Soreuropa intSoreuropa EUR intEUR AFR intAFR
ASIA intASIA AustraliaNewZealand intAustraliaNewZealand MELLOMAM intMELLOMAM NORDAM
intNORDAM OSEA intOSEA SORAM intSORAM Skatteparadis intSkatteparadis Transitland intTransitland
intdummy gjeldsgrad realkapitalandel alderdummy6_10 alderdummy11_20 alderdummy21_
inntektsstorrelsesdummy2 inntektstorrelsesdummy3 inntektsstorrelsesdummy4 inntektsstorrelsesdummy5
aardummy2000 aardummy2001 aardummy2002 aardummy2003 aardummy2004 aardummy2005
aardummy2006 _bransje*, cl(frtk_idpanel) robust
eststo regioner_int

xreg profittmargin Norden intNorden Baltikum intBaltikum Soreuropa intSoreuropa EUR intEUR AFR
intAFR ASIA intASIA AustraliaNewZealand intAustraliaNewZealand MELLOMAM intMELLOMAM
NORDAM intNORDAM OSEA intOSEA SORAM intSORAM Skatteparadis intSkatteparadis Transitland
intTransitland intdummy gjeldsgrad realkapitalandel alderdummy6_10 alderdummy11_20 alderdummy21_
inntektsstorrelsesdummy2 inntektstorrelsesdummy3 inntektsstorrelsesdummy4 inntektsstorrelsesdummy5

aardummy2000 aardummy2001 aardummy2002 aardummy2003 aardummy2004 aardummy2005
aardummy2006, fe robust
eststo regioner_int_FE